kürsat istanbullu

«ÖLÜMÜN KOYNUNDA BİTER ACILIĞIMIZ»

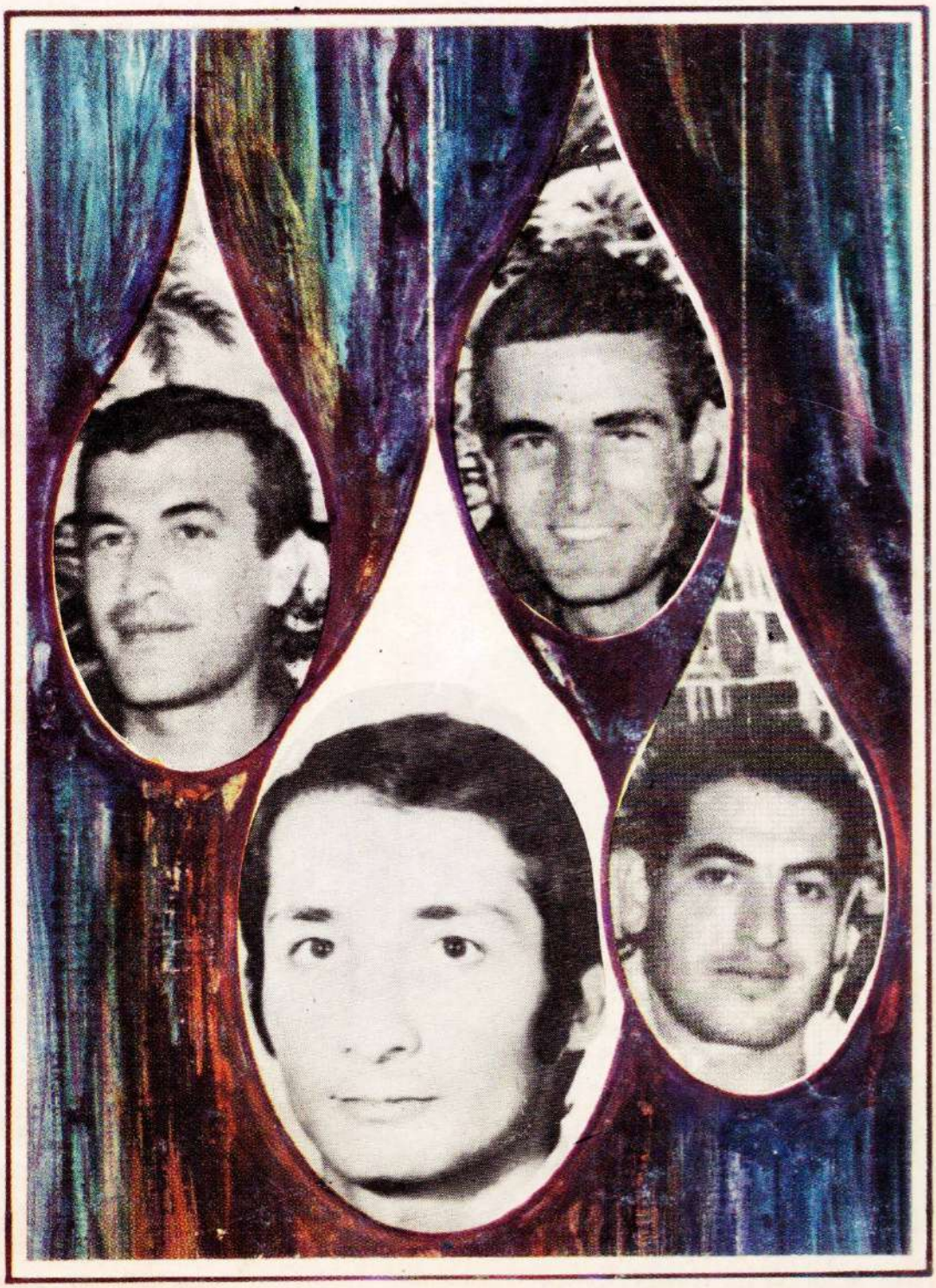

«ÖLÜMÜN KOYNUNDA BİTER ACLIĞIMIZ»

kürsat istanbullu

«ÖLÜMÜN KOYNUNDA BİTER ACLIĞIMIZ»

Roza Yayınları

Roza Yayınları

Ebusuut Cad. Akif Bey İşhanı
No: 4/6 Kat Z.1 Sirkeci-İSTANBUL

1. Basım 1987 (Haziran)

* Kapak Kompozisyon Sadri Pekak
* İç Baskı : Kutay Matbaacılık
* Kapak Baskı: Dağ Ajans
* Yayımcı: ROZA YAYINEVİ
  Ebusuut Cad. Akif Bey İşhanı
  No: 4/6 Kat: Z-1 Sirkeci/İSTANBUL

ÖNSÖZ

"Fatih oturduğu tekerlekli sandalyede bütün gücünü toplayarak kalkmaya çalıştı. Ellerini tel örgüye geçirdi, oradan aldığı güçle erimiş bedenini kaldırdı. Artık erimiş ve yokolmuş bedenin de sanki hala yok olmayan son nefesiyle bağırıyordu: "**Kazanacağız. Ölebiliriz ama kazanacağız!**"

Üzerindeki kırmızı tişort tel örgünün ardından sanki bir zaferi simgeler gibi sağa-sola hareket ediyordu.

Fatih tel örgülere dayalı olarak bir süre durdu. Artık bitmek üzere olan kaslarının son kalıntıları ayakta daha fazla durmasına izin vermiyordu. Bütün gücüyle yapıştığı tel örgülerden parmaklarını yavaşça çözdü.

Tekerlekli sandalyeye kendini bıraktığında hala "**Kazanacağız!**" diyordu. "**Faşizme ve teslimiyetçiliğe karşı..**"

M.Fatih Öktülmüş'ün avukatı yıllarca unutamayacağı bir tabloyu böyle anlatıyordu.

Abdullah Meral, M.Fatih Öktülmüş, Hasan Telci, Haydar Başbağ... Bir insanın onuru ve inançlarını korumak için neler yapabileceğinin yaşayan kanıtları oldular.

İnsanın onurunu ve inançlarını korumak için ölüme gidişi, ölümü seçişi en açık ifadesi ile insan onurunun, insanın zaferi. Bunları asla ölüme bir övgü olarak söylemiyorum. Asla böyle bir düşüncem yok. Ölenlerin de

ölüme övgü dolu sözlerle yaklaştıklarını sanmıyorum. Bir insan durup dururken asla ölümü düşünmez. Eğer insanlar bütün insani ihtiyaçlarından kopartılıp atıldıkları cezaevinde ölümü seçmek zorunda kalıyorlarsa bunun bir dizi nedenleri olmalı.

Tutuklular, yalnız tutuklular değil bütün toplum içi boşaltılmış posalar haline getirilmeye çalışıldığı bir dönemde insani olan her şeye saldırıldı. Siyasi inançlar ve insan onuru, bütünüyle yok edilmeye çalışıldı. Posa-insan olmanın kutsallığı kanıtlanmaya çalışıldı. Cezaevinde ihanet ödüllendirilirken, dışarıda "Entellektüel Klup"lerin Madonnası Kundera'nın "Hafifliği" hainleri ve ihaneti kutsama risalesi olarak piyasaya sunuldu. Kundera'yı eleştiren aydınlara "Kundera gibi bir anti-komünisti eleştirmenin komünizm propagandası" olduğu belirtilerek davalar bile açıldı.

İhanete çağrı için "Yeni yeni" teoriler sunuldu. Hayatında işçi sınıfına bir gün "Merhaba" dememiş Marksizmi içki masalarının mezesi yapan "Aydınlar" ansızın "Elveda Proleterya" dediler.

İşte bu noktada insanın sürüngenleşmesine, köpekleşmesine karşı insanlar onurlarını inançlarını savundular. Savunulan onur insanın onuruydu. Tek savunma biçimi ise hayatlarının ortaya konmasıydı.

İnsanın onurunu ve inançlarını korumak için yavaş yavaş ölmeyi, her an ölüme biraz daha yaklaşmasını kabullenmesini kabullenmek güç. Bu insanlık adına korkunç bir vahşet.

Eğer insanlar bütün insani ihtiyaçlarından kopartılıp atıldıkları cezaevinde ölümü seçmek zorunda kalıyorlarsa bu ancak bir sözcükle açıklanabilir: "Vahşet"

Ölüm Orucu Türkiye'de ilk kez (Diyarbakır ve İstanbul) tutukluların taleplerini gerçekleştirmek amaçı ile başvurduğu bir eylen biçimi; ama dünyada bir çok ülkede bir çok kez başvurulmuş bir eylen biçimi. Bu noktada şunu belirtmek gereğini duyuyorum: Ölüm orucu insanın yüceleiğini ve gücünü ortaya koyarken bir yanı ilede ölüm orucunun trajik bir boyutu var. İnsanlar bütünüyle insani talepleri için yavaş yavaş ölüne gidiyor.

Ölüm orucunun devam ettiği günlerde TV'de yayınlanan resmi açıklama idam ile yargılanan politik tutukluların idam edilmemek için ölüm orucuna başladığı belirtiliyordu.

Bir insanın idama karşı çıkmasından daha insani ne olabilirdi? Eğer resmi açıklama "Biz bunları idam edecektik; ama bunlar idam olmamak için direniyorlar" demek istiyorsa -ki o anlama geliyor- acaba idama karşı çıkan hatta idam edilmeye götürülürken bile ölümden korkmadığını, ama yine de idamı insanlık dışı bulduğunu haykıran idam mahkumunun bu tavrına mı saygı duymak gerekiyor, yoksa diğerine mi?

Ölüm orucun katılan siyasi tutukluların taleplerinden birinin idam cezalarının kaldırılmasını talep etmeleri kadar insani bir başka talep ne olabilir? Kim öldürme histerisine kapılmış bir celladı hatırlatan " Onlar idam mahkumu. İdamları önlemek için ölüm orucu

yapıyorlar" sözlerinin insani bir tepkiyi yansıttığını söyleyebilir?

Eğer karşı çıkılması veya aşağılanması gereken bir tavır varsa o da insanın yaşama hakkına karşı girişilen saldırıdır. Yaşamasını hiç bir güce borçlu olmayan insanın nasıl olurda hayatı ve canı üzerinde birileri bir takım yasalar adına karar verme hakkına sahip olabilirler veya karar verme hakkını kendilerinde görebilirler?

Ölüm orucu ülkemizde ilk kez başvurulan bir eylem. Öldürmenin bütün biçimlerine karşı insanın biyolojik varlığını yavaş yavaş kendi elleriyle ölüme terketmesi. Öldürmenin bütün biçimleri diyorum. Çünkü öldürme yalnızca canlının biyolojik fizik varlığının canlılık işlevlerini yitirmesi değildir. Bu bilinen tarz belkide ölümün en kolay yoludur. Ama bundan daha da acımasızca öldürülen bir insanın onursuzlaştırılması, siyasal inançlarının terkettirilmeye çalıştırılması ve insanın aşağılık bir sürüngen haline getirilmesidir. İşte bu ölüm, yalnızca böylesine aşağılık bir öldürmenin hedefi olan insana karşı değil, aynı zamanda bütün insanlığa karşı işlenmiş bir suçtur. Bunu böyle görüyorum. Bu suça karşı çıkılması gerektiğini düşünüyorum.

İhaneti kutsamak insana karşı yapılan en adi ve en aşağılık bir eylem. İnsanı aşağılayan bütün çabalara karşı çıkılmasının yüceltilmesini savunuyorum. Ölüm orucu insanın onuru ve inançları için ölümü kendi elleri ile seçişi. Ölüm trajik bir olay; ama eyleme saygı duyuyorum. Ölümle savunulan insan onurunu

ve inançlarını kutsal sayıyorum.

Bu kitapta herhangi bir siyasal örgütün ne amaçları, ne de onların politik görüşleri yer alıyor. Eyleme dar bakış acılarının dışında bakılması gerektiğini düşündüm. Kitapta direnenler var. Yukarıda da belirttiğim gibi bir direniş biçimi olarak açlık grevi ve ölüm orucu ve onun yarattığı süreç kitabın ana eksenini meydana getiriyor.

Bu kitap bütünü ile bir cezaevi anıları derlemesidir. Yalnızca cezaevlerinde yaşananları içeren bir derleme; ama asla yaşayanların bütününü kapsamayan bir derleme. Cezaevlerinde yüzbinler yattı, yüzbinler işkence gördü, sakat kaldı, kayboldu, öldü. Elbette bütün bu kişilerin anılarını toplamak imkansızdı. Fakat farklı alanlarda 12 Eylül'le başlayan süreci tutuklu, tutuklu yakını avukat olarak v.b. yaşayanların anılarını, notlarını toplamak ve bu anı, mektup, notlardan yaşananları bütün açıklığı ile ortaya koyabilecek bir anılar derlemesi mümkündü. Ben de onu yaptım. Ama belirli olayları bu anıların ekseni yaparak cezaevlerindeki yaşantıyı, baskıyı, ihaneti, işkenceleri, tepkileri anlatmaya çalıştım.

Birçok tutuklunun mektuplarından, tahliye olan yüzlerce tutuklu ile görüşmelerden, avukatların notlarından tutanaklardan, tutuklu yakınları ile görüşmelerden yararlanarak Türkiye'de 12 Eylül ile birlikte "ilk"lerden olan ölüm orucu çerçevesinde cezaevlerinde siyasi tutuklulara karşı uygulamaları, siyasi tutukluların taleplerini, politik taleplerinin dışında insan olarak taleplerini anlatmaya çalıştım.

Bir insanın uğrunda hayatını verdiği onuru bizim içinde kutsal olmalı. Onun için ölümleri karşılığında korudukları onurları onurumuz olsun diyorum. İnsan onurunun yüceliğini hayatları ile kanıtlayan bu insanlara selam olsun diyorum...Ve Adnan YÜCEL'in bir şiiri ile önsözü tamamlamak istiyorum.

KÜRŞAT İSTANBULLU

"Yekpare mermer dediler adlarına
Ki her yerleri çamurla sıvanmış
Donmuş sanki üstlerinde sesler
Türküler bir ıslıkta yarım kalmış
Tepeden tırnağa maviydi her şey
Kara-kapkara kirli bir mavi
Hele damatlıklar ve gelinlikler
Renklere zulüm bulaştığı bir anda
Yekpare mermer dediler onlara
Nasıl da severler oysa maviyi
Gökyüzü gibi sonsuz
Denizler gibi kusursuz olunca

Her şey bir başkalıktı sanki
Daha önce hiç yaşanmamış gibi
Ne bireysel yiğitlik gösterileri
Ne de yırtmak için kirli mavileri
Öyle ucuz
Öyle kısır değildi dirençleri
Boğulmasın diye çöllerde nehirler
Ve bir adım daha atılmasın diye geri
Onlar ki
Kanları ile yıkadılar gelinlikleri

Yekpare mermer dediler adlarına
Bazan kıyılarda çığlıkçığlığa
Bazan doruklarda sessiz
Karanlığın silinişiydiler oysa

Sessizliğin tükenişiydiler
Ve yaşamın anlam kazandığı her anda
Doğanın birdenbire sevilişiydiler

Yepyeni heykeller yapılıyor şimdi
Hiç mermersiz ve elsiz
Kimi mendil olup açılmış düşlerde
Kimi umutsuzluk olup saçılmış
Elleri yok çünkü o mermerlerin
Gözleri yok bu heykellerde
Her şey öyle sevinçsiz ve sessiz
Yalnızca sözden midir şu çekiçler
Şu keskiler korkudan mı
Yalan bir sanat kanıyor yüzlerde
Renkler öyle kimsesiz ve çaresiz

Ey bugünden yarınları görenler
Yekpare mermer dediler adınıza
Yekpare mermer
Kavganın kuraklığında denizleşirken
Aşkın sularında sonsuzlaşırken dediler
Gecenin karnında gündüzleşirken
Ölüm oruçlarında şiirleşirken dediler
Ve kuraklığın yetmişbeşinci gününde
Bir filizde bahçeleşirken
Bahçeler dolusu çiçekleşirken dediler

Ne bir saray sütunundaydınız oysa
Ne de bir tanrı başındaydınız
Günlerin doğuşunda
Suların akışındaydınız hep
Bir kitabın çoşkuyla okunuşunda
Bir şiirin kırankırana yazılışındaydınız
Ve açlıkta bir ekmeği paylaşmanın
Oğul balı mutluluğundaydınız

Enginleri savunan yoktu sanki
Nehirleri duyan yoktu başka

Taşlarla söyleştiniz her sabah
Yarılıp sulara yol verdi kayalar
Yapraklara sordunuz kendinizi
Ağaçlarla söyleştiniz
Dört mevsim çiçekle yüklendi dallar
Ve ıslak beton çıplaklığında
Karanfiller kokladınız topraktan
Her kokuda bir daha
Bir daha dirildi vurulanlar
Ama onlar
O sevdaları yollarda koyup kaçanlar
Bir türlü anlayamadılar
Acılarda yoktular çünkü yanınızda
Sevinçlerde yoktular
Kurşun sıcaklığını yaşarken yüreğiniz
Onlar buz tadında bir soğuktular
Bir o kadar da korkak
Sevgiden yoksun ve dalkavuktular

Yekpare mermer dediler adınıza
Ki koca bir tarihti sözleriniz
Der ki şimdi her okunuşunda
Dikileceğiz karşısına bu gecenin
Dağlarla-ormanlarla dikileceğiz
Ve asla çekilmeyeceğiz
Sularla birlikte aşıp çağları
Güneşle birlikte yükseleceğiz
Öyle yalansız-öyle içten
Bitinceye dek yürüyeceğiz
Ama hiç bir zaman bitmeyeceğiz

Belki parçalanmış bir gece yarısı
Belki de çeyrek kala nazlı bir sabaha
Ölümün koynunda biter açlığımız
Sakın ha bizi çok çok övmeyin
Övüp de yer altında üzmeyin
İşte bizden önce giden dostlar

Yine gülümseyen yüzlerle
Denetleyen gözlerle bakıyorlar

Bütün günler içilecek kıvamda şimdi
Bütün aşklar yaşanacak kıvamda
Ey ölüm oruçlarına dalıp gidenler
Zamanı rüzgara salıp gidenler
Yekpare mermer dediler adınıza
Çamurlarla kaplı yekpare mermer

Şu anda günün tanıklığında
Güneşin gürültüsü diyorum adınıza
O çamurlar ki kuruyup çatlayacak
Parça parça dökülüp üstünüzden
Korkular gibi karışacak toprağa
Ve mermerler ki kalacak
Yine denizlerle gökyüzünün arasında
Yine dimdik ve ayakta
Gülümseyen şafaklarla parlayacak
Ve gelincik yüzlü bir dünyada
Çocuklar doğacak aydınlığınızda
Adınıza türkülerle başlayacak

Şiirler doğacak kıvamda yine
Duygular yeniden yağacak kıvamda
Ve yürek
İmgelerin en ulaşılmaz doruğunda
Ey her şeye bitti diyenler
Korkunun sofrasında yılgınlık yiyenler
Ne kırlarda direnen çiçekler
Ne kentlerde devleşen öfkeler
Henüz elveda demediler
Bitmedi daha sürüyor o kavga
Ve sürecek
Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek

Abdullah Meral
14 Haziran 1984
63. Gün
Saat 00.30

Haydar Başbağ
17 Haziran 1984
66. Gün
Saat 06.20

Mehmet Fatih Öktülmüş
17 Haziran 1984
66. Gün
Saat 07.47

Hasan Telci
24 Haziran 1984
74. Gün

"ÖLÜMÜN KOYNUNDA BİTER AÇLIĞIMIZ"

"İsimlerini okuduğum kişiler sıraya girsin.. "
"Tek sıra olun!..."
".....
"Elbiselerinizi çıkartın!..."
"Üstünüzdekileri çıkartın duymadınız mı?..Üstünüzdekileri çıkartın dedim!..."
"Her taraflarını arayın!... Kıçlarına kadar!..."
"Kelpçeleri iyi kontrol edin!..."
.....

Cezaevi görevlilerinin duvarlarda hergün birkaç kez çınlayan emirleri beş yıl sonra artık geride kaldı. Bir gece yarısı gözaltına alınışından tam 41 gün sonra, yine bir gece yarısı askeri bir cemseyle külçe gibi getirildiği cezaevinden tahliye oluyordu.

Arkadaşlarıyla meydanlarda, köyde veya fabrika önünde -neden olmasın- buluşmak üzere vedalaştıktan kısa bir süre sonra, cezaevinin dış nizamiye kapısının önünde, elinde birkaç parça eşyası, kâğıt kalem buldukça yazdığı veya yazamadığı anılarıyla duruyordu.

Aslında anılarının çoğunu yazamamıştı. Küçük kâğıt parçalarına yazdıkları notlardan öteye geçmiyordu ama, yazılmayan anılar yazılmayan anılar yaşandığı an kadar canlı olarak belleğine kazınmıştı.

Nizamiye kapısından caddeye doğru yürümeye başladığında cezaevinin dingin geometrisine alışmış kafası, dışarının oynak geometrisini algılamakta bir an güçlük çekti. Güçlükle caddeden geçerek, tutuklu yakınlarının yıllardır neredeyse gündoğumundan günbatımına bekleş-

tiği kahveye ulaştı. Tahliye olduktan sonra dönüp cezaevine ilk kez dışardan baktı... İlk kez geride bıraktıklarını düşündü.

Anılarını kendisyle birlikte çıkartmıştı. Geride bıraktıkları, ne zincirler, ne kalın duvarlar, ne hücreler, ne ranzalar ne de emirler ve hergün birkaç kez sıralanan, duvarlar asılan yasaklar listesiydi. Onlarla daha birçok kez karşılaşabilirdi. Geride yoldaşlarını bırakmıştı. Belki de daha uzun süre birçoğu ile karşılaşamayacaktı.

Cezaevinin karşısında bulunan, cezaevi manzaralı bu kahveden hemen uzaklaşmak istedi. Şehrin kalabalığına doğru hareket ettiğinde hala şaşkınlığı, geçmemişti. Kafasında cevap bulmaya çalıştığı sorular bir film şeridi gibi geçiyordu.

.....

Tahliye olduktan en fazla iki ay sonra elinde bir dosya ile geldiğinde görüşebildik. Bütün yaşadıklarını yazmıştı. Okumamı istedi, dosyayı bıraktı ve gitti. Uzun süre haber alamadım. En son 1986 Nisan'ında aldığım kartında "anıları istersen yayınla" diyordu. Şubat 1987'de aldığım uzun mektubundaysa anılar konusunda bazı istekleri vardı. "Hiç kimsenin isimleri yer almasın" diyordu. Mektubun büyük bir bölümüyse kendisiyle ilgiliydi. Cezaevinde yabancı dil kitaplarının da uzun süre yasak olmasından, bazen serbest bırakılıp bazen tekrar yasaklanmasından dolayı kesintiye uğrayan dil çalışmasını kesintisiz sürdürdüğünü yazıyordu.

"Arkadaş, diye başlayan mektupta uzunca bir not vardı. "Anılar" sözcüğüne tepkisini açıklıyordu:

"Sana verdiğim dosyada da hep 'anı'lafı geçiyor. Bunları değiştirirsen iyi olur. Anı lafı bende herşeyin bittiği hissini uyandırıyor. Sanki yenilmiş bir hareketin üyeleri ihtiyarlamış ve torunlarına geçmişlerini anlatıyor.

Ben 'anı' yerine 'cezaevi günlüğü' düşündüm. Aslında günü gününe tutulmuş günlük değil. Tarih yok! Yine de 'günlük' denilebilir.

Bu günlüklerde yer alan bazı kişiler hakkınddaki görüşlerini ayrıca cezaevindeki olaylar ve örgütsel tavırlar konusundaki eleştirilerimi şimdilik yayınlama, o bölümleri olduğu gibi çıkart at. Çünkü cezaevinin sınırlı koşullarında ortaya çıkan tavırlar çerçevesinde eleştiri geliştirmek bana yanlış geliyor. Zaten eleştiri başka düzeylerde sürüyor.

Senden en son istediğim çıkan kitap ve dergilerden gönder. Düne kadar cezaevi idaresi içeri vermediği veya yasak olnduğu için kitap okuyamıyorduk. Bugün de arkadaşlarımız göndermediği için kitap okuyamıyor olmayalım..."

NİZAMİYE KAPISINDA

Uzun süredir tahliyemi bekliyordum. Ama bir yandan da tahliye edeceklerine inanmıyordum.

Arkadaşlarla vedalaşma anı, içimde bir şeylerin koptuğunu hissettim. Ayrılmak çok zor geldi.

Son kez arandım. Cezaevi yöneticisi inşallah bir daha buralarda karşılaşmayız." diyerek aklı sıra "bir daha bu işlerle uğraşma" demek istedi. Son kez-belki de şimdilik son kez-cezaevinden mahkemeye götürülen arkadaşlar takılan zincirlerin şakırtıları ve emirler kulağıma geliyordu.

Cezaevi kapısındaki şaşkınlığımı anlatamam. Sanki bütün herşey üzerime geliyor gibiydi. Caddeden geçmekte bile güçlük çektim. Yıllardır duyduğumuz cezaevinin önündeki kahveye ulaştım. Aslında bu kahveyi hiç görmediğimiz halde çok iyi biliyorduk. Yakınlarımızdan o kadar çok dinledik ki bulmakta hiç güçlük çekmedim. İlk kez cezaevini dışardan gördüm. Hatta bir çok askeri bina arasında hangisinin cezaevi olduğunu bulmakta güçlük çektim. Boz, soğuk beton yığınları arasındaki cezaevini bulduğumda 'ürpermedim' diyemem. Dışardan bulmakata güçlük çekmem belki de daha 'insani' görünüşlü birbirini aramamdandı.

Beş yıl sonra ilk kez cam bardakta çay içtim. Her halde daha uzun süre 'beş yıl sonra ilk kez'lerle çok karşılaşacağım.

Şaşkınlığımdan fazla konuşmak istemediğim için hemen oradan uzaklaşmak istedim. Yanımdaki arkadaşlar olmasa har halde şehrin bu korkunç görünümünde, işkencede ölmeyip de bir trafik kazasında gidebilirdim. Bu şaşkınlığımın daha uzun bir süre devam edeceğini sanıyorum.

Neden bilmiyor , canım evden hiç dışarı çıkmak istemiyorum. Dışarı çıktığımda hemen canım sıkılıyor, ama ilk günler kadar değil. İlk tahliye olduğum günlerde hiç dışarı çıkmıyor-

dum. Hiç olmazsa şimdi arada bir çıkıyorum. Ayrıca geçen beş yılda ne olup bittiğini öğrenmek istiyorum. Cezaevine sokulmayan dergi ve kitapları topladım, onları okuyorum. Bu isteğim sanıyorum dışarda dolaşma isteğimden daha ağır basıyor. Fakat bir ara kitap ve dergi okumayı bırakıp ölüm orucunda ölen arkadaşların mezarlarına gideceğim. Dinsel bir amaç için değil, yalnızca onlara olan saygımdan dolayı mezarlarına çiçek bırakacağım. Böylece cezaevinde arkadaşlara verdiğim sözlerden birinide yerine getirmiş olacağım.

.....

"Öldürdüler sevgiyi
ve seven insanları.
Öldürdüler türküyü
ve türkü söyleyenleri.
Öldürdüler ne varsa
bu canım topraklarda.

Öldüremediler ama
bu tomurcuğu,
ha patladı ha patlayacak
bu tomurcuğu." (Jesus Lopez Pacheco'dan)

.....

Arkadaşların mezarlarına gittim. Kırmızı karanfil bıraktım. Diyarbakır Cezaevi'nde ölen kardeşimi düşündüm. Mezarının nerede olduğunu bile bilmiyorum. Bir kaç kez gitmek istedim, ama vazgeçtim. Arkadaşlara bir defa telefon edip, Diyarbakır'daki durumu sordum. "Gelme, kötü"dediler. Ben de gitmedim. Kardeşimin mezarına çiçek bırakmaya gitsem o da suç olabilirdi. Uzun süredir unuttuğum renkleri

yeni yeni tanımaya başlamışken tekrar her şeyin bozbulanık olduğu beton yığınları arasına atılmak istemedim. Silivrikapı Mezarlığı'nda yatan arkadaşların mezarına kardeşim için de çiçek bıraktım. Ağlayamadım... Hıçkırık boğazıma düğümlendi kaldı.

.....

Geleceğe ilişkin planlarım kafamda hazır. Artık sırasıyla uygulamaya koyabilirim.Son olarak Metris Cezaevi'nin önüne gittim.Analarımızla görüştüm.Hiç bir yerden ses çıkmadığı bir sırada onlar direnişi sürdürdüler. Bir arkadaşın annesiyle konuşurken "Oğlum tutuklanana kadar ev işleriyle uğraşan dünyadan habersiz bir ev kadınıydım. Ama şimdi bir çok şeyin farkındayım. Her şeyin nasıl döndüğünü öğrendim" dedi. Gerçektende öyle; bir çoğumuzun anası 12 Eylül sonrası, gerçekleri görürken, bizi de anlamaya başladılar. Bu da burjuvazinin çıkmazlarından biri. Bizleri toplayınca her şeyin biteceğini sandı; ama bu kez de hiç hesapta olmayanlarla baş etmek zorunda kaldı; analarımızla..

GÖZALTINDA KIRKBİR GÜN

"Hiç bir zaman teslim olmamayı göze alan,
ve damla damla durulaşıp düzenini kuran
kanlar var,
ve konuşmayan kanlar ve konuşan kanlar,
ve susan ve susturulan kanlar var!
.....
.....
Acısız kedersiz insanlar var,
düşlere yaslanıp yan gelen insanlar,
ve paslanmış kulak zarları var,
sızlamadan, taşların üstüne yıkılan!

Özgür sesler var
ve zincire vurulmuş sesler ! "
(Emilio Prados'tan)

Gözaltına alındığım günü hatırlıyorum: 1982 yılı Şubat ayında önce eve gelmişler. Evde her şey yerlerde, ev darmadağınık. Eve geldiğimde kapı açık, içerde yedi sekiz sivil polis bekliyordu. Beni beklediklerini söylediler. Nişanlım benden önce gelmiş olduğu için onu Şube'ye göndermişler. Eve girer girmez hemen üzerime silahları doğrulttular. Üzerim arandı ve bir yerlere "Tamam! Emaneti aldık, geliyoruz" dediler. Galiba Şube'ye veya Sıkıyönetim'e haber verdiler. Bilmiyorum...

Yolda soru sormaya başladılar. Yanımda oturan polis bana "Kaç leşin var?" dedi. Anlamadım. Öbür polis benim yerime cevap verdi. "Biraz sonra ameliyatta saymaya başlar."

1.Şube'ye götürüldüğümde eğer arabanın içindeki tekme ve yumrukları saymazsam henüz bir şeyle karşılaşmadım. Her halde "Ameliyat" dedikleri işkenceydi. Biraz sonra beni işkenceye alacaklarını düşündüm.

Üzerimdeki eşyalar alındı. Para, kemer, kimlik, ayakkabı bağcığı kalem, kağıt ne varsa aldılar. Bir hücreye koydular. Bu hücrede daha uzun süre kalacaktım.

.....

Gözlerim bağlandı. Sorguya çıkartılacaktım.

Üst katta bir odaya çıkarttılar. Merdivenlerden çıkarken başımı sürekli duvara vuruyorlar. Bir yandan da "görmüyor musun, sana kafanı eğ dedik" diyerek kahkaha atıyorlardı. Kolumdan tutan biri "şimdi ameyiyatta bakalım kaç leş vereceksin?"dedi. Bana birkaç kişinin öldürülmesini yükleyeceklerini düşündüm.

Evde yaptıkları aramada kendi kafalarına göre suç saydıkları ne varsa arabaya doldurmuşlardı. Evdeyse kitap ve 12 Eylül öncesi çıkan dergilerin kolleksiyonu vardı. Belki de bir iki bildiri... Bunlardan dolayı beni suçlayamazlardı. Yeni suç bulmaları gerekiyordu.

Götürdükleri odada beni hemen yere yıktılar. Ayakkabılarımı çıkarttılar. Sırt üstü yatırarak, ayaklarımı bağlayıp, bir kalın değnekle ayaklarımı havaya kaldırdılar. Hızla vurmaya başladılar.

Ses çıkartmamakta kararlıydım. Daha önce işkence görmüş bir arkadaşım "işkence yapanlar sadist bir kişiliğe sahiptir. Eğer işkencede bağırırsan daha fazla vuruyorlar" demişti. Ayak

tabanlarıma değnekler inip kalktıkça kendimi zor tutuyordum. Dayanılacak gibi değildi, bir ara vurmayı bıraktılar. O an "oklava yap!" diye bir ses duydum. Bu kez ayak tabanlarımda ellerindeki değneği hamur yoğurur gibi yuvarlamaya başladılar. Sanki bütün vucüduma ayak tabanlarımda oklar sokuluyormuş gibi oldu. Müthiş bir acı duydum ve bağırmaya başladım. Sonra tekrar hızla vurmaya başladılar. Yerde kıvranıyor ve çılgınca bağırıyordum. Bir ara göz bağım açıldı. Karşımda gördüğüm kişiyi ömrümün sonuna kadar unutamam.

Çılgınca vuruyordu. Sarışın, açık renk gözlü, yılan gibi birisiydi. O an birisi ayağıyla gözlerimi kapamak için yüzüme bastı. Bir yandan da "tanıyacaksın ha! Tanıyacaksın! Orospu çocuğu.." diyordu.

Gözümün açıldığı o birkaç saniye içinde gördüğüm manzara iğrençti. İki kişi ayaklarımı kaldırmış, biri olanca kuvvetiyle vuruyor. Etrafımdaysa diğer görevli polisler bir çember oluşturmuşlardı. O anda onlardan da görebildiğim hiçbirisini unutmayacağım.

Bana sordukları hiçbir somut olay yoktu. Sürekli olarak "Konuş!" diyorlardı. Elazığ'lı olmam nedeniyle bir Kürt örgütünden olabileceğimi düşünmüş olacaklar ki sırayla bunları sordular. Kimleri tanıdığımı sordular. Bir ara yine "Oklava." dedikleri uygulamaya başladılar. Birisiyse gözbağımı takmaya çalışıyordu.

Sürekli soru soran kişinin sesinden başka bir ses, "Bu Dursun'un arkadaşı" dedi.
Hemen sürekli soru soran, "Dursun Karataş senin arkadaşınmış. Elimizde birlikte katıldığın eylemlere ilişkin belgeler var hangi eylemlere katıldınız?" diye sordu.

Şimdi de Dev-Sol üyesi olup olmadığım araştırlılıyordu. Bu konunun üzerinde fazla durmadılar. Evde buldukları 12 Eylül öncesi yayınlanmış Kürtler ile ilgili kitaplar ve dergiler onları daha fazla ilgilendiriyordu. Ancak beni hangi Kürt örgütüne sokacaklarına karar verememişlerdi.

Ayağım patlamıştı. Kan sızıyordu. Ayak tarafımdan duyduğum ses ayağımın çok kanadığını gösteriyordu. Ya ayaklarıma vuran kişi ya da değneği tutanlardan birinin "orospu çocuğu üstümü başımı kan ettin. Amma da kanı bolmuş" dediğini duydum.

Beni ayağa kaldırmaya çalıştılar. Kalkamıyordum. Kalktığım an tekrar yere devriliyordum ki tuttular. Sanki bir tek nokta üzerinde duruyordum. Ayaklarım şişmişti. Bir kova içindeki suya ayaklarımı sokmamı istediler. Bir yandan da "senin iyiliğin için" diyorlardı. Sonra zorla yürütmeye çalıştılar. Birisi zıplayarak sırtıma bindi ve öbürleri sürekli "yürü... Senin iyiliğin için" diyorlardı. Her halde dünyanın hiçbir yerinde böylesine bir "iyilik"le karşılaşılamazdı. Ben de ilk kez karşılaşıyordum. İyiliğin bu tanımını hiç duymamış ve okumamıştım.

Gözüm kapalı götürülüp hücreye atıldım. Oturmak istedim, fakat oturtmadılar. "Kalk yürü" diyorlardı. Bu yürümenin benim iyiliğim için olduğunu eklemeleri "Kalk yürü!" demelerinden daha sinir bozucuydu. Sanki biraz önce işkence yapanlar kendileri değilmiş gibi bir de "iyiliğimi" istemiyorlar mıydı!..

Hücreye atıldığımdan beri nişanlımı merak ediyordum. Her halde kadınları başka bir yere

koymuşlar diye düşündüm. İkinci gündü, bir polis gelerek nişanlımı serbest bıracaklarını söyledi. Hemen de ekledi. "Ama sen konuşursan ve bütün bildiklerini anlatırsan. Yoksa gözlerinin önünde onu s.. .ler". Bu adamlardan her şey beklenir" Sanki kendisi farklıydı.

Anlatacağım hiçbir şey olmadığını söyledim. "Ben bilmem biraz düşün" deyip gitti. Çok sonra nişanlımı bıraktıklarını öğrendim. Cezaevine götürüldüğümde ona da epey işkence yaptıklarını duydum.

Günleri bilmemekle birlikte 41 gün gözaltında kaldığımı biliyor. Gözaltında kaç gün kaldığımı da cezaevnine götürüldükten sonra yaptığım hesapla öğrendim. Çünkü gözaltında zaman tek düze gidiyordu. Ne gece, ne gündüz biliniyor ne de saatin kaç olduğu.

Birkaç kez falakadan sonra artık hücrede tam bir et yığını gibiydim. Bazen tepemde "ölecek" diye konuşuluyordu. Sanıyorum moralimi bozmak ve direncimi kırmak içindi. Gözaltına alınışımdan sanıyorum bir hafta kadar sonra beni alıp tekrar sorguya götürdüler.

Çırılçıplak soydular ve kollarımdan bağlayarak germeye başladılar: Çarmıha gerildiğimi sandım. Bazen işkencelerden sonra gelip "iyi polis" rolünü oynayan birinin sesine benzeyen işkencesi "Bu ameliyattan kaç kişi gitti biliyor musun? Bunun adına Filistin Askısı derler. Eğer konuşmazsan anan sikik" dedi.

Üzerime su serptiler ve cinsel organlarıma bağladıkları kablodan elektrik vermeye başladılar. Bütün vücudum kasılıyor. Bütün sinir sistemim ip gibi bükülüyordu. Göğüs uçlarından, ağzımdan, anüsten elektrik verdiler. Ellerindeki

kabloyu vücudumda gezdiriyor ve sanki vücudumun irademdışı tepkilerini seyrediyorlardı.

Birisinin "tamam yeter" dediğini duydum. Üzerime soğuk su serptiler. Zorla sigara içirmeye kalkıştılar. Yere yığılmıştım, kaldırdılar, bir yere oturttular. Tepemde bir iki görevli "çek bir nefes, açılırsın" diyordu. Herhalde bu biriki nefes çekilecek sigara da "iyiliğim" içindi. Sonra su içmemin ve yemek yememin yasak olduğu belirtildi. Beni alıp hücreye götürdüler.

Hücreye atılışımın üzerinden fazla bir zaman geçmedin tekrar gelip aldılar. Tok sesli birisi "ya konuşacaksın, ya da seni öldüreceğiz" dedi. Konuşacak hiçbir şey yoktu. Çünkü hiçbir olayla ilgim olmamıştı. Ayrıca bana, ne sorduklarını da bilmiyordum. Her işkenceye götürülüşümde "Konuş" deniyordu. "İş ver" deniyordu. Ben de katıldığım yürüyüşleri sayıyordum. Bu kez de "Onlar hafif işler. Biz onları sormuyoruz bile... Bize örgüt vereceksin. Leşlerini vereceksin. Kimlerle ilişkin var, onları vereceksin" diyorlardı.

Benim Devrimci-Sol'dan olduğumu kafalarına takmışlardı. Bunu da nereden çıkarmışlardı, onu da bilmiyorum. Ne garip ki, benim Dev-Sol'dan tanıdığım birkaç arkadaşımın dışında kimse yoktu. Dev-Sol ile hiçbir ilgim olmadığını söyleyerek direnince bu kez sorgu yapan polislerden biri hışımla üzerime yürüyerek tekme ve yumrukla girişti. Bir yandan da bağırıyordu: "Orospu çoçuğu kimi kandırıyorsun? Senin PKK'lı olduğunu bilmiyoruz mu sandın? Bunu ortaya çıkartamayacağımızı mı sandın?" Soruların ardı arkası kesilmiyordu.

Ben "Hayır" dedikçe onlar vuruyordu. Daha ne kadar dayanacağımı bilmiyordum. Tek korkum direncimin kırılmasıydı. "Dev-Sol sempatizanıyım" demeye karar verdim. Yaptıkları o kadar işkenceden sonra onlar da bu söylediğime inandılar. Fakat bundan sonra gelecek soru ile ilgili sorular soracaklardı. Bundan emindim.

İşkenceler devam ediyordu, ama günler geçmek bilmiyordu. Yapılan işkencelerin hızında belirgin bir azalma olduğunu hissediyordum. Belki de artık vücudum işkenceden o kadar çok uyuşmuştu ki, yapılanları hissetmemeye başlamıştım.

Gözaltına alındığım günden sonra ilk kez birkaç kişiyle yüzleştirilmeye çıkartıldım. Sonra gördüğüm kişileri tanıyıp tanımadığımı sordular. Tanımadığımı söylediğimde, onların beni tanıdığı ve birlikte soygun yaptığımızı söyledikleri belirtildi. Bu da açıkça bir senaryo. Sözde ben gösterilen kişilerle bir banka soygununa katılmıştım.

Mahkemelere çıkartılmaya başladığımda benimle yüzleştirilen kişilerin soyulan bankanın personeli olduğunu öğrendim. Her halde onlar da "tanımıyoruz" demişlerdi. Çünkü bu olayı üzerinde bir daha durmadılar.

Artık gözaltında uzun bir süre kaldığımdan tahmini gece ve gündüzü ayırmaya başladım. Nöbet değişimi, yemek getirilip götürülmesi zamanı bulmamızın önemli araçları. Günleri de bu araçlarla sayabiliyoruz.

Yazılı sorguya çıkartıldım. Yakında cezaevine götürüleceğime göre orada rahat bir uyku uyuyabileceğim. Sorguda evdeki bildiriler,

dergiler, kitaplar tek tek soruldu. Kürtçe bilip bilmediğim. Dev-Sol'a ne zaman girdiğim... Dev-Sol üyesi olmadığımı sempatizanı olduğumu söyledim. Sorgum bitti ve cezaevine bir an önce götürülmeyi düşünmeye başladım.

Kaldığım hücreye ilk defa üç kişi daha kondu. Konuşmamızın yasak olduğu söylendi. Zaten kimse birbirini tanımadığı için çok temkinli konuşuyordu.

Tam cezaevine götürülmeyi beklerken hışımla hücreye dalan bir polis beni tekme tokat tekrar sorguya götürdü. Benimle ilgili bir dosyanın geldiğini ve benim Elazığ'da uzun süre tutuklu kaldığımı söylediler. "Hayır. Ben hiç tutuklanmadım," dedim. Bu sefer adam öldürmekten yargılanmış olduğumu söylediler. Önce şaşırdım, fakat hemen kendimi topladım. Dosya benimle ilgili değil, amcamla ilgiliydi. Bir kan davasından dolayı tutuklanmış ve sonra tahliye olmuştu, davası da sürüyordu.

Amcamla isimlerimiz ve soyisimlerimiz aynıydı. Ayrıca babamın da Hasan'ı katılmazsa, o da aynı ismi taşıyordu. Çünkü ismimiz dedemin ismiydi ve sülalemizde aynı isim ve soyisimden adam arasalar birçok bulabilirlerdi.

Söylediklerime inanmış göründüler, ama dosya benimle birlikte savcılığa da geldi. Halbuki benim ile amcam arasında 15-20 yaş fark vardı. Neyse ki amcamdan dolayı işkenceye götürülmedim. Tekrar hücreye atıldım.

.....

Bugün savcılığa götürülüyoruz. Ne günü bıliyorum, ne de ayı. Şu anda rahat bir yatakta uyku kadar hiçbir şeyi istemiyorum.

.....

Savcılıkta da ilk sorguya uygun sorular soruldu. Hiçbir şeyi kabul etmediğimi söyledim. Savcı da amcamın dosyasını çıkararak sorular sormaya başladı. Anlattıklarıma inanmamış gibi kafayı salladı. Birçok yakın akrabanın nasıl olup da aynı ismi ve soyismi kullandığına akıl erdiremedi, ama gerçek buydu.

.....

Bugün cezaevine götürülüyorum. Tutuklandım, hangi maddelerden tutuklandığıma bile dikkat etmedim. Tek arzum hemen cezaevine gitmekti.

CEZAEVİ GÜNLÜĞÜ

1. Gün

Davutpaşa Askeri Tutuk ve Cezaevi'ne götürüldük. Askeri bir cemseye doldurulduk. Cemsede benden başka yedi kişi daha var. Akşam karanlığında Davutpaşa Askeri Ceza ve Tutukevi'ne boşaltıldık. Beni, birlikte getirildiğim diğer arkadaşlardan ayırdılar. Loş nemli bir koğuşa koydular. Koğuşta benden başka dört kişi vardı, ama yapılmış yatak sayısıysa altıydı. Diğer iki arkadaşın sorguya götürüldüğünü öğrendim. Demek ki, ben de her an tekrar sorguya götürülebilirdim.

Koğuştan beni çağırdılar. Gözaltındayken aldıkları eşyalarım için imza atmam isteniyormuş. Kimlik, cüzdan, ayakkabı bağcığı, kemer, tırnak keseceği... galiba bir torba içinde benimle tahliye olana kadar cezaevi cezaevi dolaşacaklar.

.....

Uzun süredir tek arzum olan uykuya kavuştum. Bu köhne koğuşta, eski er elbiseleri doldurulmuş kaldırım taşı gibi inişli çıkışlı yatakta hiçbir şeyin farkında olmaksızın uyudum.

.....

İlk defa bugün ayın kaçı olduğunu merak ettim. Bir arkadaş 10 Nisan 1982 olduğunu söyledi. Öğleye doğru sorguya götürülen arkadaşlar getirildi. Onları Diyarbakır'a göndereceklermiş. Oradaki arkadaşlara selam yolladım. Bizim de Sağmalcılar'a nakledileceğimiz söyleniyor. Taş duvarlar arasında haber ne kadar da çabuk yayılıyor.

.....

Ayaklarımın yarası hala geçmedi. Böbreklerim hala ağrıyor. İlk gün çok rahat uyudum, ama ikinci gün ağrı başladı. Sabah tuvalete gittim. Penisimden kan geliyor ve müthişte yanıyor. Doktora çıkmak isteyenleri sordular yazıldım.

.....

Gözaltında olduğum günlerin gazetelerine bakmak istedim. Hürriyet, Tercüman, Milliyet, Günaydın gibi gazeteler alınıyormuş. Bunları da bazen vermiyorlarmış. Koğuştaki gazetelere baktım. Tam anlamıyla resmi paranoya... Resmi propaganda demek güç. "Alçak Yunan", "Bölücü, yıkıcı çeteler, Teröristler", "Kansızlar", "Köpekler", "Suriye'deki ASALA ve PKK Kampları", "Kendini bilmez Bulgaralar", "Kökü dışarıda akımlar" daha bir süre bunlara benzer haber başlıkları,artan bir asayıda resmi paranoyayı yansıtıyor.

Bizleri halkın gözünden düşürmek için herşey yapılıyor. Aynı zamanda toplumda etrafının düşmanlarla içten ve dıştan çevrilmiş olduğuna inandırılmaya ve milliyetçilik körüklenmeye çalışılıyor. Cezaevindeyse sürekli olarak bizleri "kandırılmış" olduğumuza inandırmaya çalışıyorlar. Ne garip ki kandıran ortada yok!

Gazetelerde saçma sapan haberler yanında altı çizilmesi gereken haberler de yok değil: "Yabancı sermaye için bütün engeller kaldırılacak. Özel teşvikler uygulanacak", "ABD'ye yeni üs için görüşmeler başladı", "Siyasi tutukluların rehabilitasyonu için özel bir program hazırlandı" "Adalet Bakanı 'Karıştır-Barıştır Planı'nın Mamak Cezaevi'nde uygulamaya konduğunu açıkladı"

2.Gün Sağmalcılar Cezaevi

Ağustos ayı içinde yeni mekanımıza götürüldük. Yeni yapılmış hücre tipi bir cezaevi. Burada yaşayabilmek bir mucize. İnsanın yaşamaması için herşey düşünülmüş ve planlanmış.

Cezaevinde görevli gardiyanlara, askerlere ve bütün görevlilere hergün birkaç kez bizlerin "vatan haini, anarşist, terörist" olduğu söyleniyor. Görevliler her birimizi birkaç kişinin katili olarak görüyor. Cezaevi Komutanı askerlere bizim "hem okumuş, hem de birkaç kişinin katili" olduğumuzu onun için bizlere çok dikkat edilmesi gerektiğini söylüyor. Bu "niteliklerimiz"den dolayı bize karşı çok dikkatli olmaları gerekiyormuş. Görevlilerin bizimle konuşmaları yasak. Konuşmalar hep bir veya iki kelimeyle oluyor. Bazen sorduğumuz sorular karşısında yüzümüze cevap vermeden robot gibi bakıyorlar. Birden sanki veba görmüş gibi uzaklaşıyorlar.

3.Gün

Tutuklulara uygulanmak istenen talimatnameye uymak mümkün değil. Ayrıca talimatnamenin mantığını da anlamak mümkün değil. Adamlar bizlerin "bölücü", "vatan haini", "terörist" olduğumuzu televizyonda, radyoda, gazetelerde bangır bangır bağırıyorlar. Ardın da bizlere cezaevinde ırkçı-şoven marşlar söylettmeye çalışıyorlar.

Hele o yurttaşlık, ahlak, din bilgisi ve Atatürkçülük dersleri yok mu? Bizleri ilk veya ortaokul çocuğu zannedip "Aile nedir?", "Yurt nedir?" "Ahlaklı olmanın şartları nedir?" gibi ders anlatmaya kalkışıyorlar.

Uygulanan günlük talimatname şöyle:
Saat 6.oo Kalkış, kahvaltı, mıntıka temizliği ve sayıma hazırlık
Saat 8.oo Sayım vaziyetinde bekleme
Saat 9.oo Milli marşlarla spor
Saat 12.00 Yemek duası ve yemek, temizlik
Saat 13.oo Ders (din, ahlak, yurttaşlık ve Atatürkçülük

Ve tekrar askeri eğitim, marşlar ve akşam saat 10.oo'da yatış.

–Tutuklular bütün cezaevi görevlilerine "Komutanım" demek zorunda.

"Komutanım" demek zorunda.

–Gün aşırı sakal traşı olunacak

–Yemek duasından önce kimse yemek yemeyecek.

–Saçlar üç numarayla kesilecek

–Kitap ve dergi yasak. Ancak cezaevinin izin verdiği "dini ve milli Atatürkçü kitaplar"

cezaevı idaresinin kontrolünden geçtikten sonra içeriye verilebilecek. Yabancı dil öğrenmek için gerekli dil kitapları da yasaklar listesinde.

–Görevliler belli aralıklarla arama yapabilecekler. Bu aramalar her şeyin havalarda uçuşması anlamına geliyor.

–Cezaevi idaresi gerek duyduğu zaman çırılçıplak soyunmamızı isteyerek arama yapabilecek.

–Kimse ziyaretçisiyle Türkçe'den başka bir dille konuşmayacak (Uzun süre ziyaretçimle görüşmem yasaktı. Bir kez görüştüğümde, görüşmemiz yarıda kesildi. Annem Türkçe bilmiyordu. Cezaevi Komutanı "Türkçe dışında konuşmak yasak" diyerek görüşmeyi kesti. Kürtçe bilen bir tercüman istedim, ona da "yasak" dedi. Nedenini sorduğumda "Ben nereden bileyim. Yasağı ben mi koydum. Kürtçe konuşmak yasak. Sana şimdi Kürtçe bilen bir askeri tercüman getirtirsem, hem ben hem de o asker suç işlemiş olur" diye cevap verdi. Yaşlı anam geldiği gibi gerisin geri Elazığ'a dönmek zorunda kaldı.)

Talimatname bizim bütün dünya ile ilişkimizi kesmek amacıyla düzenlenmiş bir yasaklar listesi. Yaptırımlar çok bilinçli seçilmiş. Burada bazı arkadaşlar laf arası "Şuna uysak ne olur. Buna uysak ne çıkar" diyorlar. Aslında sorun, istenen yaptırımlara uymak ve uymamak değil. Uymanın da uymamanın da politik bir temeli var. Bizden yaptırım olarak çok önemsiz ve anlamsız bir şey yapmamızı da isteyebilirler. Bütün yaptırımlarda amaç cezaevinde hayatın düzenli olması filan değil. Bizim kişiliğimizin yok edilmesi. Oradaki görevliler bilinçsiz

insanlar değil. Gerçekte yaptırımlara uymakta bizden istenen bizim şahsımızda sosyalizmin dize getirilmesi. Görevliler bunu görmek istiyorlar. Hem bizim yıkılışımızı hem de sosyalizmin dize gelişinin hazzını yaşamak istiyorlar.

Bu yıkılışımızla birlikte onursuz, kişiliksiz birer sürünger olduğumuzda ise ellerimizden tutarak bizlere kendi "kişiliklerini" vermek istiyorlar. onurlarını ise çoktan verdikleri için zaten veremezler.

Cezaevlerindeki bütün uygulamalar bizlerin itaatkâr, muti, her emire uyan insanlar olmamızı amaçlıyor. Buna da "tutukluların rehabilitasyonu" deniyor. Bu "rehabilitasyon"un bir gereği olarak bir soğanın küçük bir toprak parçasında yeşertilmesine bile izin verilmiyor. Görüldüğü anda ezilip yok ediliyor. Yeşeren büyüyen her şeye düşmanlar.

4.Gün

Cezaevinde herkesin bir değil, birçok rahatsızlığı var. Herkesin böbreklerinde rahatsızlık var. İşkencede verilen elektriğin etkisi uzun süre devam ediyor. Tüberküloz hızla artan hastalık durumunda. Birçok arkadaşta disk kayması görülüyor, galiba falakadan kaynaklanıyor. İşkencede iki elleriyle hızla kulaklarımıza vurdukları için birçok arkadaşta kulak ağrıları var.

Doktora çıktığımızda verilen ilaçlar ağrı kesiciden öteye geçmiyor. Gözaltına alındığımdan bugüne neredeyse bir yıl oldu. Hala ayak tabanlarımda yara izi var. Vücudumda sigara ile yakmanın izleri duruyor. İşkencenin iç organlardaki tahribatını uzun uzun araştırmaya bile gerek yok. Ancak bugüne kadar doktordan

görünen işkence izleri için tek bir rapor dahi alamadım. Rapor istediğimizde "Bizim görevimiz sizi tedavi etmek" cevabını alıyoruz.

İşkenceden dolayı felç olan arkadaşlar var. Bu arkadaşlar ancak tam teşekküllü bir hastanede tedavi olabilirler. Şimdilik bu arkadaşları tedavi etmeye yönelik bir gelişme de görülmüyor.

Doktorların verdiği ilaçlar ağrı kesici ve uyuşturucu, bağımlılık yaratıcı ilaçlardır. Birçok arkadaş bu ilaçları almadan uyuyamamaya başladı.

5.Gün

Cezaevinde yapılan işkenceleri yazmaya bile gerek duymuyorum. Burada dayak gündelik hayatımızın bir parçası oldu. Hangi saatte hücrelere dalınıp dayak atılacağı bile belirsiz. Sabah veya gece yarısı koğuşlara veya hücrelere ellerinde zincir değnek veya jopla dalıyorlar. Dayakta kadın erkek ayrımı yok.

Kadın olsun, erkek olsun herkes havalandırmaya, çamaşırhaneye, revire, görüşe, duruşmaya giderken çırılçıplak soyuluyor. Direnenler dayaktan geçiriliyor.

Bir arama sahnesini gözlerimizin önünde canlandırmak bile güç. Çırılçıplak soyulmuş tutuklular, yerlere serpilmiş, atılmış eşyalar, elbiseler ve yataklar üzerine atılmış yiyecekler... Sanki bir yağmadan sonraki görüntü.

Tutukluluğumuzun neredeyse bir yılı geride kaldı. Bazı arkadaşlar iki yıldır tutuklu. Ama hala 1.Şube'ye sorguya götürülüyoruz. Sağmalcılar'a getirilişimden beri iki defa sorguya gö-

türüldüm. İki defasında da ilk işkenceler kadar olmasa bile, yine de epeyce dayak attılar. İkisinde de beni yüzleştirmek için götürmüşler. Her halde hala benim hangi örgütten olduğumu araştırıyorlar. Birincisi anamın ziyarete gelmesinden hemen sonraya rastlıyordu. Görüşmede Kürtçe konuşma olayından götürüldüğümü tahmin ediyordum. Çünkü bir kaç kişiyle yüzleştirdiler ama sordukları sorular "benim hangi Kürt örgütünden olduğum" ile ilgiliydi.

6.Gün

Sabah büyük bir gürültüyle iki arkadaş getirildi. Yan bloktaki hücrelere konuldular. Sanıyorum o blok idamlarına kesin gözüyle baktıkları kişilere ayrılmış. Cezaevi Komutanı her defasında askerlere ve bütün cezaevi görevlilerine "Burada yatanların hepsi azılı terörist, üstelikte hepsi okumuş. Onun için çok dikkatli olun. Bunların kafasının sizden daha çok çalıştığını düşünerek dikkatsizlik etmeye kalkışmayın. Yoksa cezasını çekersiniz. Bu taraf bloğa bir kat daha fazla dikkat edeceksiniz. Bunların hepsi terörist ama bunlarsa teröristlerin de teröristi" diye talimatlar yağdırıyor, nutuk atıyordu. Her defa nutkuna başladığında "bunların hepsi zaten ipte sallanacak" demeyi de ihmal etmiyordu.

Yan bloktan itirazlar ve slogan sesleri gelmeye başladı. Fatih'in sesine benzettim. Fazla bir zaman geçmeden benim bulunduğum bloğa askerler girdi. Elbiselerimizi çıkartmamız ve verilecek elbiseleri giymemiz istendi.

Her şeyimiz parçalandı. Bir don gömlek ortada kaldık. Yediğimiz dayaktan bütün vücu-

dum ağrıyor. Sırayla bütün tutuklulara "Kış falakası" attılar. Tek tip elbise giymemiz isteniyor. Bu da bize karşı yapılan uygulamada yeni bir adım.

Tek tip saç traşı, tek tip düşünce, tek tip hareket, tek tip elbise.... Bütünüyle tek tip olmamız isteniyor. Bizleri istedikleri kalıplara sokmada tek tip elbise, tek tip saç v.b. biçimi tamamlıyor. İçerikse yapılmaya çalışılan "beyin yıkama dersler"i ile gerçekleştirilmek isteniyor.

Dışarı ile bağımız o kadar kopuk ki, uzun süredir tek bir mektup bile alamadım. Nişanlım ile mektuplaşmamız soyismi tutmadığı için yasak. Geriye ancak birinci derece akrabalar ile mektuplaşmamız kalıyor. Ancak ne mektuplarımız gidiyor, ne de yazılanlar geliyor. Nasıl oluyorsa arada bir verilen mektuplarda yazıların üzeri karalanmış geliyor.

7.Gün

Cezaevinde hayat artık dayanılmaz bir hal aldı. Bizleri köpekleştirip birer sürüngen haline getiremedikçe çıldırıyorlar. Çılgınca saldırıyorlar. Hiçbir insanî değerleri yok ama aynı zamanda hiçbir geleneksel ahlakî değerleri de Kadınlara yaptıkları anlatılacak gibi değil.

Bu cehennemde sorun rahat yaşamak filan değil. Burada tek sorunumuz var: Onurumuz. Onurumuzu korumak zorundayız. Direncimizden başka da bir silahımız yok.

Önümüzde iki seçenek var: Sürüngen olmak veya onurumuzu korumak. Belki hiçbir isteğimiz yerine getirilmeyebilir. Ancak "köpekleşti-

ler" diyeceklerine "onurları için öldüler" desinler. Bu buz gibi köhne hücrelerde bir don gömlek dururken daha ne kaybedebiliriz. Her gün açlık, sorgu işkence, sorgu, dayak... Eğer bunların durdurulmasının bedeli onurumuzsa, onurumuzu satamayız... Önce analarımız ağlar.

8.Gün

Bugün bir not aldım. Nota baktım, yazının altında 17 Mart 1984 yazıyor. İki yılı geride bırakmış sayılırım. Gün saymıyorum, bazen rastlantılarla gözüme tarihler ilişiyor. İşte o zaman tutukluluğumun bir hesabını yapıyorum.

"Not" Süresiz Açlık Grevi ve Ölüm Orucu Taleplerimiz" başlığını taşıyor. Maddeler halinde isteklerimiz sıralanmış. Bu isteklerimizin çoğunun gerçekleştirilmeyeceğini biliyorum. Önemli olan hepsinin gerçekleştirilmesi de değil. Taleplerimizin insani talepler olması ve bizlerin bu taleplerin gerçekleştirilmesi ve onurumuz için direnmemiz.

Arkadaşların gönderdiği "Not"ta taleplerimiz şöyle sıralanıyor:

"1- Cezaevlerindeki işkence ve her türlü baskıya "askerileştirme" politikasına, en doğal haklarımızın gaspına doğru uzanan hak kısıtlamalarına son verilmelidir. Bu kapsamda cezaevlerinde saldırı operasyonlarına son verilmeli, hiçbir gerekçe ile dayak atılmamalıdır. Uygulana gelen hücre ve tecrit cezasına, cezaevi girişlerinde atılan kapı altı dayaklarına son verilmelidir. Soyma biçimindeki onur kırıcı üst aramalarına, saç kesmeye, aramalarda her şeyin tarumar edilmesine son verilmelidir. Arkadan

kelepçe vurulması kaldırılmalıdır. İşkence ve baskı yapan erler görevlerinden alınmalıdır.

Bu kapsamda insanın normal yaşantısını sürdürmesini yok edici, insanca yaşama ve savunma hakkımızın gaspına varan hak kısıtlamalarına son verilmeli, hiçbir koşulda bu hakkımız çiğnenmemelidir. Havalandırma, ziyaret, avukat, gazete, kitap, dergi, beslenme ve sağlık haklarımız verilmeli, mahkemeye götürülen dilekçe ve savunmalara, savunma için gerekli dökümanlara ve avukatların getirdiği belgelere cezaevi görevlilerince el konulmamalıdır.

2- Tek tip elbise uygulaması (TTE) kaldırılmalı, sivil elbiselerimiz geri verilmelidir. Hiçbir koşulda tek tip elbiseyi kabul ettirmek için dayak ve yaşam koşullarını yok edici hak gaspları uygulanmamalıdır.

3- Askeri Cezaevlerindeki tutukluları "er" sayan yasa ve yönergeler kaldırılmalı ve siyasi tutuklu olduğumuz kabul edilmeli.

4- İşkencelere ve cezaevlerinden şubeye alınmalara son verilmeli, buna olanak sağlayan 1439 sayılı yasa değiştirilmeli ve idamlar önlenmelidir.

5- Cezaevi idaresi seçtiğimiz temsilcileri tanımalıdır.

6- Piyasada serbestçe satılan her tür yayın cezaevine alınmalıdır.

7- Hücre statüsü kaldırılmalı ve hücre kapıları açık tutulmalıdır.

8- Radyo ve TV serbest bırakılsın.

9- Çok kısıtlı olan havalandırma süreleri uzatılsın.

10- Aynı davadan yargılanan tutuklular isterlerse bir araya gelebilsinler.

11- Tahliye olan arkadaşların tekrar Siyasi Şube'ye götürülerek sorguya çekilmesine son verilsin. Tahliyeler anında ve şubeye götürülmeden yapılsın.

12- Yemeklerdeki bilinçli kısıtlamalara son verilsin.

13- Ziyaret ve avukat görüşlerinin süresi uzatılsın. Ziyarette yakın akraba kısıtlaması kaldırılsın, bayram günleri açık görüş imkanı tanınsın. Ziyaretçilerin getirdiği ilaç ve yiyecekler içeri alınsın.

14- Avukatlarımızla yaptığımız görüşmeler dinlenmesin

15- Düzenli muayene ve tedavi koşulları sağlansın.

16- Mektuplaşmalarımızda konulan kısıtlamalar kaldırılsın ve mektuplarımız düzenli olarak verilsin."

"Not"ta bu taleplerin dışında, açlık grevi ve ölüm orucunun başarılması için ne yapılması gerektiğine ilişkin uzun bir bölüm yer alıyor. Ayrıca cezaevinde bulunan ve farklı politik davalarda yargılanan arkadaşların açlık grevi ve ölüm orucu konusundaki görüşlerinin eleştirisi yer alıyor.

Galiba ayağa kalkıyoruz!

(Günlük burada bitmiyor. Diğer bölümler özel politik değerlendirmeleri içeriyor. Ayrıca kendisinin çıkartılmasını istediği bölümler de "Günlük" ün bundan sonraki bölümlerinde yer alıyor. Belki günün birinde bu bölümleri kendisi yayınlar. Ancak bir "ayağa kalkış"ı bir "Günlük"te anlatmaya kalkışmak önemli sakıncalar da doğurabilirdi. Çünkü sonuçta tek bir kişinin gözlemlerine bağlı kalınmış olacaktı. O kişi bu eyleme katılmış bile olsa.)

HAYATTAN VE DE CEZAEVİNDEN KESİTLER

Basından.....

"Genelkurmay Başkanı 20 Aralık 1978 ile 1 Mart 1986 tarihleri arasında 97.508 kişinin Sıkıyönetim Mahkemeleri tarafından çeşitli hapis cezalarına mahkum edildiğini, sözkonusu dönemde bu mahkemelerce 480 kişinin de idama mahkum edildiğini, bunlardan 27'sinin infaz edildiğini açıkladı"

.....

"Bir anne gözaltına alınan oğlunun işkencede öldürüldüğünü belirterek savcılığa dilekçe verdi"

.....

"SHP Milletvekili Fikri Sağlar 12 Eylül'den beri 800 kişinin kayıp olduğunu açıkladı"

.....

"İşkenceci polis Sedat Canver yaptığı işkenceleri anlattı"

Bunlar da basından.....

"Hayvanları Koruma Derneği Genel Başkanı hayvanlara kötü muamele yapıldığını ve hayvanların insanların en yakın dostu olduğunu söyledi."

.....

"Hayvanseverler bugün bir basın toplantısı düzenleyerek belediyelerin sahipsiz köpekleri öldürmesine karşı çıkarak, halkı köpekleri korumaya çağırdı."

.....

"Köyceğiz Dalyan da denizkaplumbağalarının korunması için bir grup genç açlık grevine başladı. Açlık grevindeki gençlerin muayenesini yapan bayan doktor Solmaz Mıhçıoğlu, 'Kaplumbağalar için gerekirse ben de açlık grevi yaparım' dedi"

.....

"Savaş sanayiine yatırılacak yeni fonlar oluşturuluyor"

.....

"Dünyanın önde gelen savaş malzamesi üreticisi ölüm tacirleri Türkiye'de. Ölüm tacirleri Türkiye'nin savaş araçlarını modernleştirmek için oluşturduğu fondan pay almak için yarışıyorlar. Türkiye ölüm tacirleri için leri için yeni bir pazar durumunda"

.....

"Türkiye uyguladığı ekonomik politikayı değiştiriyor. 12 Eylül öncesi ithal ikame sanayileşme politikası izleyen Türkiye daha sonra ihracata dayalı bir sanayileşme politikası benimsemişti. Türkiye'de yeni uygulamaya konan model savunma sanayine bağlı bir kalkınma modeli. Öngörülen plana göre kurulması amaçlanan savunma sanayi yatırım, ara ve nihai mal üretiminin temelini oluşturacak"

.....

"Türkiye-ABD 'Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması' imzalandı. Bu anlaşmaya göre Türkiye Orta-Doğu'da ABD'ye karşı çeşitli yükümlülükler altına giriyor. Muhalefet partileri SEİA'yı bir bağımlılık antlaşması olarak değerlendiriyorlar"

.....

.....

Tutukluların "Ayağa kalkış"ı basında hiçbir şekilde yer almadı. Halbuki bu ne bir ayaklanmaydı, ne de bir isyandı. Açlık grevleriyle ne cezaevleri yerle bir edildi, ne de devlet.

Tutuklular yalnızca onurlarını korumak için ayağa kalkıyorlardı.

Uluslararası sözleşmelerden doğan haklarını talep ediyorlardı. Bu sözleşmelerin hepsinin altında. T.C.Devletinin üyesi olduğu Birleşmiş Milletlerde imzaladığı sözleşmeler ile cezaevi talimatnamelerini bağdaştırmak mümkündeğildi.

Türkiye cezaevlerinde yapılan uygulamaların acaba hangisi 31 Temmuz 1957'de Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'ce onaylanan "Tutuklu ve Hükümlülere Muamelede Uyulması Gereken Asgari Kurallar" (Karar No.663 C1-XXIV)la bağdaşıyordu ?

"Uyulması Gereken Asgari Kurallar"da tutukluların ne gibi hakları var:

Madde 9- Koğuşlarda birbirleri ile uyumlu ilişkiler kurabilecek tutuklu ve hükümlülerin bulunmasına dikkat edilmelidir.

Madde 11- Tutuklu ve hükümlülerin yaşadığı ve çalıştığı yerlerde, pencereler doğal ışık ile okuma veya çalışmaya ve temiz hava girmesine olanak verecek şekilde olmalıdır...

Madde 15- Tutuklu ve hükümlülere sağlık ve temizlikleri için gereken yeteri kadar su ve tuvalet olanağı sağlanmalıdır.

Madde 16- Kendilerine olan saygılarıyla uyumlu, iyi bir görünüm için tutuklu ve hükümlülere saç ve sakal bakımlarını yapma olanağı sağlanmalıdır.

Madde 17- Kendi giysilerini giymelerine

izin verilmeyen her hükümlü ve tutukluya iklim koşulların uygun ve sağlığa zararlı olmayan türden giysiler verilmelidir. Bu giysiler hiç bir surette kişileri alçaltıcı ve onur kırıcı olmamalıdır.

Madde 17(3)- İstisnai durumlarda, bir tutuklu veya hükümlü hapishane dışına çıkartıldığında, kendi giysilerini giymesine izin verilmeli ya da konumunu belli etmeyen giysiler giydirilmelidir.

Madde 19- Her tutuklu ve hükümlüye temiz, yeterli büyüklükte, uygun biçimde yatabileceği, ayrı bir yatak sağlanmalıdır.

Madde 20- Sıhhî nitelikte iyi hazırlanmış yeterli besin değeri olan besinler ve ihtiyacı karşılayabilecek içme suyu her tutuklu ve hükümlüye sağlanmalıdır.

Madde 21(1)- Her tutuklu ve hükümlü hava koşulları uygun olduğunda günde en az bir kez sağlığı için açık havada spor yapmalıdır.
(2)- Genç tutuklu ve hükümlüler ile fizikçe uygun olanlar için spor, beden geliştirici ve yaratıcı olmamıdır.

Madde 23(1)- Kadın tutuklu ve hükümlülere gerektiğinde doğum öncesi ve doğum sonrası bakım ve doğum yapma olanakları sağlanmalıdır. Bu olanaklar hapishane dışından sağlanacaksa, işlemler pratik olmalıdır.
(2)- Yeni doğan bebeklerin anneleri ile kalmaları söz konusu ise gereken nitelikte sağlık personeli ve sağlık olanağı bulundurulmalıdır.

Madde 25(1)- Hapishanede görevli hekim, tutuklu ve hükümlülerin fiziksel ve ruhsal bakımlarını sağlamak; hasta olanları, hastalık yakınması olanları ve hastalık şüphesi olanları her gün görmelidir.

Madde 30(2)- Hiç bir tutuklu ve hükümlü, kendisine isnat edilen suç bildirilmeden ve buna karşı savunması alınmadan disiplin cezasına çarptırılmamalıdır.

Madde 31- Bedensel cezalandırma, hücre cezası ve benzeri tüm zalimane insanlık dışı ve onur kırıcı cezalandırmalar disiplin cezası olarak yasaklanmalıdır.

Madde 32(2)- Tutuklu ve hükümlülerin fiziksel ve ruhsal sağlığına zararlı olabilecek hiç bir cezalandırma biçimi uygulanmamalıdır.

Madde 33- Kelepçe, zincir ve deli gömleği gibi özgürlüğü kısıtlayıcı araçlar bir ceza olarak hiç bir zaman uygulanmamalıdır.

Madde 37- Tutuklu ve hükümlülerin düzenli aralıklarla, belli bir düzen içinde aile ve yakın arkadaşlarıyla görüşmelerine, mektuplaşmalarına izin verilmelidir.

Madde 39- Tutuklu ve hükümlülerin gazete, dergi, kitap okuması; radyo dinlemesi veya benzeri biçimde iletişim olanakları ile bilgilenmeleri düzenli olarak sağlanmalıdır.

Madde 45- Tutuklu ve hükümlüler hapishane dışına götürülüp getirilirken, kamu önünde teşhirden, kötü muamelelerden, meraklı bakışlardan korunmalıdır. Uygun olmayan havalandırma ve aydınlatma koşullarında veya fiziksel sıkıntıya yol açabilecek herhangibir yolla, tutuklu ve hükümlülerin taşınması yasaklanmalıdır.

Madde 90- Tutuklulara istedikleri kitap, gazete, yazılı dökümanlar ve zamanlarını değerlendirmek için hapishane güvenlik kurallarına aykırı düşmeyen uğraş olanakları verilmelidir.

Madde 92- Tutuklanma durumu, kişinin ailesine zaman geçirmeden bildirilmeli. Ailesi ve arkadaşları ile görüşme dahil, her türlü

iletişim kurma olanağı sağlanmalıdır."(Bilim ve Sanat'tan Sayı 68)

Tutukluların talepleri ne garip ki "Tutukulu ve Hükümlülere Muamelede Uyulması Gereken Asgari Kurallar"da benimsenmiş hakların daha da gerisinde taleplerdi.

Şu tutuklu mektubunda yer alan cümleler herhalde basında hiç yer almadı. Mektupta yazanın kimliğine ilişikin hiç bir isim yer almıyor. Yalnızca mektubun bir köşesine "Dursun Karataş" yazılmış. Mektup Dursun'un mu? Bilmiyorum. Dursun'un veya bir başkasının; mektubun kimin olduğu önemli değil. Mektupta anlatılanlar veya anlatılabilenler cezaevinden küçük bir kesit veriyor. Bu önemli...

Mektup Sağmalcılar'dan yazılmış. "Merhaba" diye başlıyor. Ve devam ediyor:

"... Eskiden 'sakıncalı' görülen mektuplarımız geri verilirdi, biz de bunları yenidin yazardık. Şimdi ise bir belirsizlik var. Hangi mektubun yerine ulaştığını, hangisinin ulaşmadığını bilmiyoruz..... Tercüman'da Celal Bayar'ın "Cezaevi Anıları" yayınlanıyor. Okuyormusunuz? Oldukça ilginç.. Adam Yassıada'dan Kayseri'ye uçakla götürülürken toplam 1,5 saat yanındaki adama kelepçeli kalmış. Bunu 'büyük eziyet' diye anlatıyor. Acaba bize yapılanların yüzde biri ona yapılsa ne derdi?.....

Sabahki aramalarda benzer uygulamaların iki misli çirkince arandık. Ağız içimize kadar bakmak için ağızlarımızı parçaladılar. Hala yanaklarım şiş, doğrudürüst kuru şeyler yiyemiyorum. Doktora da bu akşam gösterdim. Ne yazabilir ki? İlaç verdi...

Genellikle mahkemeye götürmüyorlar., en son 11 Kasım'da götürdüler. Biraz gidişten bahsedeyim..... Arama yerini 15-20 asker sarmıştı.. Beni arkadan boynuma sarılıp çelme takarak sırt üstü yere yıktılar.

Omuzlarıma, ayaklarıma ve göğsüme postallarıyla sıkıca bastılar. Biri de edep yerlerimiz de elini dolaştırıyor. Ne mi arıyorlar?! Onlara sormalı.....

Onlar bu sorulara hiç bir zaman cevap vermediler. İnsanlık dışı aramaları bile kabul etmediler, Hala işkencede öldürülenleri kabul etmedikleri gibi...

Hiçbir insan durup dururken ölmeyi istemez üstelik politik görüşleri doğrultusunda özgür ve eşit bir dünya kurmayı amaçladığını söyleyen insanlar asla ölümü düşlemezler. Eğer ölümü kendi elleriyle seçiyorlarsa, hemde en zor ve güç bir yolu seçiyorlarsa bunun çok önemli nedenleri vardır. Bu nedenlerse insanların politik kişiliklerini ve onurlarını korumaktan ve cezaevlerinde insanca yaşamaktan -ki cezaevlerinde ne kadar insani ortam yaratılabilir?- öte değildir.

Gerçekte tutuklular cezaevlerinde bir defacık "ayağa kalkıp" ölüme meydan okumadılar. 12 Eylül sonrası cezaevleri tarihi neredeyse zincirleme açlık grevleri ve ölüm oruçları da tarihidir.

Bir Yoldaşın Anılarından...

1983 yılında yapılan açlık grevi İstanbul Cezaevlerinde yapılanların en kitlesel olanıydı. Önce Metris, Sultanahmet ve Bayrampaşa (Sağmalcılar) Cezaevleri'nde başladı. Sonra Kabakoz'da katıldı.

Açlık grevi 1983 Haziran ayının son günlerinde başladı. Fiziki ve psikolojik saldırılar ilk üç cezaevinde hızla artıyordu. Açlık grevinin ilk günleri tutuklulara karşı saldırılar daha da arttı. Açlık grevini kırmak için bütün yollar deneniyordu. O güne kadar cezaevlerinden hiçbir şekilde haber vermeyen basın ve TRT birden bire cezaevleri ile ilgili haber verir olmuştu.

Basın ve TRT'de tutukluların propaganda amacıyla açlık grevi yapıyor gözüktükleri, ama gizli gizli yemek yedikleri haberleri veriliyordu. Cezaevinde ise sabahtan akşama gece yarılarına kadar askeri marşlar çalıyordu. Müşerref Akay adlı bir kadın da 12 Eylül'le hızla şöhret merdivenlerini tırmanıp günde beş on kez cezaevi hoperlörlerinden o tek şarkısı "Türkiye" ile koğuşlara giriyordu. Sinir bozucu şarkısıyla her gün cezaevinde en sık duyulan sesti.

Açlık greviyle birlikte cezaevi koridorlarında yeni bir moda çıktı. Görevliler ellerinde yemeklerle, mahalle bozacıları gibi dolaşıyorlar. Açlık duygularımızı kamçılamak için arada bir mazgal deliklerini açarak "Köfte var, yemek isteyen var mı?" gibi sorularsa yine açlık grevi ile tanık olduğumuz sorulardandı.

Çalan marşlar ve adi şarkılar dışında

görevli bir subay ya da bir itirafçı hainin açlık grevi aleyhine yaptığı konuşmaları da dinlemek zorundayız. Çünkü kulaklarımıza tıkayacak bir şey yok. Bir defasında konuşma yapan görevli bir subay şöyle bağırıyordu: "Açlık grevinden vazgeçin. Vazgeçmezseniz zararını siz çekersiniz. Bilmiyorsunuz, bilmeden başınıza iş açacaksınız. Bakın daha çok gençsiniz. Bu genç yaşınızda açlık grevi sonucu bir çok şeyinizi kaybedebilirsiniz. Açlık grevi erkekliği öldürür. Erkekliğinizi yitirirsiniz, kalp rahatsızlığı yapar. Ciğer ve mide rahatsızlığı yapar." Cezaevi komutanı bu konuşmasından sonra Sıkıyönetim Komutanının "tutuklulara taviz verilmeyecek" özlü beyanını okuyordu.

Açlık grevini kırmak için bazı kişilerin polis ve savcılık ifadeleri çoğaltılarak kapı altlarından atılıyor. Saflarımızda kuşku ve güvensizlik yaratılmaya çalışılıyor.

.....

Açlık grevi ilerledikçe tutukluların içinde bulunan zayıf insanlar açlık grevini bırakmaya başladılar. Sayıları az ama yine de idarenin saldırılarını sürdürmesine imkan veriliyor.

Daha zor günler yaşayacağız!...

.....

20. Gün

Eylemin 20. günündeyiz. Açlık grevi gerek iç, gerek ise dış kamu oyunda duyuldu. Yönetim bazı konularda esneklik gösterebilir. Ancak yine de eylemi yenilgiyle bitirmek tek istekleri. Onun için açlık grevini kırma çabaları sona ermiş değil. Metris'te şimdiden belli gruplar

alttan alta açlık grevinin bitirilmesi için çalışıyorlar. Eylemin esas olarak kırılma tehlikesi şimdi ortaya çıktı. Bir kez açlık grevi ile ilgili güvensizlik ve karamsarlık gündeme gelince bunun önüne geçmek epey zor olur. Daha önceki tecrübeler bunu gösteriyordu. Eylem sırasında bir kez güvensizlik ve karamsarlık boy gösterdi mi bunun nereye varacağı belli olmaz. Nitekim bu tehlike şu anda var. Üstelik açlık grevinin en kritik anında baş gösterdi bu tehlike.

.....

27. Gün

Akşam üzeri saatler yavaş ilerliyor. Metris'in büyük çoğunluğu bu akşam açlık grevini bırakacaklarını açıkladılar, diğerlerinin de bırakmasını sağlık veriyorlar... 'Durun, etmeyin... birkaç gün daha bekleyelim' dense de faydasız. Cezaevindeki arkadaşlarımıza bile haber verip görüşlerin sormadan açlık grevini bitirdiklerini açıklıyorlar.

İdarenin bütün çabalarına rağmen kıramadığı açlık grevi bitmişti. Hem de başarısızlıkla sonuçlanarak, hem de hiçbir talebimiz kabul edilmeyerek bitmişti.

Temmuz 1983. Açlık grevinin 27. günü akşamı yenilgiyle sona erdi.

.....

Henüz açlık grevinin bitiminden bir hafta sonra 14 Ağustos 1983 günü alaca karanlıkta koğuş kapıları büyük gürültülerle açıldı. Koğuşlar asker doldu.

Bir subay "Koğuş araması yapacağız.

Herkes dışarı" diye bağırdı. İtirazları dinlemiyorlar. Koğuşları zorla boşaltmakta kararlılar.... Subay bağırarak komut veriyor:"Jop çek! Zorla çıkar!.."

Joplar havada vınlayarak kafalarımıza iniyor. Tutuklular yerlerde sürüklenerek merdivenlerde yuvarlanıyor, havalandırmaya atılıyor. Koğuşta bir çoğunun jop darbelerinden kaşı gözü patlamış durumda. Zaten açlık grevinden yeni çıkmış bedenlerimiz daha açlık grevinin yaralarını saramamışken, bu kez de jop ve tekme darbeleriyle iyice halsiz düştü.

Koğuşlara sırayla giriliyor. Cezaevinde slogan ve marş sesi, jop ve tekme sesine karışıyor. Bir yanda marş söyleniyor, slogan atılıyor, diğer yanda inip kalkan jop sesleri ve tekme sesleri birbirine karışıyor.

.....

"Tık tık"lar ile kısa zamanda bütün cezaevinin haberi oldu. Jop darbelerine karşı herkes ne bulursa üzerine giyiyor.

İkinci gün öğleye doğru girilmemiş koğuş kalmamıştı. Her havalandırmada 180 ile 200 kişi var. Kimi yaralarını sarıyor, kimi temizliyor, kimi kafa kafaya vermiş sohbet ediyor, kimi arkadaşta sinirinden kahkaha atıyor. Koğuşlarda ne oluyor hiç kimsenin haberi yok. Bazı bloklardan "Doktor isteriz" sesleri geliyor... Koğuşlarımızdan TV'ler alınıyor...yor... Kitaplarımız da götürülüyor... Kim bilir daha ne zaman tekrar kitaplarımıza kavuşacağız? Bütün koğuşlarda yazılı ne varsa alınıyor... Kitap... Kalem... Kağıt... Havalandırmaya açılan kapıdan bir ses

geliyor:"Zaten okudular başımıza bela oldular. Burada da melanet okuyorlar". Demek ki "Melanet" okumamamız için kitaplarımız alınıyormuş!..

.....

Akşam oluyor... Yavaş yavaş karanlık bastırıyor. Kaç saattir buradayız? Aç, susuz, yogun bedenlerimiz güneşin kavurucu sıcağında yavaş yavaş kurutuyor. Saatlerdir tek bir yudum su içemedik.

Saat 21.00'e geliyor. İki üç kişilik gruplar halinde içeri almaya başladılar. Koğuşlara ulaşmak mucize... Askerler koridorun her iki tarafını kesmişler "Soyunun arama yapacağız!.." diyorlar. Çırılçıplak soyunmamız isteniyor. Soyunmak istemeyince zorla soymaya ve dayak atmaya başlıyorlar.

Birisi yatakhaneden bağırıyor:"Koğuş boşaltılmış. Eşyalar yerlerde.. Yatakların içi yerlere boşaltılmış... Askıdaki ceket, palto, gömlek ne varsa herşey yırtılıp parçalanmış..Burası savaş alanına dönmüş."

Saat 23.00. Havalandırmadaki son gruplar da içeri alındı. Havalandırmada yerlerde kağıt ve sigara izmaritlerinden bir örtü oluştu. Anlaşılan herkes haftalık sigarasını tüketti. Eğer içerdekiler de alınmışsa bir de sigarasız kaldık demektir.

Koğuşlarda sloganlar bir süre daha devam etti. Sonra kesildi. Koğuşlarda bir patırtıdır başladı.

Saat 23.30. Yiyecekler yerde, tabak yerde, kaşık ve bardaklar ortalıklara saçılmış... Cam çay bardakları yok... Masa yok... Sandalyeler

yok.. Büyük TV ve radyo yok... Kitaplık boşaltılmış... Ne kitap, ne defter, ne de savunma belgeleri var. Kalemler bile alınmış... Bir iki tane gözden kaçan tükenmez kalem kalmış. Bunlar elimizde kalan son kalemler. Bunları çok iyi korumalıyız.

Yatakhane berbat bir görünümde. Ranzalar alt üst edilmiş, yatakların içindeki pamuklar çıkarılmış, ortalığa saçılmış... Sakladığımız küçük bir el radyosu bulunmuş... Hepimiz çok üzüldük. Bir arkadaş sakladığı bir başka küçük el radyosuna bakıyor... O yerinde, zulasında duruyormuş. Bu bütün üzüntümüzü, sinirlerimizin gerginliğini gidermeye yetti.

Bizim duyacağımız kadar açtık... 24.00 haberlerinin son anonsu duyuluyor.. Ve "Gece İçin Müzik". Biraz müzik dinledik. Fazla oyalanmadan ortalığı düzeltmek için harekete geçtik. Dünya ile tek bağlantımız küçük sevgili radyomuz. Onu gözümüz gibi korumalıyız.... Özen ve sevgi ile radyo zulasına kondu. Artık ortalığı toparlamaya koyulabiliriz.

.....

Koğuşların toparlanması bittiğinde günün bütün yorgunluğundan halsiz düşmüş bedenlerimizi ayakta tutacak gücümüz de kalmamıştı. Herkes bitkin bir halde yatağına uzandığında 15 Ağustos sabahının ilk ışıkları da ortalığı aydınlatmaya başlamıştı.

.....

"14 Ağustos Operasyonu" henüz tamamlanmamış olacak ki yeni yaptırımlar zincirleme uygulamaya kondu:Ziyaret yasak!.. Havalandırma

yasak!.. Avukatlar ile görüşme yasak!.. Mektuplaşma yasak!..

Cezaevi idaresi ailemize "iyi olduğumuzu bildiren mektuplar yazmamızı istiyor. Ailelerimizi üzmememiz gerekiyormuş! Yazmıyoruz. Mahkemelerde cezaevinde yapılanları anlatmak istiyoruz, ama konuşturulmuyoruz.

.....

Mahkemelere çıkmama kararı aldık. Çırılçıplak soyarak arama yapılıyor. Cezaevinden mahkemelere götürülürken aranıyoruz.. Mahkemelerden cezaevine getirilirken tekrar ayni şekilde aranıyoruz. Aramalar onur kırıcı, aşağılatıcı tarzda yapılıyor. Protesto ediyoruz!..

Bu aramalarda önce tek sıra olmamız isteniyor sonra emirler yağmaya başlıyor.

"Fermuarlarınızı açın!.. Pantolonlarınızı yarı bele kadar indirin!.."

"Her taraflarını iyice arayın!"

"Ağızlarının içine, kıçlarına, koltuk altlarına her taraflarına bakın!"

Bu arama tarzını reddettiğimizde yeni emirler sıralanıyor:

"Tamamen soyunacaksınız."

"Üzerlerinizde hiç bir şey kalmayacak!.."

Bu emirlerin ardından görevli askerler yeni gelecek emirlerin ne olduğunu biliyorlarmış gibi, ellerini bellerinde sallandırdıkları joplara götürmeye başlıyorlar. Çünkü hemen "yeni emir"de emirle noktalanıyor.

"Jop al!..Zorla soyundurun!.."

Bu emirden sonra artık bir taraftan joplar inip kalkıyor, elbiseler yırtılıyor ve bir taraftan da soyma ve arama işlemi yapılıyor. Soyunup kıçına kadar bakılan tutuklu zincirlenip sıraya sokuluyor.

Ellerimiz arkadan bağlanarak havalandırmaya atılıyoruz. Her cezaevinden mahkemeye gidişimizde bileklerimiz zincirlerden morarmış dönüyoruz. Zincirle bağlanmış ellerimizi hafifce oynattığımızda zincir bileklerimizi daha da fazla sıkıyor.

Hiç bir hava deliği dahi olmayan her tarafı kapalı askeri jemselere doldurulduğumuzda mahkemelerin bulunduğu yere kadar olan seyahatimiz başlı başına bir işkence oluyor. Arabadan morarmış bir vaziyette yere düşüyoruz. Havasızlıktan bayılanlar, kusanlar oluyor... Kimsenin aldırdığı yok.

.....

.....

Her zamanki alışılmış aramalardan sonra mahkemeye gittik... Dönüşümüzde ellerimiz kelepçeli olarak havalandırmaya konduk... Hepimiz yorgunuz.

Kim bilir hangi işkenceden kalmış yaraların her gün yediğimiz dayağın acısını bir de açlık ve susuzluk eklenince insan bır an önce kendini yatağa atmak istiyor, ama imkansız. Arkadan bağlı kelepçeler çözülmeksizin zorla sandalyelere oturtulup saçlarımız kesilmek isteniyor.

İki asker omuzlarımızdan tutuyor, bir tanesi var gücüyle sandalyenin arkasından iki elimizin ortasından kelepçeye ayağı ile basıyor.

O da yetmiyor ise iki asker birden kafamızı tutuyor. Nihayet bir tanesi elindeki kör makinası ile traşa başlıyor.

Her traşta sanki kafa derilerimiz yüzülüyor. Bağırmaya kalkışmak mümkün değil. Bağırmaya, slogan atmaya kalkışan arkadaşların ağzına kesilen saçlar dolduruluyor.

Saatler süren bu işlemden sonra kelepçeler açılıyor. Eh! Nihayet!

.....

Koğuşlarda bol miktarda Bengay ve Lasonil türünden merhemler var. Günde bir tüp bitiriyoruz. Bir tarafımızın morarmadığı gün yok. İlaçları doktor yazıyor, ne garip cezaevi idaresi de bu ilaçların niçin kullanıldığını biliyor. Merhemler koğuşlara verilirken de sırıtarak verilmiyor mu? İnsanı çileden çıkartıyor.

.....

Koğuşların değiştirileceği söylentileri dolaşıyor. Ama henüz söylentiden öte bir gelişme yok. Aramalar sıklaştı. Aramaların sıklaşması dayakların da sıklaşması anlamına geliyor.

Koğuşlara giriyorlar. Herşey darmadağınık... Haftada bir veya iki kez koğuşlara saldırılar başladı... Günler oldukça tedirgin geçmeye başladı.

.....

Günler ilerledikce bir de çöp sorunu çıkardılar. Koğuşlardan çöpler artık alınmıyor. Ortalık çöplerden leş gibi kokuyor... İlk zamanlar sabah karavanası ile birlikte akşamdan paketlen-

miş çöpler alınıp götürülürdü. Artık götürmeyeceklerini bildirdiler. İdarenin satacağı özel çöp bidonları almamızı ve bidonların içine çöp torbaları takmamızı istiyorlar. Bizim bunlara verecek paramız yok. Ailelerimizin gönderdiği paralarla burada zaten zorla yaşıyoruz... Durumumuzu cezaevi yöneticilerine anlatamadık... Paketle kapı önüne koyduğumuz çöpler kapı kapanır kapanmaz mazgal deliklerinden koğuş içine fırlatılıp atılmaya başlandı.

Günler ilerledikce koğuşlarda sineklerden bir bulut oluşmaya başladı. Onları yok edecek ilaç da satılmıyor. Her gün koğuşa girdiğimizde bir de sinekler ile savaşmak zorunda kalıyoruz. Çöplerin kokusu artık dayanılacak gibi değil. Çöpleri yakma kararı aldık. Yoksa bu çöpler ve sinekler arasında yok olacağız. Çöpler alınmayalı iki ay oldu.

.....

Çöpleri yakma kararımızın ertesi günü cezaevi idaresi hoperlörden çöpler ile ilgili mesajını yayınladı:

"Yarın sabahtan itibaren çöpler toplanacak!"

.....

14 Ağustos'tan kalan tek yadigar radyomuz dış dünya ile tek iletişim kanalımız. Bazı geceler çıkartıp BBC'yi dinliyoruz. Sürekli dinleyemiyoruz, çünkü pili bitebilir. Pil bulmamız olukça güç? Hatta cezaevinin bu koşullarında imkansız denilebilir.

BBC'nin haberlerini "Başlıklar" ve "Özet" biçiminde kağıda geçirip en seri "Tık Tık"ta çalışan bir arkadaş ile diğer koğuşlara iletiyoruz.

Artık "Tık Tık"ı da rahat bırakmıyorlar. Tam çalışmaya başlıyoruz, koridordaki asker araya girerek parazit yapıyor. Buda karşıda bulunan "Tık Tık"la gönderdiğimiz haberleri alacak arkadaşın almasını imkansızlaştırıyor. Bunun için çok seri olmamız gerekiyor. BBC haberlerini tüm cezaevine iletmenin sistematiğini oluşturduk. Haberler tüm cezaevine zincirleme ulaştırılıyor.

.....

Mahkemeye gidenlerin kantinden çay içmesi müthiş bir olay. Koğuştakilerin mahkeden dönenlere ilk soruları "Kantin alış verişi yapıldı mı?", "Ne yedin?", "Ne içtin?" eğer mahkemeye giden arkadaş kantinden birşeyler almışsa ve birde çay içmişse onu şansından dolayı kutluyoruz.

Kitaplarımız alındığı günden beri aslında moralimiz çok bozuk. Yine moralimizi düzeltecek yollar buluyoruz... 14 Ağustos'ta ve diğer aramalarda canımız gibi koruduğumuz Marx, Engels, Lenin ve Stalin'in bazı kitaplarının özeti ve bazı yazıları gitti. Bazı koğuşlarda kalanlar ise hızla çoğaltılıyor. Bunları gözümüz canımız gibi korumalıyız.

Koğuşlarda geceler pek de sıkıcı geçmiyor. Geceleri genellikle hafta sonları eğlenceler düzenliyoruz. Bunlar şarkılar, türküler, skeçlerle bir kaç saatlik programlar oluyor. Fena da olmuyor. Bazen de ödüllü yarışmalar düzenliyoruz. Sigarasına veya bir demlik çayına.. En çok puan alan koğuşa, ortaya koyduğumuz ödülü veriyoruz.

Satranç cezaevinde epey yaygınlaştı.

Dışarıdan satranç takımı alınmıyor. Kaç kez sorduk. "Yasak!" dediler. Satranç Humeyni iktidara geldiği zaman İran'da da yasaklanmıştı. Belki hâla da yasak. Her halde özgürlükleri yok etmenin yolu beyinlerin de durdurulmasından geçiyor. Onlar yasaklasalar bile biz ekmek hamuru, sabun, kibrit çöpü ya da eritilmiş gazetelerin hamurundan satranç takımları yaparak satranç turnuvaları düzenliyoruz.

Ancak sık sık yeni satranç takımları yapmamız gerekiyor. Çünkü satranç takımlarımız da aramalardan kurtulamıyor.

Cezaevi idaresi tutuklular arasındaki dayanışmayı gördüğü anda bu dayanışmayı kırmak için elinden geleni yapıyor. Bizleri bölme çabaları sinsice yürütülüyor. İtirafçı sümüklü böcekler idareye akıl hocalığı yapmaya çalışıyorlar. Sanki akılları varmış gibi... Onlar da eskiden de akıl yoktu şimdi de yok. Bunu her mahkemeye çıkışta kendileri söylüyor. Hepsi bir ağızdan "Biz kullanıldık. Bizi kullandılar. Yalnış yaptık." diyor. Bütün söyledikleri işte bu üç kelime. Sonra kimi nasıl suçlayacaklarını düşünüyorlar.

Akşam bir ara koğuşta itirafçıları tartışıyorduk. Ben düşüncelerimi söyledim. Biz her şeye rağmen onlardan daha rahatız. Tabii imkanlar olarak değil, moral olarak. Biz güçlüyüz, onlardan daha güçlüyüz. Çünkü biz bütün işkencelere rağmen onurumuzu satmadık. Onun için hala ayaktayız ve bir gün mutlaka buradan çıkacağız. Belki bir çoğumuz burada veya baska cezaevinde kuytu bir hücrede

ölebilir, öldürülebilir, bir kısmımız idam edilebilir. Ancak hiç kimse "Onurlarını sattılar" diyemez. Bizim onurumuz halkımızın onuru. Bizim direnişimiz halkımızın direnişi. Buradan çıkacak olanlarımız da onurları ile dimdik çıkacaklar. Birer sümüklü böcek gibi değil. İhanet; ihanet edileni değil, ihanet edeni yıkar. O ömrünün sonuna kadar ihanetini bir yük gibi sırtında taşımaya mahkumdur. İşte Vedat Nedim Tör, Aclan Sayılgan ve daha bunlar gibi bir çok hain birer köstebek gibi yaşıyor ve yaşayacaklar.

Cezaevi idaresi bu köstebeklerin aklına uyarak bazı arkadaşların Emniyet Siyasi Şube'nin sorgu odalarında alınan ifadelerini çoğaltarak koğuşlardan atıyor. Biz de bunları okuyup yırtıp mazgal deliklerinden koridora atıyoruz. Koridor yırtık kağıt parçaları ile dolu.

.....

Ağustos Operasyonu hâla sona ermedi.

Getirilen üç kap yemekten biri kesildi. Getirilenlerin de miktarı azaltıldı. Eskiden kepçe ile dağıtırdık. Şimdi tahta kaşıkla adam başı bir iki kaşık yemek zor düşüyor. Ekmeği de dilimle dağıtmaya başladık. Hasta arkadaşların sayısı hızla artıyor. Onlara kendi yemeklerimizden vermeye çalışıyoruz. Hastaların diyet kağıtları olduğu halde diyet yemekleri gelmiyor.

.....

Mahkemeye gidiş gelişler epeyce zorlaştı. Aramalar çekilmez oluyor. Karar aldık:"Mahke-

melere gitmeyeceğiz.

Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği, Devrimci-Solve" Kurtuluş davasından yargılanan arkadaşlar dışında kimse bu karara katılmıyor. Kimisi "Yalnış buluyoruz" diyor, kimisi de "Yalnış buluyoruz ama bulunduğumuz koğuşlarda direniş olursa katılırız" diyorlar.

Mahkemelere gitmiyoruz. Her sabah koğuşlar bir savaş alanına dönüyor. Vücudumuza inen jop darbelerine karşı giyecek ne varsa üzerimize geçiriyoruz. Bu kez de joplar kafalarımıza inmeye başlıyor.

Sloganlar bağırıyoruz:"İşkenceye son!..", "Kahrolsun Faşizm!..", "İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!.."...

Mahkemesi olanlar zorla götürülüyor. Bunun adına "Zoralım" diyorlar. Koğuşlardan alınanlar önce dayak yiyor, zincire vuruluyor ve sonra havalandırmaya atılıyor.... Ve sonra mahkeme...

.....

Sabahın kör karanlığında hoperlörlerden "Türkiyem" çalmaya başlıyor. Demek ki mahkeme için "zoralım" başlıyor.

Bir yandan sürekli çalan "Türkiyem"e atılan sloganlar karışıyor. Slogan-jop ve "Türkiyem"... Tam bir ses curcunası.

.....

Bir çok arkadaş hücrelere alınmaya başladı. Artık havalar da soğuk. Hücrelere alınanların işi koğuştakilerden daha zor. Hücreler rutubetli, ışıksız ve havasız. Ne

battaniye var ne de yatak. Hücreye atılanları hiç bir haktan yararlandırmıyorlar. Zaten koğuşlardakilerin de hiç bir hakkı kalmadı, ama hiç olmazsa yatacak bir yatak ve battaniyemiz var.

Hücreye giden on günden önce gelmiyor.

Hücre ile yetinmeyen idare bu kez de "tecrit" diye yeni bir bölüm açtı. İdare kendilerine göre "kitleye önderlik ediyor" diye düşündükleri kişileri "tecrit" denen yere götürüyor.

Burası tam tecrit! Koğuşların epeyce uzağında. Ranza yok! Yataklar yere serilmiş. Tecritte 32 kişiye 9 yatak düşüyor. Nöbetleşe yatıyoruz. Kimi arkadaş yatıyor, kimi arkadaş nöbet tutuyor. Tecrit'te kalanlara sigara, çay, gazete ve kantin ihtiyaçlarının giderilmesi yasak!..

.....

Hergün koğuş değiştiriliyor. Aynı günde birkaç kez koğuşlarımızın değiştiği oluyor.

Hapishane yönetimi şimdi de koğuşlara muhbir yerleştirme sevdasında. Bağımsızlar'dan seçtiği zayıf karakterli kişileri aramıza sokarak muhbirlik yaptırmaya çalışıyor. Hapishane yöneticileri satın alabileceğini sandığı, polis ifadesi kötü olup ta hâla bocalama içinde olan, inançlarını kaybeden kişileri idareye çağırarak muhbirlik teklif ediyorlar.

Muhbir olduğu tesbit edilen alçaklar tesbit edilip dışarı atıldı. Bazıları tesbit edildikleri anda koğuşlardan kaçtılar. Ama

epey de zararları oldu. Onların da yardımıyla bir dizi zula patladı Sakladığımız bir çok şeyi kaybettik.

.....

Kasım ayını da geride bıraktık. Gazetelere bakıyoruz, seçimlerle birlikte demokrasiye geçileceği havası var. Acaba ne değişti? 12 Eylül'ü yapanlar mı tutuklandı? 12 Eylül'den beri radyoda televizyonda ve bütün basın organlarında demokratlar, sosyalistler bütün ilericiler suçlanıyor. Çoğu cezaevlerinde kendilerini bile savunamıyor. 12 Eylül Anayasası'na göre 12 Eylül uygulamalarını eleştirmek yasak ve seçimler yaparak demokrasiye geçiliyor... Ne güzel demokrasi!..

Seçimler yapıldı... Aldığımız bazı haberlerden edindiğimiz bilgiler Türk "aydını"nın içler acısı durumunu gösteriyor. Bir çok demokrat geçinen "aydın"ın "demokrasi için" ANAP'ı desteklediğini öğrendik. Küçük burjuva aydınlar dün de bizi destekliyorlardı. Hiç şaşırmadık. Onlar yarın da tekrar bizi desteklerler. Nasıl olsa Türkiye'de özeleştiri papazın önünde günah çıkarmaktan daha kolay.

.....

Tecritteki arkadaşların Sağmalcılar II'e nakledildikleri haberini duyduk. Fakat tecrit boş kalmıyor. Gidenlereden kalan yerlere hemen yenileri konuluyor.

.....

Ortalıkta tek tip elbise giydirileceği lafları dolaşıyor. Tek tip elbise giydirilmesine

karşı ne tavır alacağız? Kimse giyilmesini savunmuyor. Hatta "TTE mavi kefenimiz olur" diyenler bile var. Giyilmesini savunan tek bir kişi yok. Her halde itirafçılar ve bağımsızlar dışında giyen olmayacak!

Bekliyoruz!...

.....

1983'ün son günlerini yaşıyoruz. Yakında yılbaşı... Ne yapacağımızı tartışıyoruz. Acaba kantinde tatlı falan satılır mı? Acaba tavuk alsak?.....

Kantinden meyve ve çerez aldırabildik. Yılbaşı yine de neşeli geçti. Şarkılarla, türkülerle iyi bir gece geçirdik. Sabaha kadar çalan askeri marşlar da moralimizi bozamadı.

5 Ocak 1984

1984'ün ilk günleri. Sabahın ilk ışıkları ile birlikte hoperlörlerden askeri marşlar duyulmaya başladı. Cezaevindeki hareketlilik bir şeyler olacağını haber veriyordu. Gelen "Tık Tık"lardan fazla düşünmemize gerek kalmadan haberi öğrendik.

Haber kısa ve öz geldi. "Sivil elbiseler toplanıyor", "Bağımsızlar tarafında sivil elbiseler toplanmaya başladı".

Beklediğimiz an geldi, çattı.

Karar:"**Direniş**"

Mazgal deliği açılıyor ve bir subayın sesi duyuluyor:"Herkes tüm eşyalarını toplasın ve eşyalarını alsın dışarı çıksın!.."

Biz eşyalarımızı almayacağımızı, ve dışarı çıkmayacağımızı söylüyoruz. Koğuş kapısı açılıyor. İçeri askerler ellerinde joplarla dalıyor. Subaylar direnişçilerin koğuşlarına gelirken arkalarınada neredeyse bir tabur asker alıp geliyorlar. Koğuşta belki de bir tutukluya iki üç asker düşüyor. Askerler bir taraftan saldırırken subay da bir taraftan emirler yağdırıyor:"Hepsini koridora çıkartın!.."

Koridorun bir köşesine masa koymuşlar. Masada ise bir kaç subay ile bir doktor oturuyor. Galiba işkence doktor nezaretinde yapılacak. Koğuşlardaki tüm giyim eşyalarımızı büyük bir torbaya tıkış tıkış doldurmaya başlıyorlar.

Zorla soyma işlemleri koridorda başladı. Askerler üzerimizdeki eşyaları zorla soymaya başladılar. Üzerimizde hiç bir şey kalmadı. Her şeyimizi çıkardılar. Koğuştaki bütün giyim eşyalarımız alındıktan sonra yalnızca don ve atlet gibi iç çamaşırlarımızı giymemize izin verildi. Geri kalanları alıp götürdüler.

"Tutukluları Elbiselerden Arındırma Operasyonu" gece yarısına kadar sürdü. Cezaevinde söylediğimiz sloganlara iki yeni slogan daha eklendi:"TTE Giymedik, Giymeyeceğiz!..", "Asker Değil, Siyasi Tutukluyuz!"

.....

Koğuşlarda üzerimize giyecek hiçbir şey kalmadı. Eşofman ve pijamaları da aldılar. Koğuşlar soğuk, kaloriferler de yanmaz oldu.

TTE giydirme operasyonu başladı. Zorla koridora çıkartılan tutuklu, askerler tarafından

tutuluyor, yere yatırılıp saç ve bıyıkları kesiliyor.

Askerlerin tuttuğu tutuklu yereden kaldırılıyor ve falaka başlıyor. Kıça vurulan falakayı masadan doktor tıp bilimi adına izliyor. İki asker arada bir ellerindeki jobu yanlarındaki su dolu kovaya batırarak ıslatıyor.

TTE giydirme operasyonu hergün atılan kıç falakaları ile devam ediyor. Direnişçilerden TTE giyen yok! Mahkemeye giderken zorla giydiriyorlar, ama arabada birbirimize yardımı ederek çıkartıyoruz. Mahkeme heyeti "Don ve atletle geldiğimizi ve bunun mahkemenin ciddiyetini bozduğunu söyleyerek bizi duruşmalardan atıyor. Mahkemede konuşmamız bile mümkün değil. Durumumuzu anlatamıyoruz. Mahkemeden atıldık mı savunma hakkımız da yok oluyor.

Mahkeme dönüşleri de kıç falakası başlatıldı. Artık kıç falakası da gündelik hayatımıza girdi.

Saldırıların artması aramızdan bazılarının "Bağımsızlara" veya "Yeşiller"e geçmesine yol açtı. Aslında bu iki grup arasında fazla bir fark yok. "Bağımsızlar" başından beri cezaevinin tüm yaptırımlarına uyanlar. Yeşiller ise İstikâl Marşı söyleme dışında diğer yaptırımlara uyanlardan meydana geliyor. Bunların sayısında her gün biraz daha ratış var.

Baskılar ile Metris bir Mamak veya Diyarbakır yapılmak isteniyor. Bunu önlemek gerekli. Şu anda bir don gömlek kaldık. Artık alabilecekleri tek şeyimiz kaldı: "**Onurumuz**". Biz neden buradayız? Baskı ve işkence altında

ınaçlarımızı korumayacağız da ne zaman koruyacağız? Eğer şimdi korumayı düşünmüyorsak bunca işkence ve zulmü neden çektik? Halkımız ve tarih önünde sorumluluklarımız var ve bu sorumluluklarımızı yerine getirmek zorundayız.

.....

Açlık grevi önerimiz TİKB ve DS (Devrimci-Sol) dışında kabul edilmedi. Herkes ipe un seriyor. Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği ve Devrimci-Sol davasında yargılanan direnişçiler dışında direnmeyi düşünen kimse yok.

Direnişçiler tarih ve halk karşısındaki sorumlulukları gereği açlık grevi başlatma kararı aldı.

11 Nisan 1984

Tecritteki TİKB ve DS'den yargılanan arkadaşlar süresiz açlık grevine başladıklarını açıkladılar.

12 Nisan 1984

Metris'te süresiz açlık grevi başlattığımız açıklandı.

13 Nisan 1984

Sağmalcılar II'de bulunan arkadaşların açlık grevine başladıkları haberini aldık.

"Ayağa kalkıyoruz!.."

.....

"Su ve ateş çağındaydı soluğumuz
En umutsuz geceyarılarında
En ıssız yollarda bırakıldık hep

Yıkılmadık
Günün bir yüzünde avuçlarken güneşi
Bir yüzünde yeniden düştük toprağa
Korkmadık
Yüreğimizle parçaladık en sert kayaları
Flizlenip uzandık dostluğun gökyüzüne
En bereketli yagmurları
Hep kendi soluğumuzla yarattık"

(Adnan Yücel'den)

.....

"BİR IŞIKLI ŞELAMDIR GÜNEŞE CELLADIMIZDAN SON İSTEDİĞİMİZ"

"Kalabalık cehennemi bu yalnızlıkta
Yalnızca direnmeler suluyor çiçekleri
Yalnızca gerilemeyen adımlar besliyor
Ey yüreğe yaslanan güzellik
Sen ki anlarsın
Pınarların en susuzunda bile
Bir damlada denizlere dalarsın
İşte ihanet tutanakları işte biz
Kaç kez külledıler bu toprakları
Kaç kez kurakladılar
Yine denizlerdeyiz işte
Yine oky nuslardayız
İnançlarda şahlanan deli bir rüzgâr
Öpüyor gönlümüzün altın sahillerini
Yılmayan gözler dikiliyor ufuklara
Okuyorlar birer birer
Dayanmanın bitimsez şiirlerini"

(A.Yücel'den)

"GÖZYAŞLARINIZI TUTUN!.."

Binlerce yıldır süren bir yasa sanki: Hayatı en çok sevenlerin, en güzel yaşamak isteyenlerin, hayatlarının en genç döneminde düşünceleri ve inaçları için korkusuzca ölümü seçmeleri.

"Ölümü seçmek" Seçimlerin belki de en güç olanı. Bu seçimin güçlüğünü bir direnişçi eşine gönderdiği mektubunda anlatıyor:

"Çocuğumun anası, Yarim, Yüreğim;

Gönderdiğin mektup nihayet bana ulaşabildi. Bilmiyorum çok mu uzaklardan attın? Her ne kadar mektubun üzerinde "İstanbul" damgası

varsa da sanki kilometrelerce uzaktan atılmış gibi tam 25 gün sonra bana geldi.

.....Kısacık mektubun bana sevda gibi sıcaklığını getirdi. Beynimde kağıda dökülmek için binlerce kelime sıraya giriyor, ama yazamıyorum. Binlerce kelime arasından sana ulaşabilecekleri seçmekte güçlük çekiyorum..... (..).Şu anda açlık grevindeyiz. Nedenlerini yazmama gerek olduğunu sanmıyorum. Üç yıldır cezaevi kapıları önünde sen de yaşadıklarımın en büyük tanığısın..... Sen de bir çok şeyler yaşadın ve bizlerle hala yaşıyorsun. Daha kim bilir kaç yıl yaşayacaksın. Biz mi duvarların ardındayız, siz mi? Biz mi duvarların ötesindeyiz, siz mi? Bu güne kadar her şeye dayandı yüreğin, bundan sonra da dayanacağına eminim. Sana bunları neden yazıyorum, bilmiyorum Bazı günler oluyor ki kendi kendime 'acaba insan cezaevinde duygusal mı oluyor?' diye soruyorum. Hayır Hayatım. Sana gerçekten cezaevinin yarattığı duygusallıkla mektuplar yazdım. Ama bu kez duygusal değilim. Bu belkıde son mektubum olabilir.....(....)...

Süresiz açlık grevinin altıncı günündeyiz. Açlık grevinden başka hiç bir tercihimiz yok. Cezaevinde başka ne tercihimiz olabilir? Ya birer hain olacağız ya da onurumuzu koruyacağız. Onurumuzu korumak için gerekirse öleceğiz. İşte gerçek bu. Biz onurumuzu korumayı seçtik. Buradan bir hain olarak çıkmaktansa ölmeyi tercih ettik. Bir kez olsun dokunamadığım çocuğumuza ve sana onurumdan ve devrimci inançlarımdan başka bırakacağım hiç bir şeyim yok. Size ihanet etmiş, yaşayan bir ölü bırakmaktansa yaşayan bir onur bırakıyorum....

Inan ki Yarim hayatı, hayatın tüm güzelliklerini buradakilerden daha fazla seven bir insan hatırlamıyorum. Ama biz bütün insanlar için güzel olan bir dünyada yaşamanın daha güzel olacağını, söyledik. Bütün insanlar için sömürüsüz mutlu bir dünya kurmak istedik... Şu anda da bu inançlarımızı koruyoruz. Çünkü onurlu ve insan olarak yaşamak ancak böyle bir dünyada mümkün.

Beni bütünüyle anlayacağına inanıyor ve bu konuda hiç bir kuşku duymuyorum...

....Şu anda bedenimle bilincim arasında bir kavga oluyor. Ne garip! Biz onurumuz ve inançlarımız için direnirken bilincimiz de bedenimize karşı direniyor. En fazla da midem isyan ediyor. Sanki bedenimin zaptedilmez çocuğu. Bazen uysallaşıyor, ama genellikle isyankâr.

.....Bizler hakkında basında olumsuz haberler çıkıyor, biliyorsun. Fakat durum hiç te öyle değil. Sana neden öyle olmadığını anlatabilmeyi ne kadar da çok isterdim. Bunları şimdi sana yazamıyorum, ama sezgilerine güveniyorum....

Direnişimizin ne zaman sona ereceğini ne ben ne de bir başkası biliyoruz. İsteklerimiz gerçekleşene kadar sürdüreceğiz. Onun için sana bu son mektubum olabilir diyorum.... Üzülme canım.... Senden tek bir şey istiyorum. Senin ne kadar metin olduğunu biliyorum. Yine de istiyorum: Hiçbir faşistin önünde bizim için tek bir damla gözyaşı dökmeyin. Cezaevine her gelişinizde dim dik olmaya çalışın. Bunun ne kadar zor olduğunu tahmin ediyorum. Bizler sevdalarımızı nasıl yüreğimizde saklıyorsak sizde esevdalarınızla birlikte acılarınızı ve gözyaşlarınızı da yüreğinizde saklayın... (...).."

Hepinize Merhaba!..

Sağmalcılar'a geldiğimden beri bu, size yazdığım üçüncü mektup oluyor. Fakat mektuplarınızdan anladığım kadarıyla ilk ikisi elinize geçmemiş. Gerçi 2. nin geçmemesi normal, çünkü onu 14 Mayıs günü postaya vermiştim. Fakat birinci ve oldukça uzun olanını Sağmalcılar'a geldiğimi haber veren telgrafımla aynı gün (3 Mayıs'ta) yollamıştım.

Geçtiğimiz günlerde babamın ve ağabeyimin 6 Mayıs, Serpil ablamınsa 7 Mayıs tarihli mektupları peşpeşe elime geçti. Annemin Enis'e kaleme aldırttığı mektubu ise ne yazık ki elime geçmedi. Mektuplarınızda ve duruşmalarda ısrarla sağlığımı soruyorsunuz. Dünkü duruşmada uzaktan ve kısa süreli de olsa gördünüz. Fiziksel olarak bitkin görünüşümün ve orada elimde olmadan fenalık geçirmemin sizleri çok telaşlandırdığı ve üzdüğünün farkındayım. 35 gündür açlık grevinde olmanın yarattığı fiziksel izleri ve sonuçları insan tüm iradi çabalarına rağmen istese de örtemiyor, ne yapayım? Ayrıca ortada olan gerçeği örtmeye, gizlemeye çalışmanın ne alemi var? Üstelik o gerçek bizler için bir gurur nedeni, bir onur ifadesidir. Ondan utanç duyması gerekenler biz değil, bizi siyasi varlığımızı ve kişiliğimizi, insanlık onuru ve haysiyetimizi korumak için ölümü göze aldığımız bu direnişe mecbur bırakanlardır. Sizleri üzmeyi bugüne kadar hiç istemedim, bunu bugünde istemem. Bu mektubumun elinize geçip-geçmeyeceğini de bilemiyorum. Bu, sizlere yazdığım bir "veda mektubu" olabilir. Hiç olmazsa, benden sonra elinize geçmesini dilerim. Bugün bu direnişi yürüten ben ve arkadaşlarım bu siyasi ideallerimize bağlılık, onur ve haysiyet savaşında ölümü göze aldık. Eğer bu şeref benim kapımı çalacak olursa, sizden isteğim, asla ve asla üzülmeyin!.. Ben, devrimci bilinci erdiğim ve marksizm-leninizm'e yöneldiğim zamanı ikinci kez ve gerçek anlamda dünyaya gelişim olarak gördüm, görüyorum. O zamandan beri hiçbir artniyet ülkemdeki ve tüm dünyadaki ezilen, sömürülen çilekeş insanların kurtuluşu davasına karınca-kararınca katkıda bulun-

maya çalıştım. Bunda ne derece başarılı oldum? İstemeden işlediğim ve işlemiş olabileceğim günahlarım mı yoksa sevaplarım mı ağır basıyor? Bu soruların cevabını vermek bana düşmez. Yargıyı tarih ve bu davanın gelecek kuşakları verecektir. Yalnız şunu bilmenizi isterim, bugün bu konuda kendi kendime geçmişimin bir muhasebesini yaptığım zaman sonuç olarak kendimi mutlu ve başını dik tutmaya hak kazanmış bir sıra neferi olarak hissediyorum. Her zaman olduğu gibi şimdi de tek kaygım ve benim için herşeyin üstünde gelen amaç, buna halel getirmemek. Son olarak beni açlık grevinde 37. güne getiren güç kaynağı nasıl bu azim ve kararlılık olmuşsa, şu anda da aynı azim ve kararlılıkla gözümü kırpmadan ölümü kucaklamaya hazırım. Ne olur, ne olmaz diyerek bilmenizi istediğim son bir noktayı daha vurgulayayım. Biliyorum, hiç istemediğim halde sonuçta benim yüzümden hepiniz yıllardır çok üzüntü ve acı çektiniz. Bunların benim istek ve irademin dışında doğduğunu ve sizleri her zaman derin bir sevgi ile sevdiğimi unutmayın!.. Hepinizi bu sevgi ve özlemle ayrı ayrı kucaklarım.

Oğlunuz - Kardeşiniz

Bir insanın bütün kendini savunma yollarının zincire vurulması karşısında gösterebileceği tek onurlu tepkidir açlık grevi. Hem de ağır ağır gelen bir ölümü korkusuzca seçmektir. Ölümün korkusuzca seçiminin ardında ise hayatı en güzel ama onurlu biçimde yaşama isteği vardır. Hiçbir yasa ve hiçbir kişi "bugüne dek kurşunlayamadığınız, işkence tezgahları ve darağaçlarında katledemediğiniz '18 Devrimci' onursuz bir yaşamı kabullenmektense, ölüme ölümle meydan okuyorlar. Bunu görünmez fırsat bilip onları fizik olarak yokedebilirsiniz. Sizi bunda özgür kılıyor ve bu fırsatı veriyoruz" diyen insanları suçlayamaz ve onlara saygı duymamazlık edemez.

Onların bu tepkisi gerçekte ne cezaevlerini yerle bir eder, ne de çok lafı edilen "kurulu düzen"i yerle bir edebilir. "Kurulu düzen"in egemenleri de bunu çok iyi bilirler. Gerçekte açlık grevi politik tutkuların kimliklerinin dize getirilmesine bir tepkidir.

Cezaevlerindeki uygulamalar varolan hukuk sisteminin de yasallık sınırları dışındadır. Çünkü cezaevlerindeki uygulamalardaki amaç politik tutukluların "Sosyalist" kimliklerinin "dize getirilmesi" ve bunun bizzatihi kendileri tarafından "itiraf" edilmesi. "İtirafçılar Yasası" ile sunulan elma şekerinin kandıramadığı tutukluların, zorla onurlarının satın alınması idi. İtirafçılar yasası ile amaçlanan hedeflerin gerçekleşmediği görüldü. Sunulan elma şekerini yalayanların sayısı ve bu kişilerin "niteliği" sosyalizmin "dize getirilmesi" için yetirli olmadı.

Bu tip uygulamalarda çok açık bir gerçek unutuluyordu: Hayatın akışını durdurmak nasıl mümkün değilse, hayatın kendisin de dize getirmek mümkün değildir. Sosyalistler tarihte bir çokkez yenilgiye uğradı. Birçok ülkede de zafere ulaştılar. Ne yenilgiler ne de katliamlar bir kez olsun sosyalizmi dize getiremedi.

Şu hiçbir zaman unutulmamalıdır: Tarihte sosyalistler kadar katliamlara uğramış, öldürülmüş, işkencelerin en acımasızı üzerlerinde denenmiş ne bir politik grup vardır ne de bir hareket. Ama tüm bu acımasızca katliamlar, işkenceler nerede, hangi halkın "Bağımsızlık, Demokrasi ve Sosyalizm" hedeflerinden vazgeçmesine yol açtı? Vietnam'da uygulanan pasifi-

kasyon politikası mı? Yoksa Yunanistan'da uygulanan Prometee Planı mı? Türkiye'de yıllardır uygulanan Pentagon Patentli Politikalar mı? Hangisi?

Bu sorulara cevabı 15 Mayıs 1984'te yargılandığı Askeri Mahkeme önünde bir tutuklu verdi. Bu tutuklu ne siyasî şubenin sorgu odalarında ne savcılıkta ne de çıkartıldığı Askeri Mahkeme'de kimliğini söylememişti. Bu tutuklu Emniyet Müdürlüğü'nden Askeri Savcılığa kısa bir "not" la gönderilmişti: "İfade vermediği ve ismini açıklamadığından..." "İfade vermeyen ve ismini açıklamayan" kişi Askeri Savcılıktan Askeri Mahkeme'ye benzer bir "not"la çıktı ve uzun süre "kimliği bilnimeyen" bir tutuklu olarak cezaevinde kaldı.

Tutuklu Askeri Mahkeme'ye TİKB dava dosyasına 15 Mayıs günü verdiği bir dilekçe ile ilk kez ismini de açıklıyordu: "**Hasan Selim Açan**"

Selim "Yılmayacağız!.." diyor, inançalarını ve onurlarını sonuna dek koruyacaklarını söylüyordu. Dilekçesini "Bunlar için şehitler vermekten çekinmeyeceğiz!.." sözleriyle bitiriyordu.

Yılmadılar ve çekinmediler... Dört fide düştü toprağa birer birer... **Abdullah Meral.... Haydar Başbağ.... Mehmet Fatih Öktülmüş.... Hasan Telci....**

Onlar ne cephede ileri bir karakolu işgale gidirken ne de hain bir pusuda öldürüldüler. Onlar hayata son kez ne sorgu odalarında bir işkence tezgahından ne de darağaçlarından baktılar.

"Bu diken tarlalarının ötesi
Biliyoruz ki baharda bir nar bahçesi
Bitmedi daha sürüyor o kavga
Ve sürecek
Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek"
(Adnan Yücel'den)

.....

ÖLÜMDEN ÖNCE ANILAR

Bir tutuklu anılarında adım adım yaklaşan ölüm ile direnci ve korkuyu anlatıyordu. Tutuklu bir başka cezaevindendi, Diyarbakır'dan. Yıl 1980'de değildi. 12 Mart 1971'di. O günden bu yana ölüm cezaevlerinde çok dolaştı ama her defasında yüzü kızaran yine ölüm oldu. Tutuklu da böyle diyor anılarında:

"Çok yakındı ölüm bizlere. Sislerin arasından adım adım yaklaşıyordu sanki, gırtlağımıza yapışıp boğmak için bizleri. Sırıtıp duruyordu adeta, sislerin arasından.'İşte geliyorum' diyordu sanki. Öyle yakında hissediliyordu ölüm.

Sinirlerdeki gerilim doruğuna ulaşmıştı.

Ama korku denen şey yoktu tutuklularda. Çoğu yerlerde ölümle birlikte gelen korku, yol bulamamıştı içeriye, tutukluların arasına, yüreklerine girmeye.....(..).

Ölüm gelse, korkudan ayrı, yalnız başına gelecek, hiç bir korkuya kapılmayan insanları götürebilecekti. Ve rezil olacaktı böylece ölüm. Yenilgiye uğrayacaktı. Onunla birlikte onu gönderenler de yenilgiye uğrayacaklardı. Çünkü korkutamamışlardı karşılarına aldıkları savunmasız, eli kolu bağlı bir avuç pijamalı siyasal tutukluyu. Oysa amaçları buydu onların."

İşte böyle "sislerin arasında süzülürcesine sinsice" geliyordu ölüm. Ansızın giremiyodu bedenlerine, canlılığın son kıpırtılarını yok edebilmek için ağır ağır soküluyordu onlara, her an yeni bir organı kemiriyordu.

.....

Günlerden 6 Mayıs 1984. Açlık grevinin 25. günü. Devrimci-Sol Davasından yargılanan tutuklulardan bir kısmı program gereği eylemi geçici olarak bırakıyor. Bırakanlar sonradan tekrar kademeli olarak başlayacaklar.

"Bırakanlar" yeni bir koğuşa konuluyor. Hala devam edenler ile aralarında bir de boş koğuş bırakılıyor. Bırakanlara çok iyi davranıyorlar. Cezaevinde bir yıldan beri yasak olan bal, reçel bu arkadaşlara satılmaya başlıyor. Hatta haşlanmış patates bile veriyorlar. Bilseler bir süre sonra tekrar başlayacaklarını bu yiyeceklerin zerresini göstermezler.

.....

Tutukluların taleplerine karşı hiç bir tepki yok. Cezaevi idaresi taleplerimizin Sıkıyönetim Adli Müşavirliği'ne iletildiğini söylüyor. "Beklemede" imişler! Açlık grevimiz 30. gününe yaklaşıyor. Ağır ağır bedenimizin hafiflediğini hissediyoruz. Hiç olmazsa hoperlörlerden günde kesintisiz 24 saat koğuşlara yayılan Mehter Marşı'nı durdursalar. Mehter Marşı, Arabesk müzik ve birde Müşerref Akay'ın "Türkiyem"i olmasa bütün yorgunluğumuzu unutacağız. Eğer birgün tahliye olursam şu kadın şarkıcının bütün plaklarını, kasetlerini imha edeceğim!

Bulunduğumuz blokun koridorunda "tak tak" sesler geliyor. Mahkemeden gelen arkadaşlardan öğrendik. Yeni bir hoperlör tesisatı kuruluyormuş. hem de tam mazgal deliklerinin üzerine monte ediliyormuş. Bu Mehter Marşlı Müşerref Akay'lı işkenceyi de daha uzun süre çekeceğiz.

Bugünkü gazetelerde ailelerimizle ilgili bir haber varmış. Bize gazete vermedikleri için ancak "tık tık"la haber alabiliyoruz. "Tık tık"ta son sıralarda iyice zorlaştı. Yan koğuşların boşaltılması haberleşmede epey güçlük yaratıyor. Ailelerimiz Taksim Meydanı'na çelenk bırakmışlar. Gözaltına alınanlar olmuş. Bugün 20 Mayıs olduğuna göre dün gözaltına alınmışlar.

30. Gün

Cezaevi yöneticileri bugün eylemin biteceğini sanıyor. Bugün gece saat 01.00 ve 02.00'de sayıma geldiler. Gelenlerin içinde Albay ve daha yüksek rütbeli doktorlar vardı. Eylemimizi ne zaman bırakacağımızı merak ediyorlar. Halbuki merak etmeye hiç gerek yok. Taleplerimiz çok açık. Taleplerimizi çözmeye ise hiç yanaşmıyorlar. Söyledikleri tek söz var: "Türk Askeri Taviz Vermez".

Artık bizim bloka hiç asker sokulmuyor. Sayımlara sadece subaylar ve doktorlar geliyor. Havalandırmada iki nöbetçi bekliyor. Revire ve hastaneye sık sık götürülüyoruz. Bir kaç kişiye zorla kelepçe takarak serum vermeye kalktılar. Düne kadar ölmemizi istiyenler bugün ölülerimizden korkuyor. Kendi soktukları ölümü kendileri zorla uzaklaştırmaya çalışıyor-

lar. Onlar bize bir ellerinde ölümü öbür ellerinde de ihaneti sundu ve biz de ölümü seçtik. Şimdi neden bu kadar korkuyorlar?..

30'lu günler de geçiyor. Doktorlar şaşkın. Bizi revire götüren askerler birbirlerine "hâla nasıl yaşadığımızı" soruyorlar. Doktorun biri "Eylemimizin kendileri için de bir deney" olduğunu söylemekten çekinmiyor. Bir yandan lı da acımaklı bakışlarla bize özen göstermeye

Düne kadar ellerindeki jopların birini indirirken diğerini kaldıran görevliler birden bire "insani" duygular beliriverdi. Bizleri sedyede taşırlarken "Kusura bakmayın, size zahmet ediyoruz" dediğimizde "Bunun zahmeti mi olur." cevabını alıyoruz.

Eylemin 40. günlerindeyiz. 25 günde eylemi geçici olarak bırakan arkadaşlar tekrar başladılar. Soyma işlemleri ile birlikte arkadaşların saçları kesilmiş. Sigaraları, özel eşyalarını almışlar bir hayli de tartaklamışlar. Bu arkadaşların yeniden açlık grevine başlamaları üzerine idare tek tek kademeli bırakanlardan "bir daha açlık grevine başlamayacağım" diye imzalı yazı almaya çalışıyor.

Ailelerimiz her gün cezaevi önünde bekleşiyormuş. Onlarla tek bağımız mektup. Yazdığımız mektupların cevabını hemen almak da mümkün değil. Son günlerde gelen mektuplarda "garip notlar" var. Sonradan öğrendiğimize göre bu notları idare koyduruyormuş. Ailelerimizin bize baskı yaparak açlık grevini bırakmamızı sağlamalarını istiyorlarmış.

Koğuşlarda aramalar aynı biçimlerde

sürüyor. Değişen bir şey yok. Koğuşlarda her şey dağıtılıyor. Koğuşta bulunan çelik dolabın vidaları bile her aramada sökülüp yeniden takılıyor. Her gün ne aradıklarını soruyoruz. Binbaşı Muzaffer "Her mahpusun bir zulası mutlaka varıdr" cevabını veriyor.

Sağmalcılar Cezaevi'nden uzun süredir ilk defa bir not geldi. Bir arkadaş ile yatağa uzanmış notu okuyoruz. Konuşulanları bir asker duymuş olacak ki koğuş birden bire askerle doldu. O anda elimdeki notu ne yapacağımı şaşırdım. Askerin biri dehşetle üzerime yürüdü.

"Ver elindeki notu".
"Bunu mu?"
"Evet onu. Çabuk ver."
"Gel al!"

Asker bana doğru yaklaştığında ben notu çoktan ağzıma atmıştım. Asker bir an şaşırdı, sonra hepsi birden üzerime çullandı. Ağzımdaki kağıdı çıkarmaya çalışıyorlar. Kağıt bir türlü boğazımdan inmiyor, ağzım kupkuru. Askerler boğazımı gevşettiğinde aldığım derin nefesin

40 gündür sudan başka bir şey girmeyen midemde bir kağıt parçası motor cızırtılarını andıran bir sesle midemi çalıştırmaya başladı. Askerler kağıdı boğazımdan çıkartamamış olmalarının hırsını koğuşu bir savaş alanına çevirerek aldılar.

.....

Tutuklu arkadaşlar arasında tıp öğrencileri de var. Bu arkadaşlar açlık grevi ile ilgili ayrıntılı bir rapor hazırlamışlardı. Buna göre

açlık grevinin vücudumuzda yaratacağı sonuçları ve alacağımız sonuçları öğrenmiştik.

"Vücut önce depolamış olduğu şekeri, sonra yağları ve sonra da bedenimizi ayakta tutan düz ve çizgili kasları tüketmeye başlayacaktı." Sonra bilinç kayması, duymama, gözlerde bozukluk, çift görme gibi tablolar ortaya çıkacaktı. En son olarak da beyin kendi kendini tüketmeye başlayacaktı. Bunu önlemek için sürekli düşünmek, bulmaca çözmek, matematik problemleri çözmek gerekiyordu. Bunlar da belki beynimizin kendi kendini yok edişi sürecini uzatacaktı. Ancak en önemlisi su idi. Vücudu sürekli çalışır vaziyette tutmak için en az günde 10 bardak su içmeliydi. Bu özellikle bağırsaklar ve mide için önemliydi."

Rapor idarenin eline geçmişti. Cezaevi doktoru raporu ilginç bulduklarını söylüyor ve "Çift görme, duymama gibi konularda bir sonuca varamadık. Bunları ancak sizlerdeki gelişmelerden anlayacağız" diyordu. Bizlere adeta bir kobay gibi bakıyorlardı. Onlar için ilginç bir deneyin denekleriydik.

.....

Açlık grevinin başladığı günden beri koğuşta arkadaşlar bildikleri yemekleri anlatıyorlar... Herkesin epey yemek bilgisi oldu... Önceleri akşam schbetlerinde anlatılan yöresel tatlı ve yemek çeşitleri oldukça rahatsız edici oluyordu. Günler geçtikce artık alıştık. Hiç etkilenmiyoruz.

Açlık grevinin ilk günlerinde yaşadığımız

zorluklar da azaldı. Mide bulantısı, baş ağrısı ve açlık duygusu en çok ilk günlerde görülüyordu. Şimdi içimizi kemiren bu gelişmelerden kurtulduk sayılır. Tabii insan bütünüyle yiyecekleri de unutmuş sayılmaz. Vücudumuzdaki şeker azaldıkça başlayan üşüme ve titremeler akla daha çok tatlı yiyecekleri getiriyor. Bazen de hiç sevmediğim yemekler dünyanın en güzel yemekleri oluveriyor. Yemekleri düşünmek bile midenin isyanını kışkırtmaya yetiyor.

Açlık artık zor gelmiyor. En kötüsü ağız kokusu. İnsan kendi nefesinden tiksinir oluyor. Yavaş yavaş çürüyor muyuz ne? İki kişi karşılıklı konuşamıyoruz bile.

Sayımlarda Binbaşıdan sigara ve gazete istiyoruz. Taleplerimizi reddediyor. Uzun süredir sigara içemiyorduk. Tiksinti veriyordu. Artık içmeye başladık. Ama idare sigara satmıyor. Binbaşı kimi zaman arkadaşlara tek tek kendi sigarasından teklif ediyor. Onu da biz almıyoruz. Revire çıkan arkadaşlara gerek tedavi gerekse sigara konusunda "Burada kabul et, aramızda kalsın. Koğuşta kabul etmediğini söylersin. Biz de bir açıklama yapmayız" diyerek açlık grevini kırma çabalarını sürdürüyor.

.....

Diğer koğuşlarda eylemi desteklemek konusunda tartışmalar oluyormuş. Halkın Kurtuluşu tek tip elbise giyilmesi için öneri yapmıştı. Partizan grubundan yargılananlar ise ilk kez böylesine saldırgandılar. "Bu eylem yalnıştır. Ne olursa olsun bu eylemi

desteklemeyeceğiz." diye bildiriler yazmışlardı. Şimdi destekleyip, desteklemeyeceklerini tartışıyorlarmış. Oylama yapmaya karar almışlar. Çoğunluk sağlanamamış. Oportünistlerin oylaması da "Anayasa Referandumu"na benziyor.

.....

İçimizden büyük çoğunluğu hastahaneye götürüldü. On kişi de revire. Revirde kız arkadaşlarımızla karşılaştık. Durumları çok kötü.

"Doktorluk yeminimiz var. Görevimiz insanları tedavi etmek ve ölümden döndürmek" diyen bir doktorla karşılaştım. Uzun süredir ilk defa yeminine bağlı bir doktor gördüm. Ancak cezaevinde bizlere doktorların gözleri önünde atılan dayaklardan, işkencelerden bahsedince "Yeminli doktor" "Ben bunları bilmiyorum. Ayrıca bütün anlattıklarınız sizinle idare arasında, bizi karıştırmayın." diyerek şaşkınlığını gizlemeye çalışıyordu.

.....

Bizleri hastahaneye götürmeye geldiler. Arabada üç de kız arkadaş var, biri sedye ile getirildi, bizim koğuştan da bir arkadaş sedyede. Aileler hastahane önlerinde birikmiş, haber almak istiyorlarmış. Hastahane görevlileri eylemcileri hastahaneye almak istemiyormuş. Hapishane idaresi de durumu kötü olanları hastahaneye gönderiyor. Her iki taraf da sorumluluk almak istemiyor.

.....

Uzun süredir beslenmediğimizden derimiz pul pul dökülmeye başladı. Yeni destek grevine başlayan bir grup arkadaş ıslak bir havlu ile vücudumu sildiler. Adeta bir rontgen filmi gibi bütün iskelet sistemim ortada.

47. Gün

Revire kaldırıldım. Hiç kimse ile haberleşemiyorum. Koğuşta da haberleşme olanakları kısıtlı. Revirde kadınlar koğuşundan slogan sesleri geliyor. "Tutuklular Ölüme Terk Edilemez!.." diye bağırıyorlar. Bir süre sonra kız arkadaşları revire getiriyorlar. Durumları çok kötü. Beni tanımakta güçlük çekiyorlar. Gözleri iyice bozulmuş. Yürüyecek durumda değiller.

Açlık grevini bırakan arkadaşların tedavi edilmesini istemişler. İdare "Bir daha açlık grevine başlamayacağınıza dair imza vereceksiniz" demiş. Kimse kabul etmeyince kız arkadaşları revire kaldırmak zorunda kalmışlar.

Revire baba pozlarında nöbetci subay geldi. Beni ikna etmeye çalışıyor. Benden de yazılı bir belge istiyor. Bu da para etmeyince tehditler savuruyor. Eğer isteklerini kabul etmezsem serum verdirmeyeceğini söylüyor. İsteklerini rededince çekip gitti.

47. gün eylemi bıraktım. Doktorlar en az bir hafta revirde kalmamızı söylediler. Serumun dışında süt ve bisküvi alıyoruz. Kantine bal yazdık. Bal yasak olduğu halde ısrarımız üzerine bal geldi. Doktorlar "Balı subaylara göstermeyin" diyorlardı. Balı sakladık. Revirden üç gün sonra tekrar koğuşlarımıza götürüldük.

Koğuşlara yapılan baskınların ardı arkası kesilmiyor. Operasyonlar yine başladı. Gece yarılarına kadar sürdürülüyor. Aramalar alışılşın dışında değil. Koğuşlar darmadağınık hale geliyor ve bizler çırılçıplak üstü başı yırtılmış vaziyette koğuşlara dönüyoruz.

57. Gün

Hiç bir yerden haber alamıyoruz. Sağmalcılar'dan uzun süredir haber alamadık. Orada ne oluyor? Arkadaşların durumu nasıl? ...? Hiç bir bilgimiz yok.

Bugün süresiz açlık grevinin 57. günündeyiz. On günlük destek grevine başlama kararı aldık. Bu gün ilk kez önemli bir gelişme oldu Metris'te. İlk kez ailelerimizin getirdiği eşofmanlar içeri verildi. Sabah kahvaltısında süt, çay ve reçel çıktı. Sağmalcılar'da da soyarak aramaların durdurulduğu haberi geldi. Ama arkadaşlardan haber yok. Oradaki arkadaşları merak ediyoruz. Eylemin 45. günüden beri arkadaşlar süresiz açlık grevini **ölüm orucuna** dönüştürerek eylemi sürdüreceklerdi. Hiç bir haber alamıyoruz.

.....

CEZAEVİNDEN GELEN HABER KISA BİR NOTTAN İBARETTİ

"Dedim ya
Çok önceden paylaşılmış ekmeğimiz
Şimdi uzay çağlı bir şölende
Bir dilim açlık grevidir yediğimiz
Başka yok
Oysa toprak yorulur biz yorulursak
Susarsak bütün dünya susar
İşte bu yüzdendir hep çektiğimiz
Ve ölürken bile
Bir ışıklı selamdır güneşe
Celladımızdan son istediğimiz"
(Adnan Yücel'den)

.....

Metris Cezaevi önü, hastahane kapıları her gün daha gün doğmadan tutuklu yakınları ile doluyordu. Sağmalcılar Cezaevi önünde günlerdir koşuşturmaktan yorgun düşmüş yaşli bedenlerini buldukları bir duvara dayamış yaşlı analar sanki o kalın duvarlar delinip bir haber ulaşacakmış gibi gece yarılarına kadar bekliyordu.

Açılk grevi başladığı günden beri aldıkları tek haber iki satırlık kısa notlardan ibaretti. Kısa bir süre için ailelerin mektuplaşmasına izin verilmiş ve hemen de mektuplaşma yasaklanmıştı. Cezaevi önlerinde ellerinde bu notlar, gözyaşı döküyordu analar, bacılar, eşler.

.....

Tutuklu yakınları çocukları, eşleri, kardeşleri için yetkililere yüzlerce dilekçe gönderdiler, telgraflar çektiler. Hiç bir cevap alamadı-

lar. Aldıkları tek cevap gözaltına alınmak oldu. Kızı koma halinde hastahaneye kaldırılan bir baba çektiği telgraflardan dolayı gözaltına alınmıştı. Anılarında anlatıyor: "Çocuklarımıza iyi davranın, onların isteklerine biraz olsun kulak verin. Kızım ölüyor." diye bir telgraf çektim."Beni gelip gözaltına aldılar. 'Sen bu kadar çok parayı nereden buluyorsun da yüzlerce telgraf çekiyorsun' diye sordular. Halbuki elimdeki azıcık parayı telgraflara yatırdım. Yeter ki kızım ölmesin diye. Kızım kurtuldu, ama hala kendine gelemedi."

Aileler dilekçelerinde telgraflarında çocuklarının ölümden kurtarılmasını istediler. Henüz ölüm bile onlara yanaşmak istemiyordu. Günler geçiyor, direnişçilerin hala hayatta kalmaları karşısında hastahaneye kaldırlan bir direnişçiye, görevli doktor "Nasıl olur da elli gündür hiç bir şey yemeden yalnız su ile hayatta kalabilirsiniz. Bilemiyorum. Bugüne kadar rastlamadım." diyordu.

.....

Bu dilekçe 13.06.1984 tarihinde milletvekillerine gönderildi.

"İstanbul'daki cezaevlerinde ve Haydarpaşa Askeri Hastahanesi'ndeki çocuklarımızın ölümden kurtulmaları için bu güne kadar sürdürdüğümüz girişimler malesef sonuçsuz kaldı. Son ümidimiz olan siz milletvekillerimizden gerekenin yapılmasını istiyoruz. Saygılarımızla. 13.06.1984"

Dilekçenin altında o güne kadar başvurulan ve hiç bir cevap alınamayan yerler şöyle sıralanıyordu:

Cumhurbaşkanlığı
Başbakanlık
Genelkurmay Başkanlığı
Adalet Bakanlığı
Milli Savunma Bakanlığı
Siyasi Partilerin Grup Başkan Vekilleri

Tutuklu aileleri ve yakınları 15.06.1984 tarihinde de Adalet Bakanı NEjat Eldem'e şu telgrafı çekiyorlardı:

"Sayın Nejat Eldem
Adalet Bakanı
Ankara

Bizler aşağıda isim ve imzaları bulunanların, İstanbul Metris ve Sağmalcılar Askeri Ceza ve Tutukevinde bulunan çocuklarına veya yakınlarına bulundukları cezaevlerinde, bir yıla yaklaşan bir süreden beri, bazı artniyetli cezaevi yetkililerinin uyguladıkları insanlık dışı işkence ve insan şeref ve haysiyetiyle bağdaşmayan davranışları sebebiyle;

Çekilmeyecek hal alan yoğun insanlık dışı davranış ve uygulamaları sonucu çocuklarımız yapılanlara karşı önceleri açlık greviyle karşılık vermişlerdir. Bu da fayda vermeyince daha doğrusu yetkililer mevcut uygulamalarını devam ettirince bu defa 11.04.1984 tarihinden bu yana **ölüm orcuna** başlamışlardır.

Türkiye'de yasama meclisinde, basında bira reklamları güncel konular olmaktadır artık. Her yerde böyle boş şeyler ile uğraşılıyor. Türkiye'de insanın değeri öyle pek önemsenmiyor artık. İki buçuk aydır ölüm orucu tutan çocuklarımızın durumu öyle pek önemli değildir, bazı yetkililer için.

İNSAN HAYATI ÖNEMLİ İSE LÜTFEN BİRAZ DA BİZE KULAK VERİN

İstanbul Metris ve Sağmalcılar Askeri Cezaevlerindeki siyasi tutuklulara yapılanlar, öyle tek tip elbise meselesi gibi basit gerekçelerle geçiştirilemez. Yukarıda belirtildiği üzere, bir yıl kadar önce, bu cezaevlerinde bulunan kişilerin bütün üst başları aranmış, defter ve kaleme varana kadar alınmış, şahsi eşyaları paramparça yapılmış, yüzlerce kişi bir yıldır tek kişilik hücrelerdedir. Siyasi tutuklular mahkemelere götürülürken üzerlerinde ne varsa çıkartılıyor. Kız tutuklular insanlıktan nasibini almamış erlerce çırılçıplak duruma getiriliyor. Sonra da Askeri Mahkemelere, bu sanıklar böyle çıkmak istiyorlar duruşmalara, deniliyor. Tutuklulara yapılanları saymakla bitiremeyiz. Eğer Türkiye'de ciddi meseleler üzerinde durulmak isteniyorsa, işte siz sayın yetkililere büyük bir kitleyi yakından ilgilendiren bir mesele.

Aylardır, İstanbul-Ankara arasında derdimizi anlatabilmek için mekik dokuyoruz. Uzun süredir ölüm orucu tutanlardan ölüm ile pençeleşen ve durumları çok kritik olduğu için halen Haydarpaşa Askeri Hastahanesi'ne kaldırılmış bulunanlar şunlardır: Şaban Şen, Avni Turan, Baysal Polat, Dursun Karataş, A.Tayfun Özkök, A.Şenel Yıldırım, Haydar Başbağ, İbrahim Erdoğan, Abdullah Meral, Fatih Öktülmüş, Mürsel Gölali, Halil Çaylı ve Hasan Balcı'dır. Eğer bu mektubumuzu ciddiye almazsanız, ileride artık onarılmaz sonuçlar sebebiyle vebal altında kalacaksınız. Mesele ciddidir. İnsana saygınız olduğundan şüphemiz yoktur. Lütfen duruma acilen müdehale ediniz.

Saygılarımızla"

İmza: Zahide Karataş, Fatma Gülten Şeşen, Nevin Yağan, Hatice Erdoğan, Kudret Gürali"

.....

Dilekçelere önce hiç bir cevap verilmedi. Tutuklu yakınları kesin cevabı gözaltına alınarak aldılar. Tutuklu yakınlarına "Bu kadar çok telgraf parasını sizlere kim veriyor" diye soruluyordu. Avukatlardan şüpheleniyorlardı. Çünkü sorulardan biri de "Yoksa avukatlarmı sizi kışkırtıyor? Parayı onlar mı veriyor?"du. Çocukları, eşleri, kardeşleri ölüme her an biraz daha fazala yaklaşan bu insanlar o kadar "duygusuz"dular ki ancak bunları bir avukat "kışkırtabilir"di veya da bir başka "kışkırtıcı" bulunmalı idi. Yani yetkililer tutukluların talepleri ile elgilenmeyi değil, "Kışkırtıcı" aramayı yeğlediler.

Ne tutukluların, ne de tutuklu yakınlarının taleplerine bir cevap verildi. Belki de T.C. Devletinin taviz vermezliği kanıtlanmak isteniyordu, tutukluların taleplerine "**Hayır!..**" derken. Tutuklu yakınlarına ve avukatlarına bir yetkili şöyle demişti: "Türk Devleti bugüne kadar kimseye taviz vermedi. Hele bir kaç eşkiyaya hiç taviz vermedi. Ölmek istiyorlarsa onları tutan yok."

"Taviz" Türkiye'nin de altında imzası bulunan uluslar arası anlaşmalarla kabul ettiği tutukluların haklarının verilmesiydi. "Ama taviz yok"tu.

METRİS'TE KADINLAR KOĞUŞUNDA BİR DİRENİŞÇİNİN DİRENİŞ ANILARI

Kadınlar... Ne onlarsız bir hayat ne de onlarsız bir direniş düşünülebilir. Cezaevlerinde de onlarla birlikte söylendi direniş şarkıları. Cezaevi kapıları önünde hep onlar vardı. Anamızdılar, bacımızdılar, yarimizdiler, yüreğimizdiler. Sorgu odalarında onlar da vahşete cığlıkla cevap verdiler. Cezaevlerinde onlar da inancın ve onurun direnişçileriydiler. Taksim Meydanı'na çelenkler koyarken de onlar vardı, cezaevi kapısı önünde de. Onlar da direniş şarkıları söylediler ölülerin ardından. Onlarında anıları vardı.

Ölüm orucunda Metris'te "Kadınlar Koğuşu"nda kalıyordu. Kağıt ve kalemin olmadığı bir mekanda, ölüme karşı direnen belleğine kazınmıştı anılar. İşte bu anılar,

"O" arkadaşın belleğinden kağıda dökülebilenlerdir.

....

Metris'te 83 Mart'ından sonra haklarımız adım adım yokedilmeye başlandı. Temmuz ve Ağustos aylarından sonra koğuşta okuyacak tek bir kitap bile bırakılmadı. Radyo, televizyon, masa ve sandalyeler bile toplandı.

Her aramadan sonra koğuş tanımı anlatılması güç bir manzara alırdı. Yatakların pamuklarının uçuştuğu, elbiselerin, iç çamaşırların, yiyecek kaplarının, ayakkabıların ... yani koğuşta bulunan her şeyin üst üste yığıldığı bir manzarayı kafada canlandırmak

bile güç. Bu savaş alanının yeniden bir koğuşa dönüştürülmesi iki gün alırdı. Her aramada bütün çamaşırlar asker postalları ile çiğnendiği için yıkanırdı. Bunların kurutulması ise ayrı bir sorundu.

Soyarak arama bu talanlardan sonra gündeme getirildi. Sık sık koğuşlar değiştiriliyor ve her koğuş değişikliğinde üzerimizde hiç bir giysi kalmayacak şekilde soyunmamız isteniyordu. Onur kırıcı, bizi aşağılamayı amaçlayan bir arama biçimiydi.

Mahkemeye gidecek olan arkadaşı koğuştan zorla alırlar ve polis odasına götürürlerdi. Polis ve gardiyan önce soyunmamızı isterler, buna karşı çıkınca üstümüze saldırırlardı. "Soyun" diye bağırmaya başlarlardı. Bazen bu iğrençlik yüklü "Soyun"a bile gerek duymadan jopla, tekme ile saldırırlardı. Bu darumda koğuşlardan yükselen "Kahrolsun Faşizm" seslerini bastırmak için koğuşlara dalarlar ve bütün koğuşu sıra dayağından geçirirlerdi.

Bir defasında; askerler tarafından soyularak, bir arkadaşı aldılar. Anten dediğimiz cezaevi görevlisi Üsteğmen Zafer Dilek; Birsen Çalıkıran isimli bir arkadaşı askerlere çırılçıplak soydurmuş ve kendisi de bu aramayı sakin sakin izlemiş. Sonra da sürükleyerek koğuşa getirip, kötü bir vaziyette atıp gittiler.

Bu iğrençliği protesto için "Kadın Tutukları Asker Soyamaz" diye bağırmaya başladık. Ertesi sabah hemen Adli Müşavirliğe dilekçeler yazdık. Üsteğmen Zafer Dilek gelerek, "Arkadaslarınız yalan söylüyor. Biz kimseyi

soymadık" dedi. Tehditler savurup, koğuştan çıkıp gitti.

.....

20 kişilik koğuşlarda 40 kişi balık istifi yaşıyorduk. Birbirimize değmeden koğuşta yürümek çok zordu. Aylarca banyo yapmadığımız olurdu. Sıcak su yüzü görmedik, soğuk suyu ise sadece içme suyu olarak kullanıyorduk. Susuzluktan aylarca çamaşırlarımızı yıkayamadığımız oluyordu. Çocuğu olan arakadaşlar vardı. Çoçuğun temizlenmesi, bezlerinin yıkanması gerekiyordu. Su olmadığı için onlarda işkenceden paylarına düşeni alırlardı. Sidikli bezleri yıkayamadığımız için kurutur, kurutur kullanırdık.

Kantinden alış veriş yasaktı. Görüş, havalandırma, mektuplaşma yasaktı. Kitap, dergi, kalem verilmiyordu. **Cumhuriyet Gazetesi** ve **Nokta Dergisi** bile yasaktı.

Cezaevi yöneticileri "Kitap istiyorsanız, kütüphaneden alacaksınız" diyorlardı. Ama kütüphane hainlerin, itirafçıların yönetiminde idi ve bağımsızlar koğuşunda bulunanların dışında kimseye kitap verilmezdi. Revire soyarak arandıktan sonra gideceğimiz için gitmezdik.

Yemek diye getirilen yağlı sulara yemek demek güçtü. Herhalde onun için kendileri de yemeğe "Karavana" diyorlardı. Getirilen "yemek"lerin üzerinde koyu kalın bir yağ tabakası vardı. "Yemeğin" suyu ise kirli bir suyu andırırdı. Fakat bu yemeklere de alışmıştık... Üstelik bu yemekler bile o kadar az

verilirdi ki sofradan yarı aç yarı tok kalkardık. Bir gün dahi doyarak kalkamadık.

Tehditler bir gün bile durmadı. Bir gün kadınlar için hükümlü koğuşu yaptıklarını söylediler. Hükümlüler koğuşu için bir de "Talimatname" hazırlamışlar. Bu koğuşlarda hiç bir şekilde ses istenmiyordu. "İnfazınızı yakarız. Konuşmak yasak!" tehditi savurluyordu. Halbuki 80'den fazla kadın tutuklu arasında yalnız iki hükümlü vardı. Reha İsvan'da hükümlü olmadığı halde yeni açılan "Hükümlüler Koğuşu"na konmuştu. İkide bir infaz yakma tehditleri sürüp gitti.

Koskoca 83 yılı dayak, işkence, hücre hapsi ve çeşitli yıldırma politikaları ile geçti. Hiçbir talebimiz dikkate alınmadı. Bizleri işkenceyi, baskıyı ve her türlü zulmü haketmiş varlıklar olarak görüyorlardı. Çünkü sık sık askerlere "Bunları kadın diye düşünmeyin. Bunların her biri dişi canavardır. Bunlar birer azılı teröristtir. Eğer bir an dikkat etmezseniz, bunların her biri topunuzu öldürebilir" deniliyordu.

.....

Bazı günler hiç bir neden yokken ansızın kapı açılır ve bir arkadaşın üzerine saldırılırdı.

Daha şaşkınlığımız geçmeden o arkadaşı zorla sürükleyerek, alıp hücreye götürürlerdi. Protesto için slogan atmaya başladığımızda ise bütün koğuş asker dolardı. Askerler yakaladıkları kişiyi zorla alıp hücreye götürürlerdi. Hücreye atılmalarımıza birer de gerekçe bulurlardı.

Besi Polat bir gün "Sesi çok yüksek çıkıyor" gerekçesiyle 15 gün hücre cezası aldı. Besi, Anten dediğimiz cezaevi görevlisi, Üsteğmen Zafer Dilek'in kendisine hücrede tokat atmasını protesto için üç günlük açlık grevi yapmak zorunda kaldı.

.....

84 yılının Şubat ayında koğuşlar hallaç pamuğu gibi atıldı. Hepimizi zorla havalandırmaya çıkardılar. Koğuşlarda düzenli hiç bir şey kalmamıştı. Her şey tam anlamıyla talan edilmişti. Elbiseler yerlerde, yatakların pamukları her tarafa saçılmış...

Anten, askerlere "Tek tek arayın, sayın!.." dedi. Askerler aç kurt gibi üzerimize saldırdılar. Bizde protesto için "İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek", "Kahrolsun İşkenceci Katiller!..", "Baskı Tehdit İşkence Yıldıramaz Bizleri!" diye sloganlar atmaya başladık. Geceyarısı kadın polis "Koğuşlara alınacaksınız!" dediğinde bizleri tek tek hücrelerin bulunduğu koridora aldılar. Bizleri altışar, yedişer kişi olarak hücrelere attılar. Sabah mahkememiz olduğu için sabah erkenden giyinelim diye koğuşa getirdilir. Reha Hanım koğuşta tek başına bekliyordu. Yerlere saçılmış eşyaları toplayamacak bir halde bitkin bekliyordu. Zaten bir kişinin bu koğuşu eski haline getirmesi imkansızdı. Sadece koridora saçılmış eşyalarımızı hücre tipi odaya koymuştu. Koğuşlardan çıkartılırken dövülmemizi seyretmiş, çok sarsılmıştı....

Mahkemeye gittiğimizde suç duyurusunda bulunduk. Değil zapta geçirtebilmek, dinlemediler bile.

.....

Hücreye atılmalarımızda yeni bir uygulama başlatıldı. Artık doktor nezaretinde hücreye atılıyoruz. Hücreye atılacak olan kişi önce doktora çıkartılıyor ve "Bunun hücrede kalmasında bir sakınca var mıdır?" diye soruluyor. Doktor ise şöyle bir baktıktan sonra "Hücrede kalmasında bir sakınca yok" derdi.

1984 yılı tam anlamıyla işkence ve baskıyla geçiyordu. Bizler için bir "Tecrit Koğuşu" yaptılar. Koğuşlardan seçtikleri kişileri zorla sürükleyerek alıp tecrite koydular. Burada 15 - 20 kişi olduk. Karavana dışında hiç bir şey yoktu; ne yatak ne battaniye. Kantin, çay, sigara, gazete yasaktı. Tuvaletler de sırayla idi. Günde yalnız iki kez tuvalete çıkabilirdik.

Bazı akşamlar "Tık tık" ile yan hücrelerle haberleşebiliyorduk. Bir akşam yan hücre ile haberleşiyorduk. Ben not yazıyordum. "Tık tık"a dalmıştım. Bir anda kapının açıldığını gördüm. Kapı sessizce açılmıştı. Kapının açılışını bile duiymamıştık. Anten, Mürvet (Kadın polis). Kadriye (Kadın gardiyan) birden hücreye daldılar. Ben tahta ranzanın üst bölümünde oturuyordum. Aysel aşağıda duvarın yanında ayakta bekliyordu. Aysel kapı açılır açılmaz elindeki kağıdı ağzına attı. Üstüne çullandılar, ağzındakini almak için. Bu arada ben elimdeki notu yırtmakla meşguldüm ve beni ilk önce farketmemişlerdi. Sonra farkettiler ve biz diğer arkadaşlarla Aysel'in yardımına koştuk. Epeyce cebelleştik.

Aysel ağzına attığı kağıdı yutmuştu. Bu cebelleşmede, Antende kepini yere düşürmüş, onu aramaya başlamıştı. Birden sinirlenerek, iki askeri aşağıya attığım kağıtları aramaya gönderdi. Halbuki onları parça parça okunmayacak hale getirmiş ve aşağıya atmamıştım.

Bizi koridora aldılar. Önce beni, sonra Aysel'i sonrada diğer arkadaşı. İki asker Aysel'in kollarından, iki asker de bacaklarından yere paralel tutuyor ve kudurmuşcasına vuruyorlardı. Anten Aysel'e "Kusacaksın ve içindekini çıkaracaksın" diye bağırıyor ve askerlerin ellerini Aysel'in boğazına sokturuyor, kusturmaya çalışıyordu. Bir ara "Nerede şu doktor? Doktoru çağırın buraya" diye deli gibi bağırmaya başladı. Bir taraftan da "Şimdi görürsünüz siz. Mideni yıkatıp o kağıdı çıkarttıracağım" diyordu. Elindeki televizyon anteni çubuğunu Aysel'in boğazına sokuyor ve bağırmaya devam ediyordu. Doktor ise çoktan gelmiş manzarayı sessizce izliyordu. Bir ara sessizce doktorla konuştu. Sonra Aysel'in boğazından kağıtların çıkmasının imkansızlığını kabul etmiş olacaklar ki bu kez hırslarını almak için joplamaya başladılar. Aysel'e jopların biri inip biri kalkıyordu. Doktor ilginç bir ameliyatı ilgi ile izleyen doktor tavrı ile işkenceyi izliyordu. Birden gözümün önünde Şili canlandı. Gazetelerde okumuştum Şili'de doktorların işkenceye katıldıklarını Fotoğrafları vardı. Korkunçtu... Doktor işkenceyi seyrediyordu. Çılgına dönmüştüm.

O günden beri doktora gitmeye çekinir olduk. Ne zaman bir doktora gitsem hep

aklıma bu manzara gelir. "Acaba karşımda duran bu doktor da gözünün önünde bir tutukluya işkence yapılsa sessizce izler mi?" diye kendi kendime sorarım. O gün bir işkenceciyi işkence yaparken bende izliyordum. Gözlerim açıktı. Ben bütün hareketlerini izledim. Hem Aysel'e, hem diğer arkadaşa hem de bana işkence yaparlarken onları izledim. Gözlerini, yüzlerini ve bütün hareketlerini izledim... Joplama devam ediyordu. Anten, atılan sloganlara karşı diğer hücre kapılarını açıp "Fazla bağırıp durmayın, sıra size de gelecek" diyordu... Bir ara dayanamadı jopu kendi eline aldı ve olanca güçüyle vurmaya başladı. Aysel hala joplanıyor ve doktor Aysel'in dirençini ölçüyordu. Anten sorduğu sorulara bağırdığımız sloganlardan başka bir cevap alamayınca daha da sinirleniyor "Ben böyle devrimcileri daha çok severim" diyerek vurdukca vuruyordu.

Artık yorulmuştu. İşi doktora bıraktı. Birden o ünlü yeminini hatırlayan doktor tedaviye başladı. Anten benim beton hücreye götürülmem için emir verdi. Beni tek başıma içinde hiç bir şeyin olmadığı küçük beton hücreye attılar. Bir süre sonra kova ile su getirip, yere boşaltıp gittiler. Aysel'e yapılan işkence daha bir süre devam ettikten sonra onu da getirip beni attıkları hücreye attılar. Sırtımız, belimiz, ayaklarımıza kadar morarmamış tek bir nokta yoktu vücudumuzda. Özellikle Aysel çok kötü durumda idi.

O gün diğer hücredeki arkadaşları da koridora sıraya dizip joplatmışlar. Anten "Joptan nasibini almamış kimse kalmasın.

Yoksa hatırınız kalır" diye dalga geçerek, bazen de kendisi jopu eline alıp vurmaya başlıyormuş. Sonra onları da tekrar hücrelerine koymuşlar. Biz iki gün beton hücrede kaldık. Aç susuz iki gün bu beton hücrede kaldık. Kadınların direnişi cezaevi yönetimini çılgına çevirmişti. Vurulan her jop sloganlarla karşılanmıştı. Ne bir kişi "Ah" dedi ne de slogan atmaktan vazgeçti. Cezaevi yönetimi kadınların bu denli gür bir direnişi ile karşılaşacağını tahmin etmemişti.

.....

13 Nisan 1984 günü" "Erkekler Bloku"ndan arkadaşlar açlık grevine başladıklarını bildirdiler. "Kadınlar koğuşu"nda biz de açlık grevine başladığımızı bildirdik. TİKB ve Dev-Sol davasından yargılanan arkadaşlar ve DHB davasından yargılanan (aynı davadan yargılanan erkeklerin muhalefetine rağmen) iki kız arkadaş açlık grevine başladık. Amacımız tek kelime ile cezaevi içerisindeki cezaevinin kaldırılmasıydı.

DÜĞÜNE GİDER GİBİYDİK

"Gelinlikler şimdi kelepçeli
Düğünler-doğumlar zindanlarda
Bu türküleri hangi sazla çalayım
Hangi sözle söyleyim sana
Ölüm kara bir yazgı değil artık
Bembeyaz bir şiirdir koynumuzda
İmgelerin güzelliğinde kan
Bu kanı nasıl okuyayım sana
Nice gurbetler yaşanıyor içimizde
Nice ayrılıklar
Nice yarım yolculuklar
Turnalar ey turnalar-turnalar"
(Adnan Yücel'den)

Bir düğüne, bir şölene gider gibiyidiler. "Ölüme gidiyoruz" deseler kimse inanmazdı onlara. Önce konuşmuşlar ve "13 Nisan'da" denmişti onlara. Onlarda arkadaşlarına söyledi ler:"13 Nisan günü açlık grevine başlıyoruz". Başka bir seçeneğimiz mi var burada? Her gün bir adım daha yaklaşmak onursuzluğa daha mı iyi direnmekten? Ne elde edeceğiz susutukca? Belki verecekleri bir iki hak. Hangi efendi vermez ki onu da, onursuz bir köleye? Gelin topluca gidelim bu şölene; yoksa süründürürler bizi topluca yerde." Kimseden ses yoktu.

13 Nisan günü düğüne gider gibi gidenler yalnızca Devrimci Sol ve Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği üyesi oldukları iddiası ile tutuklu bulunanlar oldu. DHB (Devrimci Halkın Birliği)'den de iki kişi katılmıştı onlara.

.....

Düğüne gider gibiydik. Açlık grevi ile birlikte temizlik yapamayacağımızı düşünerek bir gün önceden harıl harıl temizliğe başladık. Bir yandan da şarkılar, türküler söyledik. Sanki bir şölene hazırlanıyorduk.

13 Nisan günü idareye açlık grevine başladığımızı bildirdik. Hemen aynı gün koğuş değişikliği ve aramalar gündeme geldi. Biz idareye açlık grevine başladığımızı söylediğimiz zaman bir de açlık grevine başlayanların listesini vermiştik. Aramalar ile birlikte açlık grevine başlayanları koğuşlardan tek tek toplamaya başladılar. Koğuşlarda kalan hiç bir siyasi gruptan tek bir kişi cezaevinin bu tutumuna değil karşı koymak, ağzını açıp bir tek kelime bile etmedi. Zaten bir gün önce çoğu "Gönlünüzce ayrı koğuşa gidersiniz" demişti. Şimdi bizler yerlerde sürüklenerek "Gönlümüzce başka bir koğuşa gidiyorduk.

Açlık grevine katılanları bir koğuşta topladılar. Aramalar, baskı, hakaret devam ediyordu. Üstelik bize karşı uygulamalar aynen devam ederken, açlık grevine katılmayanlara yeni haklar verilmeye başlanmıştı.

Cezaevinin içinde Emniyet Birinci Şubeden gelen polisin ayrı bir odası vardı. Cezaevinde polis-cezaevi idaresi ve hainler birlikte çalışıyordu. Gönderilen veya gelen bütün mektuplar, polis ve hainlerin denetiminden geçerdi.

Koğuşlardan tek tek insanlar alınıp, polislerin odasında hainler ile sohbet ettirmeye çalışılır ve buraya götürülen kişinin oradaki tavırlarına göre ihbarcılık teklif edilirdi.

Şimdi bu oda açlık grevini kırmak için kullanılır olmuştu. Hainler, günün her saati idareye ve polise akıl hocalığı yapıyorlardı.

.....

Doktorlar açlık grevine başladığımızdan beri her gün koğuşa gelir oldu. İlk günlerde sadece bir bakıp gidiyorlardı. Günler geçtikçe durumu kötü olan arkadaşların isimlerini alıp gitmeye başladılar.

.....

İki haftayı geride bıraktık. Çoğumuz halsiziz, ayakta durmakta güçlük çekiyoruz. Onun için sürekli yatıyoruz. Sayımlarda gelen kadın polis, gözlerimizi açık tutmamızı istiyor. Hangimiz sağ hangimiz ölü veya baygın bilmek istiyormuş.

Günler ilerledikçe revire götürmek istedikleri insan sayısı da artıyor. 20'li günlerden sonra zorla serum vermeye kalkıştılar. Revire gidenleri zorla grevi bırakmaları için ikna etmeye çalışıyorlar ya da zorla serum vermeye kalkışıyorlar.

Şekerli su isteklerimiz de geri çevriliyor. Üst kat koğuşlardan alırız düşüncesi ile koğuşun pencerelerine tel örgü çekildi.

.....

Zorla serum takmaya devam edilirse revire çıkmayacağımızı açıkladık. Bu kez de askerler zorla yerlerde sürükleyerek, revire götürüyorlar. Götürülmek istenen arkadaş direniyor. Bu halimizde bile baskı devam ediyor. Mahkemelere götürülürken soyarak

aramalar devam ediyor. Direnen arkadaşımıza dayak atılıyor.

.....

25. Gün. Dev-Sol'dan arkadaşlar ölüm orucuna gidecek arkadaşların isimlerini açıklayarak programları gereği açlık grevini bıraktılar. Bizi Dev-Sol üyesi oldukları iddiası ile tutuklanan arkadaşlardan ayırdılar, erkekler için önceden tecrit olarak kullanılan, tam yemekhanenin karşısında bir koğuşa koydular. Koğuşta yemek kokularından geçilmiyordu.

Yemek kokuları, bulaşık sesleri tam da uykumuzun geldiği saatlere denk düşüyordu. Açlıkta geceleri uyku da tutmuyor insanı. Ancak sabaha karşı uyuyabiliyorduk.

Hala bizi yıkmak yok etmek için bir fırsat arıyorlar. En küçük bir fırsatı bir işkence malzemesi olarak nasıl kullanabilirler, onu düşünüyorlar. Bazen su vermiyorlar. İsteyincede "Dilekçe yazın verelim" cevabını alıyoruz. Uzun süre temizlik malzemesi vermediler. Özellikle diş macunu bizim için çok önemli. Açlık grevinde sabahları ağzımızda tortu birikiyor. O da çok pis bir koku yapıyor. Fırçalamak kokuyu aldığı gibi insanı bir parçada rahatlatıyor.

.....

Zorla serum takmaya yine kalkıştılar. Bir arkadaşı revire götürdüler. Doktor arkadaşın zorla elini ve ayaklarını tutturarak serum takmış. Kollarından veremeyince de bu kez de ellerini ve ayakların bağlayarak, ayağının topuk kısmından vermişler.

Arkadaş ayakta duramıyordu. Durumu son derece ciddi idi. Ancak sedye ile revire gidip gelebiliyordu. Bu arkadaş grevden çok sonra bile uzun süre ayakta durmakta güçlük çekti.

.....

Açlık grevinin 30. günündeyiz. Koğuşa ilk defa yüksek rütbeli doktorlar geldi. Albay veya general falandılar. Hava, kara ve deniz doktoruydular. Koğuşta bir iki soru sordular. "Öksürebiliyor musunuz?", "Tuvalete gidebiliyor musunuz?" türünden, sonra beni ve iki arkadaşı daha isteyip gittiler.

Revirde vücudumuzu dinlediler, benim boğazımdan gelen kan ile ilgili sorular sordular. Bir arkadaşın kalbi ile ilgili bazı şeyler sordular. Sonra tartılmamızı istediler. Kaç kilo geldiğimi bile hatırlamıyorum. Galiba bende dahil arkadaşların kiloları çok düşük gelmiş olacak ki telaşlandılar ve hemen hastahaneye kaldırılmamızı istediler. Fakat cezaevindeki bütün işkencelerin başı olarak belki hakkında en fazla suç duyurusu bulunan cezaevi görevlisi Muzaffer orada utanmazca "Efendim, bunlar gizli gizli yiyorlar" diyordu. Dışarıdan gelen yüksek rütbeli doktorlar gittikten sonra da bize karşı "Gizli gizli yemeseniz nasıl hala hayatta kalabilirsiniz? 30 gün bir şey yeme de yaşa!.." diye kendi kendine konuşuyordu.

Bizi iki gün revirde bıraktılar sonra hastahaneye sevk ettiler.

.....

Grevin 33. günündeydik. Artık duvarlara tutunarak santim santim yürüyebiliyorduk. Bu durumda Anten karşımıza geçerek "Cenaze Marşını" mırıldanırdı. Hastahaneye kaldırılırken bile sedye vermediler. Düşe kalka saatlerce o koridoru yürüyerek geçmemiz gerekti.

Hastahaneye götürüleceğimiz araba hazırlanana dek uzun süre kadın polislerin odası önünde beklemek zorunda kaldık. Ayakta duramadığımız için betonda oturmak zorunda kaldık.

Aysel'in ziyaretçisi gelmişti. Ancak Aysel'i sürekli kustuğu için, görüş kabinine götürmeden revire kaldırmışlardı. Artık midesi su da kabul etmiyordu. Görüş yerinde Fatma Teyze Aysel'i göremeyince ve revirde olduğunu öğrenince baygınlık geçirmiş. "Kızımı istiyorum" çığlıkları bütün cezaevini inletiyordu. Sonradan Aysel'i görüşçü yerine götürdüler ve Fatma Teyze Aysel'i ile görüştü.

Biz hastahane arabasını beklerken diğer koğuşlar görüşten dönüyorlardı. Reha İsvan'ı ve diğer kızları görüşten dönerken gördük. Ellerinde dış kantinden gelen yiyecek torbaları vardı. Aranmak üzere kadın polis odasına yöneldiler. Reha Hanım beni kapı önünde çökmüş halde görünce elindekileri bırakıp, bana yöneldi. Ayağa kalkmaya çalıştım, sarıldık, öpüştük. Çok üzüntülüydü, bu üzüntüsünde gerçekten samimiydi. Diğerleri sadece bakmakla ve "Nasılsınız?.." demekle yetindiler. Halbuki O "Nasılsınız?"ı biz her gün cezaevi yöneticilerinden de duyuyorduk. Bize gelip soruyorlardı: "Bu gün nasılsınız? Bakıyorum

bu günde ayaktasınız." Fakat Reha Hanım...; onun üzüntüsü gerçekten içtendi. O içten tavrı bizi çok duygulandırdı.

Reha Hanım ile henüz konuşmaya başlamıştık ki cezaevinde herkesin "Angut" olarak bildiği görevli Reha Hanım'a "Hadi bırak onları, koğuşuna" diye bağırmaya başladı. Beni sarılıp öptüğü için savunması istendi. Reha Hanım izah etmeye çalıştı; ama anlamaları imkansızdı. Sonunda Reha Hanım "Sarılıp öpmekle infaz yanacaksa buyurun yakın!" dedi.

Cezaevinde er olarak görüldüğümüz için "Suç" diye değerlendirdikleri her davranışımıza karşı savunma isterlerdi. Bu savunma cezaevi komutanına gider ve ceza verilirdi. Biz hiç bir zaman savunma vermedik. Çünkü bir Cezaevi Komutanı'nın hiç bir şekilde bir tutukluyu yargılama yetkisi yoktur. Üstelik bu yasayı da biz yapmadık, kendi yaptıkları yasada vardı.

.....

Nihayet akşama doğru üçümüzü hastaneye götürecek araba geldi. Biz hastahaneye giderken Dev-Sol'dan açlık grevini geçici olarak bırakan arkadaşlar da tekrar açlık grevine başlamışlardı.

Ellerimiz arkadan zincirlendi. Rink arabalarına öylece koydular. Oysa yürüyemiyorduk bile. Yolculuk bizi daha da kötü yaptı. Hastahaneye geldiğimizde yarı baygındık.

Hastananede şöyle bir muayene ettiler

ve bizi "Mahkum Bloğu" dedikleri bir yere götürdüler. Burası hastahaneden biraz uzakta idi. Oraya yürüyerek gitmek zorunda kaldık.

Doktorlar yanımıza sadece grevi kırmak için gelirlerdi. Hemşireler ise tansiyonumuzu ölçmek için uğrarlardı. Kapıda bir de kadın gardiyan beklerdi. Onun görevi de tuvalete giderken kapıyı açmaktı. Ayakta duramayacak kadar halsiz düşmüştük; ama yine de hiç bir şekilde yardım istemiyorduk. Ayağa kalkmamız gerektiğinde bütün gücümüzü toplayıp ayağa kalkmaya çabalıyorduk. Durumu nispeten iyi olanlar çok kötü durumdaki arkadaşlara yardım ediyordu.

.....

Süresiz açlık grevinin 37. günüydü. Beni tek başıma bir koğuşa bir koğuşa koydular. Bu durumda yalnızlığa terkedilmek de işkencenin bir başka türüydü. Grevi kırmayı amaçlıyorlardı. Birbirimizin zoru ile uzun süredir aç durduğumuzu tek başımıza kalırsak grevi bırakacağımızı söylüyorlardı.... Baktılar bu taktik de bir işe yaramıyor, tekrar bir araya getirildik.

.....

Bu gün açlık grevinin 42. günü. Tekrar cezaevine gönderiliyoruz. Tedaviyi kabul etmedik. Gönderilmeden bir gün önce üst rütbeli bir doktor grevi bırakmamız için epey nutuk attı. O an söylediklerini aklımda tutmam bile imkansızdı. Tam bir canlı iskelet görünümündeydik.

Akşam bütün gücümü toplayarak açlık

grevini düşünmeye çalıştım. Düşünme yetileri-miz hâla canlılığını koruyordu. Olayları rahatlıkla değerlendirebiliyorduk. Uzun süredir açlık grevindeydik ve bunun nedenleri de biliniyordu. Bu nedenlere hiç bir çözüm getirilmediği halde bizim ölmemizi de istemi-yorlardı. Niçin? Bir yanda "Bu devletin -bize- taviz vermeyeceğini" söylüyorlar, diğer yanda da zorla bizi ayakta tutmak istiyorlar ve ölmemizi istemiyorlardı.

Açlık grevi sonucu ölümümüz onlar için olumsuz sonuçlar doğurabilirdi. Onun için de ölmemizi istemiyorlardı. Çünkü bizlerin gerçek ölümü uyguladıkları baskılar karşısında köpekleşmemizle gerçekleşebilirdi.

.....

Metris'e geri getirildiğimiz 42. gün Dev-Sol'dan geçici olarak açlık grevini bırakan arkadaşların tekrar açlık grevine başlaması ile tekrar hepimizi toplu olarak 7. koğuşa taşıdılar.

Ölüm orucuna gidecek arkadaşları henüz açıklamadık. Ama biz biliyoruz. 45. gün ölüm orucuna gidecek arkadaşları idareye bildireceğiz. Koğuşta hepimiz çok üzgünüz. Ölüm orucuna gidecek arkadaşların eşyalarını kendi ellerimiz ile hazırladık. Hastahaneye gidecekler, belki de bir daha hiç dönmeyecek-lerdi... Onları belki de bir daha hiç göremeye-cektik...

.....

46. Gün. Açlık grevini bıraktığımızı açıkladık. Aysel ölüme gideceğini açıkladı.

Bizler açlık grevini bırakmıştık. Ama yarı baygın ve halsizdik. Açlık grevini bıraktıktan iki gün sonra bizleri revire taşıyarak serum vermeye başladılar. Serum damarlarımıza girdikçe hayata döndüğümüzü hissediyorduk. Biz bir yanda hayata dönerken diğer yanda arkadaşlarımız, yoldaşlarımız ölüme gidiyorlardı. Bizleri yaşatmak için... Bizim için bu korkunç bir acıydı. Yüreğimiz bu acıya nasıl dayandı?.. Anlatmak zor, hem de çok zor....

.....

Revirde serum verildiği halde uzun süre kendimize gelemedik. Vücudumuz yiyecek kabul etmiyordu. Gözlerimiz çift görüyor, hâla dengemizi sağlayamıyorduk. Revire tedavi için götürülen arkadaşlara "Bir daha açlık grevine katılmayacağım" diye bir yazı yazdırarak imzalatmak istemişler. Bu istekleri her defasında geri çevrildi.

Aynı günlerdeydi. Analarımız Metris'in yeni "Konuk"ları oldular. Taksim'e çelenk koyan aileler tutuklanarak Metris'e getirilmişler. Bizim koğuşun üzerinde 8. koğuş vardı. Orası gözetim yeri olarak kullanılıyordu. Sarkıtılan bir torba ile analarımıza bir not gönderdik. Durumumuzu anlatıp "Hoşgeldiniz" dedik. Onlara türküler söyledik. Nilgün'ün annesi Müzeyyen Teyze ile pencereden konuştuk. Nilgün hastahaneden döndükten sonra ana-kız sohbet ettiler. Yüzlerini göremiyorduk, ama omuz omuzaydık. Bir süre sonra onları mahkemeye çıkardılar, mahkeme tutuksuz olarak yargılanmalarına karar verdi.

.....

10 Günlük bir aradan sonra tekrar açlık grevine başladık. İkinci grup ölüm orucu listesi de verildi: Güneş ve Mürüvet. Koğuşumuzda ayrı bir hücrede kalıyorlardı. Bizim açlık grevi on günlük bir destek grevi şeklinde olacaktı.

10 Gün sonra açlık grevini tekrar bıraktık. Ancak ölüm orucuna giden arkadaşların gözlerinin önünde yemek yemek oldukça zor ve bizim için bir işkence oluyordu. Mümkün olduğu kadar onlara göstermemeye çalışıyorduk. İnançlarımız için korkusuzca ölüme gidebilirdik; ama gözlerimizin önünde arkadaşlarımızın adım adım ölüme gitmelerini göreceğimizi hiç düşünmemiştik. Hepimiz ölmeye gönüllüydük. Ama arkadaşlarımızın ölümüne tanık olmaya dayanmanın imkansız olduğunu düşünüyorduk. Hepimiz kitlesel olarak ölüme gitmek, ölecek arkadaşların yerinde olmak istiyorduk.

.....

Mürüvet ve Güneş'in durumları çok ağırlaşınca hastahaneye kaldırıldılar.

Birinci grupta ölüm orucunda bulunan arkadaşlardan bir haber yok. Onların durumlarının şu anda daha ağır olma ihtimali çok büyük. Her an bir ölüm haberi duyabiliriz.

"ÖLÜM BİZİM İÇİN DEĞİL ÖLÜM HEMEN BİTİVERENLER İÇİN"

"Sevgilim,
başlar önde, gözler alabildiğine açık,
yanan şehirlerin kızıltısı,
çiğnenen ekinler
ve bitmez tükenmez ayak sesleri
gidiliyor
Ve insanlar katlediliyor:
ağaçlardan ve danalardan
daha rahat
daha kolay
daha çok."
(Nazım Hikmet'ten)

Ölümün sanki utancından sinsice yanaştığı Sağmalcılar cezaevi önünde günün henüz cezaevine "Merhaba" diyemediği saatlerde tutuklu aileleri yalnızca tek bir haber bekliyorlardı: "Ölüm orucu bitti". Üç kelimeden ibaret tek bir haber.

Çoğu kadındı bekleşenlerin; kimi yorgunluktan sırtını bir duvar kenarına dayamış, kimisi öylesine dalmış ki, elinde yanıp biten sigarasının bile farkında değil, belki de oğlunun veya kızının karnına vurduğu ilk tekmeleri, bir gece yarısı kanlar içinde bir çığlıkla hayata gelişini, ilk adım atışlarını düşünüyordu. Bir ana bütün heybeti ile ayakta, uzaklara, çok uzaklara bakıyordu. İsyanı gözbebeklerinde idi ve sanki gözbebeklerinden bir orman alevi gibi hızla yayılacaktı.

Yüzlerindeki aynı anlamla her gün şafakla Sağmalcılar Askeri Cezaevinin önündeydiler. İçe-

riden bir haber beklledi̇ler, çoçuklarının yaşayacaklarına dair. Gelen haber iki kelime idi: "Taviz yok!.."

Ölüm çocuklarına yaklaştıkça, anaların boğazlarına düğümleniyordu kelimeler. Analar, babalar, yârlar... Herkes, herşey suskundu, gözlerden okunuyordu, bir türlü dudaklardan dökülmeyen kafalardaki soru gözlerden okunuyordu. Çok sonra alabildiler haberleri. O da bir sözcükten ibaretti.

Ölüm orucuna katılan bir tutuklu anılarında anlattı, yakınlarının bir haber alamadığı duvarların ötesinde süren direnişlerini.

.....

Bazı arkadaşların durumu kötü, yavaş yavaş ağırlaşıyor. Bazı arkadaşlarımız mide kanaması geçirdi. Halâ inatla ölümle döğüşenlerimiz var. Abdullah Meral dipdiri, hiç bırakmaksızın sporu sürdürüyor. Haydar üst kattaki hücresinde. Bazı hücrelerden inatla haber gönderen arkadaşlarımız var. "Ben de ölüm orucuna katılacağım" diye.

Hücremde yalnız başıma düşünüyorum. Arkadaşları düşünüyorum. Gözlerimin önüne bir dizi tablolar gelip gidiyor. Bir tabloda sanki devrimi yaşıyorum, bir diğerinde yürüyen yüzbinlerin içindeyim. Bir an ölümü düşünüyorum. Kafamda mezar taşıma yazılmasını istediğim dörtlükler aklıma geliyor:"Ölen biz değiliz/Ölüm bizim için değil/Ölüm hemen bitiverenlere için" insanın kendi mezarını düşünüp mezar taşına yazılacaklara bile kafa yorması ne tuhaf bir duygu. Ölümü saniye saniye, dakika dakika

yaşamak. Anlatılması gerçekten çok güç. Kendimi öylesine duygusal hissediyorum ki sanki duygusallığın sınırındayım.

Hücremde bazen kendimi çok yalnız hissediyorum. Arkadaşlarla yan yana gelemeyi o kadar istiyorum ki...

.....

Fatih'i merak ediyorum. Tek isteğim onun ile yan yana gelmek.

.....

Hastahaneye sevkler arttı. Yine de durumuz fena sayılmaz.

G Bloktan duyduğum gür bir sese kulak verdim. "Fatih hastahaneye kaldırıldı" diyor. Haydar ve Şener'de hastahaneye kaldırıldılar.

33. günde şekerli suyu kesmemiz bizi hızla ölüme yaklaştırıyor.

.....

48. ve 50. günlere geldik... Artık mideleri-miz soğuk suyu bile kabul etmiyor. Fatih ile bir kez konuşmak, görüşmek istiyorum.

Midemde müthiş bir ağrı başladı. Midemde kanama başlamış. Revire kaldırdılar. Beni götürürlerken arkadan Abdullah Meral'in sesini duydum: "Daha çok yaşayacağız. Ölmek yok Daha bu kadar erken, 65. günlere dek ayakta kalacağız."

Revirde doktor yatağımın yanına oturdu. Beni izliyor. Midemde bir hal var. Sanki jiletle midemi doğruyorlar. Ağrıdan kıvranıyorum, incecik kalmış vücudumdan su gibi ter boşalı-

yor. Sicak su getirdiler, içtim.

Doktor hoş bir insandı. Belki de bana öyle geldi. Çünkü yıllarca dayak, işkence, kötü muamele içersinde, hiç bir insani davranışla tatlı bir tebessümle karşılaşmayınca, bir insanın normal bir hareketi, bir "Merhaba"sı bile bizleri etkiliyor.Doktorun tavrı bende olumlu izler bıraktı. Etrafımda dolanıp duruyor, sürekli bir şeyler yapıyor, kolanya ile yüzümü ile siliyor ve bir yandan da sürekli "Şimdi nasılsın?" diye soruyor. "İyiyim" deyince o da biraz rahatlıyor. "Ama şimdi iyisin. Nöbet falan gelebilir" diyerek beni de hastahaneye sevk ediyor.

.....

Hastahanede Metris'ten gelmiş arkadaşları gördüm. Eylemi bırakmalarına rağmen demek hâla iyileşmemişler. Fakat onların durumu bize göre iyi. Onların yardımı ile bir çok işimizi yapabiliyoruz.

Ölüm orucuna katılanların koğuşunda sanki her yeni gelenle bayram sevinci yaşanıyor. Anlatılması güç bir duygu, ölümün eşiğinde belkide bir kaç gün sonra öleceğiz. Ve her yeni gelen arkadaşı bir bayram sevinci ile karşılıyoruz.

Fatih'in durumu iyi görünmüyor. Bir ara Haydar'a baktım, sessizce yatıyor. Onun da durumu ağır. Sanki ölüm elçisi şu anda bizim koğuşta. Ne garip, her halde Azrail ilk kez böylesine zoraki bir davete katılıyor!

Apo, Hasan Telci ve Dursun Karataş geldiler. Apo içimizde en canlı gözükeni.

Ölüm orucuna giden kız arkadaşların tuvaleti yok. Onlar da bizimkini kullanıyorlar. Gelip giderlerken el kol işareti ile iyi olduğumuzu iletebiliyoruz.

.....

Dorktor ve hemşireler her sabah kontrole geliyorlar ama biz kontrol istemiyoruz. Arada bir yüksek rütbeli bir doktor geliyor. Kontrol yaptırmayınca bağırıp çağırıp gidiyor.

Bizler ile hemşire Handan Hanım ilgileniyor. İyi ve insancıl birisi. Kontrol yaptırmayışımıza çok üzülüyor[redacted]. Her kesin iyi yaşaması için can atan insanların ölüme aldırış etmeden yavaş yavaş ölüme gitmelerine bir anlam veremiyor.

.....

Görme ve işitme duyularımız iyice bozuk. Hepimiz yürüyen bir iskelet gibiyiz. Midelerimiz suyu kabul etmiyor. Arada bir mide ağrılarımız olmasa sanki ölümün o ağırlığı üzerimize çoktan çökmüş gibi... Ziyaretcilerimiz eksik olmuyor. Kimisi daha şimdiden cenaze hazırlıklarına başlamış. Ellerinde çiçekler, kolanya ve iç çamaşırları, gözlerinde hiç eksik olmayan yaşlarıyla; analarımız, babalarımız suskun gelip gidiyorlar. Yalvaran bakışlarla bizleri süzüp, sessizce çekilip giden ziyaretçiler yanında ağlamaktan göz kapakları şişmiş ve

hâla ağlayan ziyaretçilerimiz de var.

Artık hastahane onlarında meskeni oldu. Sabahtan akşama kadar hastahane önünde, bahçede dolaşıp bize "Ne olur bırakıp yiyin" diye el kol işareti yapıyorlar. Bir yandan da ellerindeki mendil ile göz yaşlarını siliyorlar.

.....

55. Gündeyiz. Hergün biraz daha yaklaştığımız ölüm artık neredeyse yanıbaşımızda. Aileler bahçede yine ellerinde mendiller göz yaşlarını siliyorlar. Aysel'in annesi askerleri atlatıp, bahçede koğuş penceresine yaklaşıyor. Fatma teyze "Yiyin" dercesine el kol işaretleri yapıyor. Asker onu oradan uzaklaştırmaya çalışıyor. O geri geri yürüyerek hâla pencerelere bakıyor. Epeyce uzaklaştıktan sonra sanki umudu tükenmiş gibi yüzüne mendilini kapıyor, hıçkırarak ağlamaya başlıyor.

O gün oradan uzaklaştıktan sonra Kadıköy'den bir mektup atmış. Mektup "Oğlum Fatih" diye başlıyor:

"Oğlum Fatih,

Biliyorum yıllardır suçsuz yere yatıyorsunuz. Ama sizin yaşamanız gerekli. Ne olur yalvarıyorum size, yemek yiyin, bırakın. Siz yiyin ki Aysel'imde yesin. Siz yemeden o yemez. Ne olur bana Aysel'imi bağışlayın. Bir kaç gün sonra geriye dönüşte olmazmış. Her gün eriyip gidiyorsunuz. Sizler kararlı ve yiğit insanlarsınız. Ölürseniz mücadelenizi kimler sürdürecek? Yaşayın ki mücadele edesiniz...."

Mektup sürüp gidiyordu. Fatih mektubu

okuyunca çok duygulandı. Fakat cezaevinde insanca ne kadar yaşanabilirse o kadar hakkımızı istedik. Bütün isteklerimize "Pazarlık yapmayız" dediler. Şimdi de "Bıraksınlar, sonra isteklerine bakarız" diyorlar.

.....

İlk kez pencerenin önünün yemyeşil olduğunu gördüm. Güller açmış. İçeride ranzalar iki sıra dizili. Ön başta Fatih, yanında ben, Hasan, Mürsel, Abdullah orta sıradalar, sonra Şaban ve Tayfun, karşı sırada İbrahim, Dursun ve Haydar yatıyoruz.

Koğuş havadar olmasına rağmen içerde koku çok yoğun. Ağız kokusu tahammül edilecek gibi değil. Bağırsaklarımızdan gelen koku leş kokusunu andırıyor. Sanki içeriden çürüyoruz. İnsanın kendi çürüyüşüne tanık olması ne acı.

Biz asla ölümü istemiyoruz. En iyi şekilde yaşamayı istiyoruz. Ama asla onursuz yaşamak istemiyoruz.

Ziyaretçilerimiz kucaklar dolusu karanfil ve gül gönderiyorlar. Koğuşumuz adeta bir gül bahçesi.. Tayfun bütün bunları özene, bezene, kavanozlara yerleştiriyor.

Kolanya, esans, deodorant, karanfil ve gül kokularına rağmen, koğuşa girenlerin kokudan rahatsız oldukları her hallerniden anlaşılıyor. Koğuşta uzun bir masa var. Üzerine kırmızı bir örtü, üzerlerimizde getirdiğimiz kırmızı tişörtlerimiz var. Çiçeklerin rengi de düşünülürse koğuşta kırımızı ve beyazdan başka renk yok.

Üzerimizdeki kırmızı tişörtleri görünce, içeriye kırmızı renkte eşya alımı yasaklandı. Görevli asteğmen kırımızı renkli masa örtümüzü almaya kalktı o halimizle direndik, vermedik. Sonra o da vazgeçti.

.....

Koğuş kapısı kilitlenmeye başlandı. İhtiyaç duyduğumuzda çıkarılmıyoruz. İhtiyaçlarımızı askerler karşılıyorlar. Ölümüne an kalmış insanların durumu onları da tedirgin ediyor. Bazı askerler bu duruma tahammül edemediklerini söylüyorlar. Görevlerinin değiştirilmesini isteyen askerler var. Bazı görevli subaylar bile bu tablodan rahatsız olduklarını belli ediyorlar.

.....

Artık gözlerimiz çok bulanık görmeye başladı. Çok zor işitebiliyoruz. Işık bizi rahatsız etmeye başladı.

İdare içeriye yemek getirmeye başladı. Getirip, etejerin üzerine bırakıp gidiyorlar. Yemek kokusu müthiş rahatsız edici. Dursun bu işkenceye tepkiyi ilk gösteren oldu. Yemekleri hastabakıcının üzerine döktü.

Gözlerimiz açık olunca mide bulantısı ve baş dönmesi artıyor. Onun için sürekli olarak gözlerimizi kapalı tutmaya başlıyoruz.

Apo duvara tutunarak tuvalete gitti. Giderken Fatih'e "Fatih herhalde ölümle ilk ben kucaklaşacağım. İlk sıra benim" dediğini duydum. Fatih'te "Yok Apo! İlk sıra benim" diyor.

Artık ölüme ilk giden olmanın kavgasını yapıyoruz. Ölüm çabuk gelsin istiyoruz. "İlk kim olecek?" diye mavra yapmaya başlıyoruz. Bugünlerde Halil de sarsıldı.

. . . . . .

Türkan hemşire

Türkan hemşire bazı arkadaşların tek gözlerini bantla kapamaya geldi. Fatih'in gözünü bantla kapatırken bir de espri yaptı: "Uğrunda ölüme gittiğin dünyaya çift gözle bakmak galiba sana fazla geliyor? Tek gözle bakman da yeter de artar bile" dedi.

Vücudumuzda çeşitli çürükler ve yaralar açılmaya başladı. Kız arkadaşlardan Aysel'in durumu çok kötü. Aysel şu anda tek başına ölüm orucunu sürdürüyor.

Asteğmen'den son kez Aysel ile görüşmek istediğimizi bildirdik. 15 dakika beraber olabildik. Artık yazıları okuyamıyor ve göremiyor. Karşılıklı yazışırdık; artık kesmek zorunda kaldık.

. . . . . .

Aysel'i artık göremiyoruz. Bizim için özellikle de Fatih için katlanamayacağı bir durum. Hemşireye sorduk, "İyi ama, kendinde değil" dedi. Şuursuzca sayıkladığını, altını ıslattığını, kendinde olmadığını, baygın bir halde yattığını ve kolundan serum verildiğini öğrendik.

. . . . . .

60. Gün. . . Bizde Apo'nun durumu oldukça ağır. Komada, su içemiyor, kulakları duymuyor, gözleri artık görmüyor. Kimseyi artık tanımıyor. İrade dışı sayıklamaya başladı.

Görüşümüz var. Arkadaşların çoğu görüşe çıkamayacak durumda. Çıkanlar da tekerlekli sandalye ile görüşe çıkabilecek durumda. Fatih'in durumu çok ağır ama o "Aysel'i merak ettim. Mutlaka görmeliyim" diyor... Fatih döndü, yanıma geldi, sessizce "Galiba Aysel gitti. Ölür, ölmese de sakat kalır. Ayselimiz yok artık" dedi. Birden gözleri yaşlandı, ağlamaya başladı.

Eylemimizin başlangıcını, eylemimize katılmayan siyasi grupları, Diyarbakır Cezaevi'nde, Mamak'ta ki direnen arkadaşları, Diyarbakır'da ölen arkadaşları konuşuyoruz.

Fatih tuvalete gitmek istiyor. Yardım etmek isteğimi reddediyor. "Ben giderim" diyor .... (...).. Fatih sürekli "Bak dinle, bu önemli" diye sohbet etmek istiyor. Yorulmaması için sözünü kesmek istiyorum. O yine anlatıyor. Bir ara duruyor ve sonra tekrar konuşmaya başlıyor. "Hani sana söz vermiştim. İlk ölüm sırası benim olacaktı. Ama gerçek öyle değil. ne kendimi ne de seni aldatayım. Sonra dersin 'Fatıh Öktülmüş söz verdi ve sözünü tutmadı'. Ben sözümü geri alıyorum. Hayat bu, belli olmaz, bünye meselesi". Fatih'in bu sözlerine karşılık veremiyorum. Sözler boğazıma düğümlendi.

Fatih ağırlaştı. Hıçkırık başladı. Ne yaptıksa hıçkırığını kesemedik. Gözleri ışıktan iyice rahatsız olduğu için gözlerini bantla sardık. Kulakları da artık çok ağır işitiyor.

ziyaretçilerimizin bakışlarından duyguları, anlaşılıyor.

.....

Apo bitkisel hayata girdi. Bazen irade dışı konuşuyor, sayıklıyor. Kulaklarının ağır işittiği ilk günlerde odanın öbür ucundan "Fatih nasılsın?" diye bağırırdı. "Çoban gibi ne bağırıyorsun?" diye takılırdık hep. Artık sessiz...

.....

63. Gün 14 Haziran saat 00.30. Bir fide düştü toprağa. Adı Abdullah Meral'di. Malatya'da doğmuştu, 1952'de. Küçük yaşta ailesinin geçimi için Balıkesir'e gitmiş, hem çalışmış hem de okumuştu. Lise'yi orada bitirmiş ve sonra İstanbul'a gelmiş, Yabancı Diller Yüksek Okulu'na girmişti.

Daha lise yıllarında anlamıştı. "Bu hayatta bozuk giden bir şeyler var." O yıllarda devrimci olmuştu. 12 Eylül'den sonra gözaltına alınmış, uzun süre işkence görmüştü. Bir kez değil, iki kez geçmişti sorgu odalarından. Tutuklandıktan sonra gelip tekrar götürmüşlerdi onu sorgu odasına.

Yaşamayı sevmez değildi, onursuz yaşamayı sevmezdi. 14 Haziran 1984'te duyulan haber bir sözcükten ibaretti: "Öldü"

.....

O gün yatağını süsledik. Dört bir yanını kırmızı karanfiller ile donattık.

Fatih ve Haydar yataktalar. Fatih Apo'nun

öldüğünün farkına vardı. Kendini zorlayarak, attığımız sloganlara katılmaya çalışıyordu. Onun için son kez bir arkadaş konuştu. Sonra Apo'nun günler, haftalardır ölümün sinsice kemirdiği küçücük kalmış bedenini teslim ettik. Bimbaşı "Başınız sağolsun!" dedi.

Tayfun Fatih'in yatağına kadar gitti. Fatih'e "İlk şehidimizi verdik" dedi. Fatih'in gözleri doldu. Kendini zorlayarak, beline kadar yatakta doğruldu: "Apo'lar ölümsüzdür! Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!" diyerek yorgun ve bitkin bir halde yatağa uzandı.

.....

Fatih artık çok bitkin, Haydar'da yanı şekilde. Fatih sık sık yeğeni Ebru'dan bahsediyor. Yeğeni Ebru'yu çok sevdiğini anlatıyor. Sonra "Yoldaşımı görmek istiyorum" diyor.

Sayıklamalar başladı. Hem Haydar'ın hem de Fatih'in bütün duyuları körelmiş vaziyette. Ölüm orucunun 64. ve 65. günündeyiz. Artık kulaklar hiç bir şey duymuyor. İradelerini kullanamıyorlar. "Biz niye hiçbir şey yemiyoruz" diye soruyorlar.

Artık bilinç altı sayıklamalar başlıyor. Son okudukları kitaplar veya yaşanan olayları sayıklıyorlar. Fatih son okuduğu kitaplardan, etkisi altında kaldığı eylemlerden söz ediyor. Bir ara 2. Dünya Savaşı'nda savaşan müttefikleri överek kesik kesik savaşı anlatmaya koyuldu. Sol eli avucumun içinde nabzını kontrol ediyorum. Anti-faşist savaşlardan, Balkanlar'daki gerilla mücadelesinden, Kızıl Ordu komutanlarından ve askeri dehalardan sözediyor. Zaman zaman bir titremeye benzer silkinişle "Getirin silahımı, günlerdir on tane hergelenin hakkın-

dan gelemediniz" diye seslenyor.

Uzun bir suskunluktan sonra hafifçe başını bana doğru çevirerek "**Kızıl Ordu Komutanı kim?**" diye sordu. "**Stalin**" cevabını verdim. "**Hayır o Sovyetler Birliği'nin Kızılordu Komutanı. Bizim ki kim?**" diye soruyor. "**Osman Yaşar Yoldaşcan**" diyorum, hemen onun öldüğünü söylüyor ve "**Şimdi kim?**" diyor. Bu kez de "**Sensin**" diyince hafifçe gülüyor ve çeşitli el kol hareketleri yapmaya başlıyor. Kurtarılmış bölgelerden, düzenli ordudan bahsetmeye başlıyor. Kafasında sanki bir devrim arifesini canlandırıyor.

Haydar'ın durumu daha da kötü. Kurumuş bedenden hıçkırık ve horlamaya benzer bir sesten başka birşey duyulmuyor. Arada bir sakinleşiyor. Susuyor. O da etkisi altında kaldığı olayları anlatıyor. Sonra tekrar susuyor. Yürüyüşleri anlatıyor, hatırladığı sloganları mırıldanıyor. Geçmişte katıldığı bir yürüyüşe veya başka bir eyleme sanki yeni gidiyormuş gibi "**Haydi hazırlanın**" diyor, "**kavgaya gidiyoruz**". Bazen Nazım'dan hatırladığı şiirlerden söylemeye çalışıyor. Mahir Çayan'ın sözlerini hatırlıyor. "**Mahir ne demişti: 'Devrim yolu, engebelidir, sarptır...**" sonra susuyor ve hıçkırık başlıyor.

. . . . . .

66. Gün Saat 6.20 gün 17 Haziran 1984. Bir fide düştü toprağa. Adı Haydar Başbağ.

1956 yılında Tunceli'de doğdu. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarını yaşadığı Elazığ'da başladı kavgaya. 1975'lerde Elazığ'da faşizme karşı gençliğin önderlerinden biri oldu.

Ne işkence yıldırdı onu ne de cezaevi. Satmadı onurunu, onurumuzu. Halâ isyan şarkıları sayıklı-

yordu, son nefesini verirken, üzerinde hiçbir taviz vermediği düşüncelerinin bayrağını taşıyarak.

Ölümü korkusuzca avuçlarına aldı, canını korkusuzca sundu "karalar dünyası"nın kara yöneticilerine.

. . . . . .

Haydar'ı da kırmızı karanfillerle donattık...

"Günler ağır.
Günler ölüm haberleri ile geliyor.
En güzel dünyaları
yaktık ellerimizle
ve gözümüzde kaybettik ağlamayı.
bizi bir parça hazin ve dimdik bırakıp
gözyaşlarımız gittiler
ve bundan dolayı
biz unuttuk bağışlamayı. " (Nazım Hikmet'ten)

. . . . . .

İsyanımızı yüreklerimize hapsettik. Haydar'ı uğurladık... Haydar'ın ölümünden 17 dakika sonra Fatih'in nabız atışları iyice yavaşlıyor. Elleri ellerimde, ellerinden hissedebiliyorum ölümün vücudunu sardığını, ağır ağır yüreğine doğru yanaştığını... Saat 7.17 güneş çoktan doğmuş. Arkadaşlar Haydar için tören yapıyorlar. Konuşmaları duyuyorum belli belirsiz... Hafifçe Fatih'in yüzünü kapattım. İçeriye giren subay şüphelenerek "O da mı öldü?" diye sordu. Hayır, dedim, rahat bırakın uyuyor.

. . . . . .

Bir fide düştü toprağa. Mehmet Fatih Öktülmüş'tü adı. 1949'da Trabzon'da geldi dünyaya. Liseyi bitirdikten sonra ODTÜ'ye girmişti. ODTÜ'de Vietnam kasabı Commer'ın arabasını yakmaktan, boykotlara, işgallere kadar bütün eylemlerde yer aldı. 12

Mart 1971'li günlerde bırakmadı kavgayı, ta ki polisin eline geçene kadar. Tahliye olduğunda yine kavgada en ön safta idi. 1976-77'de bir gösterinin ardından tekrar tutuklandı, Adana Cezaevi'ne kondu. Günlerce işkence gördü. Adana Cezaevi Müdürü "Yemin ettim sana Allah bir dedirteceğim" diyip vuruyordu. Fatih'i "Allah adına inen coplar"da yıldırmadı. 1977 yılı içinde Konya Cezaevi'nden tahliye olduğunda kapıda kucakladı kavgayı.

Kavgaları kavgamız olsun.

. . . . . .

Fatih'i de kırmızı karanfiller ile süsledik. Önce çok sevdiği "Eyüp Sabri Tuncer Kolonyası" ile vücudunu sildik. Bir arkadaşın verdiği iç çamaşırları ve kırmızı tişörtünü giydirdik. Yatağını kırmızı karanfiller ve çiçekler ile süsledik...

Fatih ve kavgamız ile ilgili kısa bir konuşma yaptık. Bir süre sonra kuş gibi hafif, incelmiş bedeni alınıp götürüldü.

. . . . . .

Artık hergün birimiz veya bir kaçımız için ölüm kaçınılmaz. Bektaş Karakaya, Dursun Karataş, İbrahim Erdoğan, A. Şener Yıldırım, Avni Turan, Mürsel Güreli, Şaban Şen, Zeynel Polat, Hasan Telci, A. Tayfun Özkök... Durumu hafif olan yok aramızda. 8 Haziran günü ölüm orucuna başlayan arkadaşların da durumu iyi değil. Kazım Yıldırım, Hasan Akdoğan, Mürüvvet Çakırerk, Bedri Yağan, F. Emin Özdemir, Sabri Temel, Suavi Ürkmezer, Mehmet Kılıç, Ali Osman Köse, Kamil Uzuner, Bülent Pak, Çetin Özyurt ve belki de bilmediğimiz birçok kişi şimdiden hastaneye kaldırılmaya başlanmış.

Gazeteler Türkiye'nin demokrasiye geçtiğini

yazıyor. Hergün gazete manşetleri aynı doğrultuda çıkıyor. Demokrasiye bakın ki politik tutuklular için her vilayete bir hapishane yapılıyor. Özel sorgu merkezleri kuruluyor.

. . . . . .

Basından . . . .

Türkiye'de hemen hemen bütün ilçelerde ve illerde en az bir cezaevi var. Ayrıca politik tutuklular için 12 Eylül 1980'den sonra yapılmaya başlayan ve "işletmeye" açılan cezaevleri şöyle sıralanıyor:

Diyarbakır Askeri Cezaevı
Elazığ Askeri Cezaevi
Malatya E Tipi Cezaevi
Antep L Tipi Cezaevi
Adana Cezaevi
Mersin Cezaevi
Buca Cezaevi
Amasya Cezaevi
Bartın Cezaevi
Eskişehir Özel Tip Cezaevi
Sinop Cezaevi
Bursa Cezaevi
Ankara Mamak Askeri Cezaevi
Çanakkale Cezaevi
İstanbul Metris Askeri Cezaevi
İstanbul Sağmalcılar Özel Tip Cezaevi

Bunlardan başka birçok eski cezaevi de yeniden düzenlenerek hızla politik tutukluların hizmetine sunulmaya çalışılıyor. Adana-Ceyhan yolu üzerinde yeni yapılmakta olan "Özel Tip Cezaevi'nin yakında hizmete açılacağı yetkililer tarafından açıklandı.

. . . . . .

Ölüm orucunun 66. günündeyiz. Hasan'ın durumunun çok kötü olduğunu duydum. Bir arkadaşın "Hasan sayıklamaya başladı. Galiba sıra onda" dediğini duydum.

Kendimi hiç iyi hissetmiyorum. Kulaklarımı açmak için yüzlerce ton güç gerekiyormuş gibi geliyor. Zorla açıyorum, ama tekrar kapanıyor. Tekrar gözlerimi açmaya gücüm yetmiyor... Ölüme yaklaştığımı hissediyorum. Ama ölüm istense de gelmiyor.

Dursun'u yanımızdan alıp götürdüler, karşı koyamadık. Karşı koyacak durumda değiliz.

Hasan da artık ilk eylemlerini, katıldığı direnişleri sayıklıyor. Bizleri kavgaya çağırıyor.

. . . . . .

Bir fide düştü toprağa, iki, üç, dört fide düştü toprağa; dördüncüsünün adı Hasan Telci idi. 1952 yılında Mudanya'da doğdu. Ölüm orucunun 74. günü, 24 Haziran 1984'te artık Hasan da yaşamıyordu.... Onurları onurumuz, kavgaları kavgamız olsun. Selam olsun yaşamayı ölümden daha çok sevip te. onurlu ve güzel bir dünya için ölenlere!...

. . . . . .

"DÖRT FİDE DÜŞTÜ TOPRAĞA
TOPRAK HA ÇATLADI HA ÇATLAYACAK

KARA HABER BİR AKŞAM YEMEĞİNDE GELDİ KADINLAR KOĞUŞUNA

"Dün nasılsa bugün de öyle,
öldürülür taşıyanlar ışığı,
başkaları alır onların yerini
ışığa dokunamaz ama kimse."
(Aragon'dan)

Kara haber bir akşam yemeğinde lokmalar boğazımdayken geldi: "Fatih Haydar, Abdullah Ölümsüzdür!" Erkeklerin koğuşlarından dalga dalga yayılıyordu.

Kulaklarımıza inanamadık. Gözyaşlarımızı içimize atmadık, dudaklarımız sloganları haykırırken, gözyaşlarımız da sessizce dökülüyordu.

Saygı duruşundan sonra, meşaleler yakıp, alevler arasında marşlar söyledik. Askerler tazyikli su sıkıyorlardı üzerimize. Battaniyeleri siper yapıp marş söylemeye devam ediyorduk. Gecenin geç vakitlerine kadar sloganlar ve marşlar söylendi.

O gece kırmızı tşörtlerimizin hepsini topladık. Beyaz çarşafın üzerine tşörtlerimizden harfler kesip diktik. O pankartta "Fatih, Haydar, Abdullah Ölümsüzdür! DS-TİKB" yazıyordu. Pankartı uzun uğraşlarımız sonucu pencereye asmayı başardık. Pankart bir bayrak gibi dalgalanırken bir yandan da "Devrimciler Öldü!" Yaşasın Devrim!", "Yaşasın Ölüm Orucu Direnişimiz!", "Kahrolsun Faşizm, Yaşasın Mücadelemiz!", "Baskı, Tehdit, İşkence Sökmedi, Sökmeyecek!", "Fatih, Haydar, Abdullah Ölümsüzdür!" şeklinde sloganlar bağırıyorduk.

Koridorlar askerler ile dolmaya başladı. Askerler bir yandan pankartın resmini çekerken bir yandan da pankart düzgün gözüksün diye uçlarına bağladığımız ekmek içinde yaptığımız topaçların bomba olup olmadığını tesbit etmeye çalışıyorlardı. Sonra koridora dolan askerler koğuşlara girmeye başladılar ve bizi havalandırmaya çıkarttılar.

Havalandırmada uzun süre beklettikten sonra bizi tekrar soyarak aramaya kalkıştılar... Koğuşa gelebildiğimizde koğuş tanınacak halde değildi. Açlık grevinden yeni çıkmış vücutlarımız darmadağınık koğuşu eski haline getirdiğimizde iyice güçsüz düşmüştü.

Bir süre sonra Aysel'in bilincini yitirdiğini öğrendik, ama bu habere inanamadık. Mürüvet hastaneden döndüğünde haberin doğru olduğunu anladık. Aysel artık hiçbir şey hatırlayamıyor, yemeğini yiyemiyor, tuvalete dahi gidemiyormuş.

Ölümlerin ardında daha gözyaşlarımızı silmeden Mürüvet ve Güneş'i revire çağırdılar. Bir TV ekibi ile Mesut Mertcan gelmiş Mürüvet ve Güneş'i röportaj için çağırmışlar. İki arkadaş da Metris'in koşullarını, Ölüm Orucu'nun nedenlerini anlatmışlar. Tabii bu anlatılanlar hiçbir zaman televizyonda yayınlanmadı.

Çekilen filmler cezaevi müdürlerine, cezaevi psikologlarına, birçok devlet görevlisine gösterilmiş.

. . . . . .

Hasan Telci'nin de ölüm haberi geldi. Çılgına dönmüştük. Sloganlar atıyor ve bağırıyorduk. O an hepimizi kurşuna dizmeye kalkışsalardı hiç birimizi yine de susturamazlardı. Onlar suçluydu...

Dört arkadaşımız ölmüş ve birçok arkadaş sakattı. Ve ölüm orucu sona erdiğinde görünen hiçbir

hak alamamıştık. Ancak insan olduğumuzu ve devrimci olduğumuzu asla onurumuzdan ve düşüncelerimizden taviz vermeyeceğimizi bütün dünya öğrenmiş oldu... Yenildik... Bu eylem arkadaşlarımızın ölümü ile onurumuz ve inançlarımız için neler yapabileceğimizi kanıtladı. Onurumuzun ve inançlarımızın zaferi... Ama isteklerimiz gerçekleşmedi, yenilgi bizden kaynaklanmıyordu. Yenilgi cezaevi idaresinin veya ilgili, yetkili kişilerin çok "akıllı" olmalarından, çok güçlü olmalarından da kaynaklanmıyordu. Yenilgi sırtımızdan yediğimiz hançerdendir.

Politik amaçları için mücadeleyi bitmeyecek bir bayram şenliğinden ibaret görenler 12 Eylül ile başlayan günleri hiç düşünemediler. Karanlık bastırınca bunlar için bayram sevinci, yerini korkuya terketti.

Ölüm orucunun başlangıç günlerinde kimileri "cezaevleri merkez değildir" derken, kimileri de "**aman statüko bozulmasın**" derdinde idi. Kendilerine zarar gelmesin düşüncesi ile mavi elbiseyi giymek için idareye başvuruyordu. Aralarında "**burnumuzun sürtülmesi**"ni isteyenler dahi vardı. Oportünizm hiç bu kadar saldırgan olmamıştı. Çıkartıldıkları mahkemelerde bizlerin, ölümün eşiğinde olduğumuzu dahi bir kez olsun söylemek cesaretini gösteremediler. Ölüm orucu konusunda basına konan yasağa aynen bunlar da uymayı bir görev bildiler. Bizleri yok saydılar. "**Mavi kefen**"ci oldukları nı söyleyenler ölüm orucu aleyhine bildiriler bile çıkarttılar.

Biz burada onurumuzu ve inançlarımızı korumak için ölüm orucuna başladık. Onun için arkadaşlarımız ölümü korkusuzca kucakladılar. Ama oportünistler ilk cepheyi alelacele terkedip, ikinci cephe-

yi de terketmek için zaman kazanma telaşı içindeydiler. Biz açken onlar, yemek az geliyor diye kapıları yumrukladılar. Gözlerimizin içine baka baka "geber"memizi diliyorlardı.

12 Eylül öncesi "biz güçlü hareketiz" diyenler, 12 Eylül ile birlikte "Herkes başının çaresine baksın" dediler. Batmakta olan bir gemideki fareler gibi başlarının çaresine baktılar. Yenilgimizin en önemli nedeni işte bu "fare" tavrıydı.

Ölüm orucunun bitmesine yakın günlerdi. Ruhlarını kurtarmak için bir haftalık destek açlık grevi yapacaklarını açıkladılar. Sonradan bir gerekçe ile, ruhlarını kurtarmak için üç günün yeteceğine karar verdiler ve üçüncü gün huzura erdiler. Zamanla taleplerimiz yavaş yavaş kabul edilmeye başlandı.

. . . . . .

Koğuşa geldiler yine bir gün aradılar taradılar. Bir şiirim vardı, çok sevdiğim için, onu alıp götürmüşler. Bir kitaptan kâğıda geçirmiştim ne olur ne olmaz burada kitapların başına bir iş gelir koruyamam şiiri diye. Kâğıdı da alıp götürmüşler. Şiirsiz kaldım dört duvar arasında...

İstemem

İstemem, öpücükler ödenmesin parayla.
Satılmasın insan kanı.
Serin rüzgar satın alınmasın.
Kirayla tutulmasın soluduğumuz hava.

İstemem buğdaylar yakılmasın,
ekmek bağlanmasın pazarlığa.
İstemem, kimsecikler üşümesin evlerde,
korkular sarmasın sokakları,
gözler bakmasın kanlı kanlı, düşmanca.

İstemem, yalanlar dudaklarda saklanmasın,
milyonlarla dolmasın kasalar,
tıkılmasın namuslu insanlar zindanlara.

İstemem, susuz çalışmasın ırgatlar,
puslasız çıkmasın denizciler sefere,
fabrikalar çiçeksiz olmasın,
okullar kalmasın öğretmensiz,
madenler kalmasın şafaklara kapalı.

İstemem, konmasın analar kınasız,
genç kızlar bir kenarda sevdasız konmasın,
muhtaç konmasın babalar bir cıgara parasına,
istemem, çocuklara verilen oyuncaklar
olmasın yalancıktan uydurma.

İstemem, dilim dilim bölünmesin toprak,
istemem, denizler haraca bağlanmasın,
göklerde bayraklar dalga dalga savrulmasın,
apoletli urbalar içine girmesin insanlar.

İstemem, katılmasın geçit törenlerine Oğlum,
omuzlarında tüfeklerle ana kuzuları,
omuzlarında tüfeklerle atılmasınlar savaşa.
İstemem, tüfekler bir daha patlamasın,
tüfekler yapılmasın bir daha.

İstemem, buyruk vermesin bana şu bu,
karşıki komşum karışmasın işlerime,
levha asmasınlar boynuma, damgalamasınlar beni,
çıkmasın şiirlere kararname.

İstemem, insanlar gizli gizli sevmesin,
insanlar gizli gizli ağlamasın,
insanlar türkü çağırmasın gizli gizli.

İSTEMEM dedim mi,
istemem,
tıkamasınlar ağzımı.

(Angela Figuera Aymerich'ten)

Birden bire cezaevinin havası değişti. Askerler harıl harıl cezaevini temizliyorlar. Görülmüş şey değil. Kadın erkek sivil giysili insanlar ortalıkta dolaşıyor. Askerlerin temizlediği havalandırmaya voleybol sahası yapıyorlar. Fileler geriliyor, duvarlara potalar çakılıyor.

Cezaevinde bu tür gelişmeler hiç de iyiye alemet değildir. Çünkü Metris'te ne zaman "iyi" bir şey olsa arkasından bir bela çıkıyor. Mesela güzel bir yemek çıksa arkasından koğuşlara operasyon düzenlenir ve tutuklular sıra dayağından geçirilirdi.

Cezaevindeki bu yoğun çalışmanın ardından fazla merakımıza meydan vermeden "12 Eylül Spikeri" Mesut Mertcan arkasında bir grup avanesi ile sahnede göründü. Çekim yapacağını ve sorunlarımızı yansıtacağını söyleyip duruyordu. Çekim yaptırmayacağımızı söyledik.

Askerler birinci sınıf garson gibi ellerinde yemekler, sanki oda servisine çıkmışlar, koğuş kapılarının önüne gelip "Buyurun efendim yemeklerinizi getirdim. Afiyet olsun" diyorlar. Şaşkınlıktan küçük dilimizi yutmadığımıza şaşıyorum. Asker kapıda bu tarz konuşma yaparken çok şaşırdık ama nedenini biraz sonra öğrendik. Mertcan'ın avanesinden bir kameraman askerin hemen arkasından gizlice çekim yapıyor.

TV ekibi hazırlanan senaryoya uygun çekim yapmaya çalışıyor. Bir süre sonra koğuşlardan slogan sesleri gelmeye başladı "İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!", "Kahrolsun Faşizm", "Ölüm Orucu Şehitlerimizi Unutmadık!" TV ekibi uzaktan seyrediyor. Bir iki dakika önce birinci sınıf garson rolünde ki askerler şimdi ellerinde cop koğuşlara doğru

saldırıya geçiyorlar... Senaryoda bu sahneler olmadığı için TV kameramanı kamerayı hemen durduruyor.

. . . . . .

Daha sonra yapılan bu çekimin TV'de gösterildiğini öğrendik. Tabii kendi istedikleri gibi düzenleyerek. Hiçbir tutuklunun konuşmasına yer vermeden. Cezaevinin güllük gülistanlık bir yer olduğu anlatılmış. İzleyenlerden duyduk. Öyle bir programmış ki izleyenin içerde yatası geliyormuş!.. Beyaz önlükler ile ortalıkta dolaşan doktorlar, yemek taşıyan askerler, bir iki de aksesuvar olarak itirafçı konuşturmuşlar. Ne dayak var görüntüde, ne işkence, saatlerce bağırarak zorla getirtebildiğimiz doktor sayısı ansızın artırılmış... Filmi gören Metris'i sanki son derece modern bütün insan ihtiyaçları düşünülerek hazırlanmış bir tatil sitesi sanacak. Aylardır elimizde okuyacak tek bir yazılı kağıt parçası bırakmadılar, programda "cezaevi kütüphanesinden görüntüler" verilmiş.

. . . . . .

Cezaevi idaresi TV ekibinin gidişi ile birlikte sessiz bir bekleyişte. Fakat bu sessizlik de cezaevinde "iyi" gelişmelerin habercisi sayılmaz. Tahminimiz de yanılmıyoruz. Askerler tek sıra hızla koridorlara koşarak giriyorlar. "Tekrar bir arama mı?" derken erkeklerin koğuşlarında değişiklik yapıldığını öğrendik.

. . . . . .

Koğuş değişiklikleri haftalardır sürüyor. Neredeyse haftada iki üç kez koğuşu değiştirilen var.

Ölüm orucunda ölen arkadaşlarımızın son mektupları, vasiyetleri geldi. Uzun süre okuyamadım... Eline alan arkadaş bir iki cümleyi zorla okuyabiliyor

ve hemen gözleri hafifçe buğulanarak mektubu bırakıyor. Kendimizi çok zorladık okumak için okuyamadık. Mektuplarını ve vasiyetlerini elimize her aldığımızda içimizi bir hüzün kaplıyor.

İnsan olduğumuzu ölümleri ile kabul ettirdiler. Onların sevdaları sevdamız, onurları onurumuz. Ve onlar biziz. Her doğan güneşle onlar yeniden doğarlar, her yeni doğan çocukla onlar yeniden yaşarlar...

. . . . . .

"Terketmedi sevdan beni,
Aç kaldım, susuz kaldım,
Hayın, karanlıktı gece,
Can garip, can suskun.
Can paramparça...
Ve ellerim kelepçede,
Tütünsüz, uykusuz kaldım,
Terketmedi sevdan beni...

. . . . . .

Anama, babama, ağabeylerime, bacılarıma, yakınlarıma ve özel olarak Kurtuluş'a ve yeğenim Fatoş'a, Menekşe'ye ve diğer yeğenlerime son mektubum

Anne ve Babacığım,

Bana çok emeğiniz geçti. Bunu her zaman takdir ettim. Çocukluğumdan itibaren liseye kadar beraberce iyi ve kötü günleri paylaşmaya çalıştık.

Dar bir çevre ve fakir bir köyde büyüdüm. İlkokula başlayınca dünya ve Türkiye gerçeklerine nasıl yaklaşılacağı konusunda birşey bilmiyorduk. Çevremizde de bilen yoktu. Köy toplumunun geleneksel düşünceleri ve burjuvazinin kabul ettirdiği alışkanlıkların etkisinde ben de bir süre kaldım. Hatta o zaman

köyde okuyacak bir gazete bile yoktu. Ama sizin geleceğe yönelik temiz düşünceleriniz vardı. Beni okutmak istiyordunuz. El kapılarında biriniz çobanlık yapıyor, diğeriniz ev işlerini, diğer işleri yürütüyor ve tarlalarda aç susuz çalışıyordu. Bu şartlar altında ilkokul yaşantım geçti gitti.

Okulda başarılı olmam, sizlerin beni okutma hevesini daha da artırdı. Subay yapmak, öğretmen yapmak, doktor yapmak gibi hevesleriniz vardı. Tek düşünceniz benim köyden kurtulmam, iyi bir meslek sahibi olmamdı. Köyde başka okuyan kişi olmaması bu düşüncelerinizi güçlendiriyordu. Ama ilkokul yaşantım çok yokluklar içinde geçti.

Azık olarak beş altı zeytin ile bir parça ekmek götürebilirdim. Hep bir sürü heveslerim olurdu. Ama yaz tatillerinde sizlerle koyun güderek, tarlada çalışarak zamanımı doldururken, kaçamak kaçamak çocukluğumu yaşamaya çalışmak da beni biraz rahatlatıyordu.

Çocukluk çevremde de bir saygınlığım vardı. Köyün çocuklarıyla top ve diğer oyunları ben örgütlerdim. Girişken ve haşarı bir yapım vardı. Çok gezmek, görmek, öğrenmek ve yararlı olmak istiyordum. Ortaokul da bu şekilde başladı. Ama sizlerin yükü biraz artmıştı. Babam çobanlık parasını bizim masraflara yatırıyor; anam bizimle Manyas'ta kiraladığımız evlerde kalıyordu. Ama çevreye yabancı olduğundan şehir hayatı onu çok sıkardı. Hatta ortaokulda çok başarılı olmam sizlerin bu acılarını azalttı ve okutma kararınızı pekiştirdi.

Yine ortaokul çağında birşeyden haberimiz yoktu. Hocalar da bir şeyler öğretmiyorlardı. Çevre sorunu önemli. Bazı öğretmenler ilerici kitaplar okurlardı, ama biz yorumlayamazdık.

Ortaokuldan sonra büyüyüp gelişmemizle çevremizin bize olan ilgisi arttı. Okullu diye bize epey itibar göstermeleri hoşuma giderdi. O günlerde gençlerin erken evlenme tutkuları bizi de yavaş yavaş etkiliyordu. Ama önce okulu bitirmek gerekiyordu.

Liseyi yatılı okumam sizin yükünüzü azaltacaktı. Çabuk meslek olduğu için bir bakıma sizin de yükünüzü azaltacaktı. Bu şekilde 1960-61 öğretim yılında Selimiye Sağlık Lisesi'ne başladım. Üç yıllık bir okula girdiğime hem ben hem sizler ve çevrem sevinmişti. İstanbul benim için ve bütün Anadolu çocukları için farklı ve özlemi duyulan bir çevreydi. Bundan yeteri kadar yararlanmak istiyordum. Derslerin dışında sosyal faaliyetlerde, spor, gezi partilerine gidip gelme, o dönem öğrenci mitinglerini izleme çabalarımda olurdu. Yavaş yavaş sol düşüncenin savunucusu oluyordum. Ama çok yüzeyseldi. Gizli gizli buraları takip ediyordum, okulda bizi sağcı yapma girişimleri oluyordu. Zararsız kitap vermeler, evlere davet etmeler vb. Fakat insan oluşumuz, yapımızın gereği sol yanımız daha ağır basıyordu. Hatta o günlerde çıkan sosyalist ve devrimci örgütlerin çıkardıkları yayınları da alır okurdum. Pek birşey anlamıyordum. Birkaç arkadaşım vardı.

Okuldan köye gidip gelmeler, sizlerin misafiri olmam beni epey etkilerdi. Artık yakın köylerden ve Manyas'tan, Bandırma'dan da belli bir arkadaş, tanıdık çevremiz vardı. Yeni çevre ile ilişkilerimiz artıyor, sizlere ve çevreme daha yararlı olma düşüncem pekişiyordu.

Bu şekilde okulun son sınıfına kadar geldik. Son sınıfta staj yaparken Veteriner Fakültesi'nden öğren-

cilerle Karacabey Harası'nda 3 ay beraber kaldık. Bu süre benim için çok önemlidir. Kafamdaki sol düşüncelerin, devrimci yöne kanalize edilmesi, devrimci kitapları yorumlamaya başlamam da bu sürecin önemi sadsınamaz. Hatta gittikçe seminerler, mitingler falan yapardık. Burada öğrendiklerimi köye gelip arkadaşlarıma aktarırdım. Fakat o günler solcuların dar çevrelerde kötü bir intibaı vardı: Allah kitap tanımaza.. Bu tarihi "Moskof" düşmanlığı, din düşmanlığı fikrinin propogandasından biz de nasibimizi almıştık. Babacığım bu fikirlere kapılmamak için bana kızıyordunuz gizli gizli. Ama çevrede olan saygınlığım ve meslek sahibi olmam, sizlere yardımcı olmam bunları azaltıyordu.

Böylelikle sağlık okulunu bitirdim. Artık hayata atılmıştım. Bağımsızdım. Ama ne kadar sevinçliydiniz.

İlk tayinim Sivas'a çıktı. Sizin bir takım projeleriniz vardı. Benim de tabii.. Artık o günün kıstaslarına göre, devrimci düşüncelerim ağır basıyordu. "Doğu" köylerine gidip oradaki yaşantıları görmem bunu daha da güçlendirmişti. Sıkıyönetim şartlarına rağmen 1976 yılında Sivas'ta sol kitaplar bulup okuyordum. Çevre kuruyordum. Bu yüzden birçok kavgalarımız oldu. Memur olduğum ilçeden sürgün oldum. Bekar olmam daha serbest hareket etmemi sağlıyordu. Birçok köyden candan arkadaşlarım oluyordu. Sivas'ta TÖB-DER, TÜM-DER ve Halkevi'ne gidip geliyordum. Buralarda yönetici olarakta görevlerimiz oluyordu. Şehrin devrimci mücadelesi içerisinde belli bir yer edinmeye başlamıştım. Gittiğim heryerde bu düşüncemi örgütlemeye çalışıyordum. Hatta çok yararlı olduğum öğrenci öğretmen ve yakın ilişkide olduğum köylüler olmuştu. Bunların çoğu sonradan devrimci mücadelenin çeşitli kesimlerinde görev aldılar.

Yine bu süre içerisinde Türkiye'nin sorunlarına çeşitli yaklaşımları öğrenmeye çalışıyordum. 12 Mart'ta devrimciler darbeler yediği için pek deneyim yoktu. Ama halkın istekleri doğrultusunda kooperatif çalışmaları, ... lerle faaliyetlerimizi sürdürdük. Bunlardan sizlerin haberleri olmuyordu. Ama ben gelişiyordum.

Derken askerlik geldi. Bugünlerde bir yüksek okula girmeyi çok istiyordum. Bunun için lise diploması aldım. Ama olmadı. Bir taraftan köyümde, yakın köylerde ve Manyas'ta çalışmalarımız durdu.

Askerlik benim için bir yıkım oldu. Gitmemek için rapor almak üzereyken engellendi. Ama devrimci düşüncelerimi asker ocağında da geliştirmeye çalıştım. Bu yüzden sürgün oldum. Bursa Askeri Hastaneye geldim. Burası benim için daha avantajlı oldu. Her açıdan gelişmem hızlandı. Üniversite sınavına da girdim.

Askerlik bitişi 1977'de yine eski görevime atanmama rağmen Yabancı Diller Yüksek Okulu'na girdim. Tayini, İstanbul'a aldırtarak geceli okula devam etmeye başladım. Zaten bundan önce mesleğimle ilgili dernekte yöneticilik görevim vardı. Dernek Ankara'da olduğu için aktif olarak çalışamıyor, .. dergisine yazılar gönderiyor, bazı toplantılarına katılıyordum.

İstanbul'da okumaya başlamam, hemde gündüz işe gitmem, ayrıca devrimci mücadelenin gereklerini yerine getirmek epey yorucu olmasına rağmen benim zevkle yaptığım işlerdi. Sürekli gelişmek halkıma ve sizlere olan, Türkiye devrimine olan görevlerimi layıkıyla yapmak istiyordum. Artık saflarımda belli olmuştu. Önceleri Devrimci Yol, sonra, şimdi hareketim olan Devrimci Sol içinde görevler almaya başla-

dım. Bu doğrultuda zaman zaman köye gelişlerimde de sosyal, kültürel, çevreyi olgunlaştırma şeklinde işlerimiz oldu. Derken evlendik, işlerimiz arttı.

Örgütün çalışmalarının ivmesi yükselmeye başladı. Ülkede genel olarak mücadele ve hareketimizin çalışmaları hız kazanmaya başladı. Bu durum düzenle çelişkisi olan herkesin görevlerinin arttığını gösteriyordu. Ama sizlerin ve halkın büyük kesiminin bilinçsizliği, devlete güveniniz, yılların etkisi bir türlü bütünleşmemizi sağlayamadı. Hatta yanınıza da sık sık gelip gitmemeye başladım. Ama bu sizlerden uzaklaşmamı değil, sizlerin ve halkımın kurtuluşu için daha fazla çaba içine girmemin belirtileriydi.

Bu süreç 1980 Temmuz'unda cezaevine düşmeme kadar geldi. Hesapta bu da vardı.

İçeri girdiğimde karım Gülender hamileydi. Memurdu. Evliliğimizde yöresel alevi-sünni uyumsuzluğunun olması sizin onu ve ailesini, onun ailesinin sizi sevmesi pek kolay olmadı. Bu bir eksiklikti. Benim yokluğum çelişkileri daha da artırdı.

Mücadelemiz 12 Eylül'e rağmen cezaevinde de devam etti. Ama sizler ve birçok kişi içerdeki mücadeleyi yorumlayamıyordunuz. Eşim de de 12 Eylülün perişanlığı vardı. 1980 Ekiminde kızımız Kurtuluş dünyaya gözlerini açtı. Gülender'in sıkıntıları artmaya başladı. Halbuki bunlar normal kabul edebileceğimiz şeylerdi. Oysa iç meselelere daha dar açıdan baktığı için bu işlerin altında eziliyordu. Her hafta benim yanıma geliyordu.

Nihayet bu gidiş 1982 Kasımında cezaevinde firar olayından dolayı tutuklanması ve cezaevine girmesi, Gülender'in çelişki ve bunalımlarını artırdı. Aramızdaki bağlar zayıflamaya başladı. O, binlere günlük yaşamın bir parçası olan çelişkileri kafasında iyice bü-

yüttü ve giderek cezaevinden çıkınca bu yoz düşüncelerin ve çevresinin etkisiyle yanıma gelmemeye başladı. Zaten bir defa da boşanma davası açılmıştı. Bir bocalama ve gerileme içindeydi. Artık eski Gülender değildi. Olamazdı. Ve bu anlayışla bana layık bir eş olamaz.

Ancak çocuğun küçük olması, onu sizlere vermek istememeleri ve sağlıklı konuşma olanaklarımızın olmaması biraz kendiliğindenciliği de getirdi.

Böylece şu anki eylem anımıza kadar geldik. Arkadaşlarımızla bir yolculuğa çıktık. Dursun Karataş, Abdullah Meral, Halil Çaylı, Haydar Başbağ, Şener Yıldırım, Tayfun Özkök, Sermet Parkın, Hasan Telci, Mürsel Göreli, Şaban Şen, İbrahim Erdoğan...

Ben ve arkadaşlarım şuna inanıyoruz ki, bazılarımız ölecek. Ama bizlerin yerini yenileri alacak. Binlerce yoldaş çıkacak. Devrimci mücadelenin ivmesi şehitlerin kanı, canı ve cesetleri ile her zaman yükselmiş, destanlaşmıştır.

Böylece onurlu ve Türkiye devrimine seve seve canını veren bir yakınınız olduğum için her zaman gurur duymalısınız. Bu sizlere en uzun, en yüce mektup, en uzun sevgi ve hizmet yakınlık demektir.

Bizler ölmeyeceğiz, yine sizlerle beraberiz. Alın terinizin aktığı her yerde, tarlalarda, bahar günlerinin yeni yeni filizlerinde, yeni doğan çocukların isimlerinde beni ve bizleri bulacaksınız. Bundan daha iyi yaşamak olur mu?

Yokluğuma elbetteki çok üzüleceksiniz. Çünkü sizleri çok seviyorum, sizler de beni seviyorsunuz. Bu sevgiye layık olmaya çalıştım.

Ama kendinize fazla eziyet etmeyin. Geride kalan birçok oğullarınız, ağabeyleriniz, dayılarınız, amcalarınız var, can yoldaşlarınız var. Onlar sizler-

le bizlere layık şekilde beraber olacaklardır.

Elbette ölümü bu yaşta kimse istemez. Ama Türkiye devriminin önder mücadeleye ve harekete ihtiyacı var..... (...)....

Bizler kara toprak gibi verimli devrim tarlasına düşen tohumlarız. Birçok filizlerimiz olacak.... Yeğenlerime, onların çabalarına, onların yaratacağı yeni umutlara inanıyorum.

Kızım Gonca Kurtuluş henüz küçük, büyüyünce babasının niye şehit olduğunu çok iyi anlayacak. Onun bize layık bir insan olarak yetişmesini sağlayın. Yoz düşüncelerden etkilenmesin.

Ağabeylerim, yeğenlerim Fatma ve Menekşe'ye emanet ediyorum.

Ağabeylerim ile son yıllarda pek ilişkimiz olmadı. Ama onlara kızmış değilim.

Bacılarımı çok seviyorum. Onlara yeteri kadar yardımcı olamadım. Çocuklarının dayılarını çok iyi anlayacağından kuşkum yok. Bazıları küçük olmasına rağmen bu güveni bende yarattı. Gülender bana layık eş olma özelliğini yitirmiştir. Boşanma formalitelerini tamamlayamasak da objektif olarak durum budur. Bizim evliliğimizde burjuva yasalar değil, kendi yaşam tavrımız, inancımız önemlidir. Ve karı-koca arasındaki sevgi ve dostluk, yoldaşlık ilişkilerinin gelişmesi gerekir. Bu sekteye uğrarsa evlilik kurumu yara alır. Bizimki ben içerdeyken böyle oldu. Gelişmeleri uygun olarak Gülendere anlatamadık. Kendisi de gerekli çabayı harcamayınca böyle oldu.

Çok sevdiğim köylülerime, yakınlarıma da doya doya selamlarımı iletirim.

Son olarak en samimi selam ve duygularımla hepinizi kucaklarım. Elveda.

19 Mayıs 1984
Abdullah Meral

. . . . . .

Yoldaşlar ....

Bugün ölüm orucunun gönüllüsü olarak mücadelenin bir başka biçimini yerine getirmenin gururu ve sevinci içerisindeyim. Bu konuda görev alırken hiç bir tereddütüm olmadı, olamazdı. Çünkü gelinen sürecin özelliği, hareketimizin içinde bulunduğu durum ve bunun sorumluluğu böyle hareket etmemizi gerektiriyordu. Hareketle bütünleşmiş ona gönül vermiş onun saflarında mücadelenin birçok aşamalarından geçmiş bir militanın ölümü seve seve göze alması kadar kutsal, doğal bir şey olamaz.

Devrimci mücadele geçmişimin temeli hareketimiz içinde oluştu..... (.....)... (Devrimci) kesinlikle liberalliği, boş vermişliği, bu kadar yeterlidir gibi düşünceleri v.b kabul etmez, onun için bu konuda ben epey atılımlar yaptım. Yeterli olması hareketin o günkü boyutları ile orantılı idi.... (..).

Hareketimizin ortaya çıkışı ile birlikte yaşadığımız idari süreç, benim kısa zamanda gelişip yetkinleşmeme, kendime olan, harekete olan güvenimin artmasına yol açtı.

Bu doğrultuda hareketin saflarında birçok görevler aldım. Bazılarını sorumlu olarak, bazılarını sempatizan olarak seve seve yürüttüm.

... Derken 1980 Temmuz'un da cezaevine girdik.

. . . . . .

12 Eylül'ün çetin şartlarında Alemdağ, Metris, Hasdal, Sultanahmet ve en sonunda Sağmalcılar da hareketimin düşünceleri ile bütünleşerek yaşamaya, örnek olmaya, arkadaşlarımın gelişimini, kendi gelişimimi sağlamaya çalıştım. Ama gelişmenin hiçbir

zaman yeterli olduğunu düşünmedim. Bunda önder arkadaşlarımın ve hareketin çalışma tarzının büyük payı olmuştur.

Nihayet dört yılda bugüne kadar geldik. 12 Eylül önemli bir dönem. Birçok dişliler var. Bu dişlilerin hangisine kimlerin takıldığı muhakkak..... Bu dönemi alnımızın akı ile çıkarmamız gerekiyordu. Bu fedakarlıkların en büyüğüne ve ölümlere yokluklara katlanmamız demekti. Düşmanın cezaevlerini teslim almasını engellememiz gerekiyordu. Kendi içimizdeki kokuşmuş insanlar ile sağlıklı insanları ayrıştırıp harekete dinamizm kazandırmamız, kitlelere güven vermemiz gerekiyordu. İşte bu amaç ve nice nice ihanet odakları içinde 13 Nisan'da başlayan süresiz açlık grevi sonundaki ölüm orucuna gönüllü olarak katıldım. Birçok yoldaşımız bu yüce görevde tereddüt ettiler. Ama bizlerin varlığı bu tereddütleri devirip atacak... (...).

Abdullah Meral
24 Mayıs 1984

Yoldaşlar...

Hareketimizin tarihsel bir görevi daha geçmişine layık bir şekilde yerine getirme çabasının, oportünizmin ve faşizmin en iğrenç saldırılarının ve ihanetin, kahbeliğin ördüğü barikatları parçaladığı günlerdeyiz.

Sevinerek belirtmeliyim ki, bu çabada bana da görev verildi. Bu görevi yerine getirmek, onlarca şehidiyle Türkiye halklarının tartışmasız önderi olduğunu dosta düşmana kanıtlamış Devrimci-Sol'un bir militanı olmanın gereğini yerine getirmenin bundan daha iyi bir yolu olmadığına inanıyorum.

Bu görevi yerine getirmenin büyük bir coşku, kararlılık, fedakarlık gerektirdiğinin bilincindeyim. Aksinin ise ihanet olduğuna inanıyorum. Göstereceğim en küçük tereddüt, bu güne kadar yaşadıklarımın inkarı, omuz omuza mücadele ettiğim ve bugün halkın ruhunda, bilincinde, kalbinde yaşayan yoldaşların anısına ihanet olduğunu söylemeliyim.

Bugüne kadar yaşadıklarımdan dersle şunu söyleyebilirim: Tereddütle ihanet arasındaki çizgi sanıldığı kadar kalın değildir. Bunu hem kendi yaşamımdan hem de ihanetini nefretle karşıladığım geçici yol arkadaşlarımın acı sonlarından biliyorum.

Geride kalan yoldaşlarımın bundan sonra da büyük bir coşku ile Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm mücadelesini zafere ulaştırmak için savaşacaklarına, ... bayrağımızı şerefle taşıyacaklarına, mücadeleyi bırakacağımız yerden zafere kadar sürdürmede kahramanca davranacaklarına inancım sonsuzdur.

Bu duygularla hepinizi coşku ile, sevgi ile kucaklar, zafer gününde birlikte olacağımız inancı ile kucaklarım.

29 Mayıs 1984
Haydar Başbağ

. . . . . .

Sevgili güneş,

Sana son kez yazmamın, ama yaşadığım sürece birlikte olacağımızın inancı, biraz da buruk tadı içindeyim. Daha önce de böyle bir günde sana yazabileceklerimi düşünmüştüm. O zamanlar yazabilecek çok şeyim olduğuna inanıyordum; ama yazacaklarım se-

nin bildiğin ya da yaşayıp hissetmediğin şeyler olmadığından, uzunca yazmamın gereğine inanmıyorum.

Bugüne kadar aramızdaki ilişkiler beni hep sevindiren, onurlandıran, mutlu eden bir düzeyde sürdü. Bunda ikimizin de aramızdaki ilişkiyi olması gereken şekilde bilinç ve kararlılığında olmamızın rolü yadsınamaz. Bugünden sonra da aynı anlayış, inanç ve kararlılık içinde yaşamını sürdürmeni istiyorum.

Bunun dışında söyleyecek bir şeyim yok. Bunu söylerken aramızdaki duyguların anlamını, önemini yadsımıyorum. Tersine onların güzelliğini, değerini ikimiz de yaşadığımızdan yeniden anlatmak gereksiz olacak.

Bugüne kadar ikimize karşı görev ve sorumluluklarını büyük bir fedakarlıkla yerine getiren ailelerimize durumu anlatmak, onları teselli etmek görevi de sana düşüyor. Bunun için yeterli zamana, bilince sahip olduğuna inanıyorum.

Ülkeme, halkıma, yoldaşlarıma karşı sorumluluğumu yerine getirirkenki duygu ve düşüncelerimi onlara anlatmak, onların beni anlayışla karşılamalarını sağlamak görevi ile yüzyüzesin.

Bir devrimcinin ailesine, eşine, yoldaşlarına, halkına ve ülkesine yapabileceklerini, yapması gerekenleri kapasitem ve yeteneklerim oranında yerine getirmeye çalıştım. Bugün de bunlardan en anlamlısını gerçekleştirmek istiyorum. Başaracağıma inanıyorum.

Bu inanç ve duygu ile seni, aile fertlerimizi hasretle kucaklarım.

Hoşçakal canım...

29 Mayıs 1984
Haydar Başbağ

Canım Yoldaşlarım,

Aslında yazmak için geç başladım. Bugün eylemimizin 40. günündeyiz ve oldukça halsizim. Böyle bir mektupla karşı karşıya kalacağımı hiç düşünmemiştim. Polis sorgulamasında mizansen içinde teklif edildiğinde içten içe nasıl gülmüştüm. Onlar bir farkla "vasiyetname" demişlerdi. Evet bir yerde son mektup bir vasiyetname olarak da değerlendirilebilir. Bizdeki "mal-mülk" belli o da siz yoldaşlarımda fazlası ile var zaten. Bu nedenle benim bu konuda bırakacak pek fazla şeyim olmayacak.

Yoldaşlarım, ölüm orucu gibi bizler için yeni olan bu göreve talip olurken, tam bir içtenlikle gönüllü olduğumu bilmenizi isterim. Ve diğer bütün yoldaşlarımın da kendilerini aynı duygularla önerdiklerini biliyorum..... (.....).... Önümüzdeki mücadelenin zor koşullarını düşündükçe de şu anda ölüm en kolay seçim. Ama bu seçimle kendimi kurtarma gibi bir düşüncemin olmayacağını (aslında söylemek yersiz oldu) da bilirsiniz. Bu eylemin kendi özelliği mücadeleyi ölümle birleştirmekte, yoksa "bizler"asla mücadeleyi ölümle değiştirmeyiz.....(...)..

Yoldaşlarım, 43. gün yazmaya devam ediyorum. Aslında belirli bir başarı kazanacağımız inancı güçlü. Bunun için de "son mektup" havasına bir türlü giremiyorum. Biraz da içimdeki coşkulu sese kulak vermek istiyorum...

.....(.....).....

Yoldaşlar, 47. gün olan bugün artık vedalaşmanın zamanı geldi sanırım. Gerçi bu vedalaşmanın kağıt üzerinde kalacağına ve zaferle birlikte kucaklaşıp mücadelemize birlikte devam edeceğimize inancım hiç zayıflamadı. Ama her sonucu düşünerek bu

görevi de yerine getirmek gerekiyor..... Şuna inanmanızı isterim ki, sizlerden kaynağını alan hiçbir olumsuz iz yoktur bende. Ancak daha iyi bir yaşantıyı kuramadığımız için üzülmekte ve kendime halâ kızmaktayım. Beni af edeceğinizi de biliyorum....(....)..

.....(.....)....

Yoldaşlar, 48. gün olan bugün artık iyice halsizleştim. Midem suyu kabul etmiyor ve dışarı çıkarıyorum. Onun için artık devam edemeyeceğim.

Tabii ki, son bir istek olarak Silivrikapı Mezarlığı'na götürülmemizi ve Yoldaşlarım ile birlikte yatma arzumu yerine getirmek için çabalayacağınıza inanıyorum.

Arkamızdan bizleri çok övüp, toprak altında yüzümüzü kızartmayın olmaz mı? Devrim, sosyalizm ve sınıfsız toplum yolunda üstümüze düşen görevi yerine getirmekten mutluluk duyuyorum.

Hepinizi önümüzdeki çetin kavgada başarılı ve zafer dolu mücadele günleri dileğiyle kucaklarım.

30 Mayıs 1984
Mehmet Fatih Öktülmüş

Canım Anneciğim ve Kardeşlerim,

Bugünkü içinde bulunduğumuz durumu, yani sıradan bir insan değil Devrimci Sol elemanı olduğumu ve bunun bana yükümlü kılmış olduğu sorumlulukları taşıdığımızı ve faşizme, emperyalizme karşı mücadelenin bizlere yüklemiş olduğu görevimi sizlere her dönem anlattım ve bu mücadele içinde bizlerin

her şeyle karşılaşacağımızı belirtmiştim. Nitekim mücadele içinde şubeye düşmem ve oradaki işkence tezgahlarından geçmek başlangıçtı bizler için. Bu orada kalmadı, kalmayacak ta. Tutsaklık koşullarımız içinde faşizmin azgın saldırıları, sürgünleri peşpeşe geldi. Özellikle 12 Eylül .... işbaşına gelmesiyle birlikte cezaevlerinin birer işkencehaneye dönüşmesiyle, insanlık onurumuza ve siyasal haklarımıza yönelik saldırılarla bizleri karşı karşıya getirdi.

Bu süreç içinde sizlerde bizlerin onuruna yönelik saldırıları, insanca yaşamdan sürekli uzaklaştırıldığımızı defalarca duydunuz ve yaşadınız. Bunun böyle kalmayacağını da sizlere açmıştım. Keza cezaevindeki yaşantımızda gelinen nokta artık insanları kısa vadede olmasa da uzun vadede yok etmeye yönelik saldırılar, tüm sosyal haklardan uzak bir yaşamla karşı karşıya kaldığımız sizlerce de bilinen bir gerçektir.

En son tek tip elbise uygulamasının gündeme getirilmesiyle birlikte onurumuza yönelik saldırıların artmasıyla beraber işkenceler daha da yoğunlaşmış ve sizlerin bu durumumuzu yakından takip etmeyesiniz diye ziyaret, avukat ve buna benzer doğal insani haklarımız gasbedilerek sizlerle olan bağımız koparılıp, bizleri bugün uyguladıkları azgın politikaları ışığında, teslim almak ve robotlaştırma çabaları yoğunlaşmış, bunu başaramayınca faşizmin saldırıları daha da katmerleşmiştir.

Amacım bugünkü gelinen noktada bizlerin teslim olmaması, hala onurlu yaşamı cezaevi içinde de sürdürmesi bugün işkencelerin dozunu artırmış ve cezaevlerine tıkılan biz halk evlatlarını uzun vadeli içerde tutma çabaları içerisinde "ıslah politikası" adı

altında yeni yasalarla daha da uzun vade içerde tutmak için yeni infaz yasası ve yeni yönetmelikler oluşturulmuştur.

Bugün ise sözümona ülkede demokrasi oluşturuldu... Cezaevlerindeki onurlu insanların varlığı, teslim olmamasının yarattığı etki ile cezaevlerindeki uygulamalarda değişmeler yerine her gün cezaevlerinde ilerici devrimcilerin katledilmeye başlamasının süreci daha da hızlandırılıp ve yasaklar, işkence, terör katmerleşmiştir.

Bizlerin bu gelişmeler karşısında, hiçbir zaman sessiz kalmadığı ve kalamayacağı da düşman tarafından bilindiğinden cezaevinde yukarıda bahsettiğim yasaklarla sizlerle bağlarımızı koparırken, bizlerin onurlu mücadelesini kırma çabası içerisinde olup yine sizleri teslim almaya uğraşmaktadır. Ne var ki, onurlu mücadelemiz sizlerle koparılsak da, cezaevlerinin duvarlarını aşmış, Türkiye ve Avrupa kamuoyunu ayağa kaldırmıştır. Ve bugünkü yönetimin uyguladığı politikanın teşhirini yaratırken, cezaevlerindeki durumlar açığa çıkmış olup ..... yönetimi cezaevlerindeki yaşamı güllük gülistanlık göstermek için komisyonlar kurmuş, iddiaları yalanlama kampanyasına girerek sizleri dahi etkilemeye çalışırken, bugün bir sürü aile işkenceye alınmış ve tutuklanmıştır. Bu da yetmeyince cezaevlerindeki bir avuç onursuz, şerefsiz, teslim olmuş hainleri kamuoyuna aktararak cezaevlerindeki saldırıları meşrulaştırmış ve sizlerden gelecek tepkiyi yok etme çabalarına düşmüşlerdir.

Anneciğim, bunu size böyle geniş olarak açmamın nedeni, bugünkü durumumuzu daha iyi kavamanız ve şu an kendi özgür irademe ve inancıma layanarak vermiş olduğum kararın ciddiyetinin be-

nim açımdan ne kadar önemli olduğunu bilmenizdir. Anneciğim, bunun içinde bulunduğumuz koşulları düzeltmek ve bizleri robotlaştırmaya yönelik uygulama ve tek tip elbise (TTE) nin kaldırılması, siyasal haklarımızın ve insanca yaşama kosullarının sağlanması için ben ve suç ortaklarım 13 Nisan 1984 tarihinden itibaren ölüm orucuna başladık.

Ben bu kararı alırken insanlığa karşı sorumluluğum ve insanlık onurunun yüceliğinin bilinci içerisinde böyle bir görevi bana ve tüm tutuklu arkadaşlarıma yönelik uygulamaların kaldırılması için ölümü coşkuyla kucaklıyorum. Ve ölüme giderken dahi hiç tereddüt etmiyorum. Çünkü bu mücadele içerisinde tek ölen ben olmayacağım. Bizler ne ilkiz ne de son olacağız. Mücadelemiz içinde Türkiye halklarının kurtuluşu için yığınla yoldaşımızı şehit verdik ve vereceğiz de. Ve şu an benim ardımda gözyaşı dökmek değil, yaşamını ve onurunu faşizmin çizmeleri altına aldırmadan şehit olunca hareketimden gurur duymalısınız.

Anacığım, bu size kalemimden çıkan son sözler, inancımı ve coşkumu simgelemektedir. Sizlere olan sevgimi hep yanımda taşıdığımı söylemek isterim.

Burada yazıma son verirken sizlere özgür yarınlar temenni eder, özlemle anacığım seni ağabeyimi ve kardeşlerimi öperim. Hoşçakalın.

Oğlunuz Hasan

Hasan Telci

Birçok kişinin anlaması, kavraması güç; ama hepimiz ve ölüm orucuna katılan arkadaşlarımız, son mektuplarımızı yazmıştık. O anki duyguları, neler hissettiğimizi bildiğim için ölen arkadaşlarımızın mektupları bende hep o duyguları yeniden canlandırıyordu. Çünkü bir insanın, bir devrimcinin inançlarını savunmak yalnız inançlarını değil, "İnsanım" diyen herkesin de kendi şahsında onurunu savunmak için ağır ağır ölümü seçmesini herkes kolay anlayamaz. Bu seçim ne bir intihar ne de bir mücadeleden, düşüncelerimizin gereklerini yapmaktan kaçıştı. Bu eylemle ölen arkadaşlarım insan onurunun aşağılanamayacağını, insan onurunun yıkılamayacağını onun herşeyden daha kutsal ve yüce, korunması gerekli bir değer olduğunu hayatları ile kanıtladılar.

Onlar belki de İstanbul'da ilk kez yalnızca düşüncelerinin değil bütün insanlığın onuru için öldüler. Çünkü ayaklar altına alınmaya çalışılan yalnız devrimcilerin onuru değil, insan onuru idi. Dünyanın neresinde olursa olsun insan olmanın bilincini taşıyan herkes insan onurunun ayaklar altına alınmasına karşı çıkmak zorundadır. Yoksa yüzyıllardır oluşturulmuş insani değerlerin yokedildiği ve hiçbir insani denilebilecek değerin kalmadığı bir dünyada yaşamak zorunda kalabiliriz.

Bugün bu değerleri biz devrimciler en iyi biçimde, uğruna ölecek kadar koruyorsak bizler insanlığın geleceğiyiz de ondan. Çünkü yalnızca bizim dünyamızda insan "Özgürüm" diyebilecek. Bizim dünyamızda ne sömürü, ne baskı, zulüm, ne işkene olacak. Cezaevleri de olmayacak. İlk kez bizim dünyamızda. Dünya daha güzel olacak. Ne savaşlar, ne atom bombası, ne silahsızlanma görüşmeleri, ne sınır uyuşmazlıkları. ne yıldız savaşları, ne de nükleer silah den-

geleri olacak. Yoksa göze alabilir miydik ölümü? Yoksa kolayca vazgeçebilirler miydi hayattan yoldaşlarım? Düşüncelerimiz ve kuracağımız geleceğin dünyası, uğruna ölünebilecek kadar güzel olmasa...?

"DUVARLARIN ÖTESİNDEN ANILAR"

"Düşmesin bizimle yola:
evinde ağlayanların
göz yaşlarını
boynunda ağır bir
zincir gibi taşıyanlar!
Bıraksın peşimizi
kendi yüreğinin kabuğunda yaşayanlar!
İşte:
şu güneşten
düşen
ateşte
milyonlarla kırmızı yürek yanıyor!

Sen de çıkar
göğsünün kafesinden yüreğini,
şu güneşten
düşen
ateşe fırlat
yüreğini yüreklerimizin yanına at!
Akın v a r
G ü n e ş e a k ı n !
G ü n e ş i z aaaaptedeceğiz
Güneşin zaptı yakın!
Biz topraktan, ateşten, sudan, demirden doğduk!
Güneşi emziriyor çocuklarımıza karımız,
toprak kokuyor bakır sakallarımız!
Neş'emiz sıcak,
kan kadar sıcak.

delikanlıların rüyalarında yanan
o "an"
kadar sıcak!
Merdivenlerimizin çengelini yıldızlara asarak,
ölülerimizin başlarına basarak
yükseliyoruz
güneşe doğru!„

(Nazım Hikmet'ten)

"Gözlerimizin önünde eridiler...„

"İlk kez tanık oldum, ilk kez... İnsanın inançları için aç kalarak kendini öldürmesine ilk kez tanık oldum. Yavaş yavaş her gün bir parça gözlerimizin önünde öldüler".

Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde ölüm orucu sırasında görev yapan bir hemşire anılarına bu sözlerle başlıyordu. Ölümlerin üzerinde yarattığı etkiden hala sıyrılamamıştı. "Hiçbir politik görüşüm yok" diyerek başladığı konuşmasını "Ama insancılım" sözleri ile noktalıyordu.

Bir iş çıkışı anılarını daha önce bir gün verdiği söze bağlı kalarak anlattı.

. . . . . .

Tutuklu çocukları hastaneye getirdiklerinde bizlere "Bunlar en azılı dikkatli olun!" denmişti. Bizim görevlerimiz dışında onlarla konuşmamız yasaktı. Fakat günler geçtikçe serbest bırakılsalar bile gidemeyecek haldeydiler.

Hemen hemen hergün birçok yerden telefon geliyor ve "Halâ açlık grevine devam ediyorlar mı?" diye soruyorlardı. Ben bırakmaları için çok uğraştım, çünkü öleceklerdi. Hem de gözlerimizin önünde.

Bizim oraya birçok kez hapishanelerden hasta tutuklular getirilirdi. Fakat bunların durumu başka idi. Bazı akşamlar uykum kaçıyordu. Ben hastanede görev yapıyorum. İnsanları tedavi etmek, ölümden döndürmek, daha uzun yaşamalarına çalışmak benim görevim. Ama bunlar ölümü seçmişlerdi. Ben ne yapabilirdim onlara? Bir çok defa düşündüm "Ne yapabilirim bunlara?" diye bir cevap bulamadım. Bazen hiçbir neden yokken koğuşa daldığım olurdu. Sırf o an aklıma gelen bir şeyi söyleyerek belki ikna edebilirim diye..

Fakat ikna edilmelerinin imkansız olduğunu bir süre sonra anladım. Kesin ölmeye kararlıydılar. Ben o zamandan sonra kendi kendime "Hiç olmazsa rahat ölsünler" diyerek acılarını dindirecek çaba göstermeye çalıştım. Benim hiçbir politik görüşüm yoktur. Ama insancıl bir yapım var. Onların politik görüşlerini dahi tam olarak bilmiyorum. Onlara bir tıp görevlisi olarak yardımcı olmak istedim. Fakat kabul etmediler. Uzun süre kendimi suçlu gördüm. Çünkü hastaneye getirilmişler biz bir şey yapamıyoruz.

Önceleri yaptıkları eylem bana bir çılgınlık gibi geldi. Halâ da bütünü ile gözlerimin önünde eriyip bittikleri halde böyle bir olayın yaşanmış olmasını kabul edemiyorum. Çünkü bu bir vahşet. Sonuç ne oldu bilmiyorum, ama ölüm orucunu bırakana kadar dört kişi ölmüştü. Aslında öldüler diyemiyorum, eridiler, yokoldular.

Bir kız vardı, sanıyorum ismi ya Ayşe idi ya da Aysel gencecik bir kız. Ölmesini istemiyordum, zorla serum verip hayata döndürmek istiyordum. Bir keresinde bayılınca hemen serumu koşuşturduk. Biraz kendine gelir gibi oldu, hemen kolundaki serumu çıkartıp attı.

O ölmedi, ama ölmeden beter oldu. O hastanede ölüm orucu bittikten sonra da bir süre tedavi gördü. Zaten onun ölüm orucu çoktan bitmişti. Artık hiçbir şeyin farkında değildi. Kimseyi tanımıyordu. Hiçbir olayı hatırlamıyordu Bu kadar uzun süreli bir açlığa ne vücut ne de beyin dayanır. Her halde bu durumda yaşayıp ec

Hayatımda hiç böyle bir olayla karşılaşmadım, görmedim, duymadım, okumadım. İlk kez tanık oldum, ilk kez... İnsanın inançları için aç kalarak kendini öldürmesine ilk kez tanık oldum. Yavaş yavaş her gün bir parça gözlerimizin önünde öldüler. Ailelerinin bile o sıralarda gün ve gün zayıfladıklarını gördüm. Kapıda sabahtan akşama bekliyorlardı. Dışarı çıkınca her biri bir taraftan soru yağmuruna tutuyorlardı beni. Kısa bir süre sonra sima olarak çoğunu tanımaya başladım. Onlar da neredeyse çocukları ile birlikte yavaş yavaş ölüyorlardı.

Ben onlardan umut beklerken onlar benden umut bekliyorlardı. Ben onlara "İkna edin ölmesinler" diyordum, onlar da bana "hemşire hanım ne olur yardım edin ölmesinler" diyorlardı. Ailelerden kaçar olmuştum, hergün artık yalvaran gözler görmek istemiyordum. Çünkü bir şey yapamıyordum, elimden bir şey gelmiyordu.

İçerde ölüm orucunda bulunan çocuklarsa ölmeyi benimsemişlerdi. "Halkımız için... İnançlarımız için..., Onurumuz için... diyorlardı. Ama halk onlar için ne yaptı? Kapının önünde yalnızca anaları ve babaları ağladı. Ölümlerine çok üzüldüm, kendileri için değil, başkaları için bu kadar büyük fedakarlıkta bulunan bu inançlı insanların ne yalan söyleyeyim ölmesini hiç istemedim. Halâ da kabullenemiyorum.

"Hoşça kalın dedik ölenlere son kez..."

Avukatlar ile tutukluların görüşme günü Perşembe günleri saat 14.00 de başlıyordu.

Perşembe 31 Mayıs 1984 günü avukatlar görüşe geliyordu. Hastane önü hergünki gibi tutuklu yakınları ile doluydu. Avukat Hüsnü Öndül müvekkili Mehmet Fatih Öktülmüşle görüşmek için tel örgülerden ve birkaç demir kapıdan geçmek zorunda kalmıştı.

Fatih görüşme yerine iki askerin kollarında getirilmişti. Görüşmeden çıktığında küçük not defterine bu görüşmeyi de eklemişti. Ölüm orucunu başladığı günden itibaren yazılan notlar, Silivrikapı Mezarlığı'nda bir törenle noktalanacaktı.

. . . . . .

Notlardan .....

Fatih görüşmemizde uzun uzun cezaevlerindeki insan hakları ihlallerinden, Metris Cezaevi'ndeki durumdan, işkencelerden söz etti. Bu eyleme kendi özgür iradeleri ile girdiklerini belirtti. İlk ölüm orucuna giden 18 arkadaşının isimlerini yazdırdı.

Ailesine haber vermemi istedi. İstanbul dışında olan ailesinin adresini verdi. Telgraf çekeceğim.

Tutuklu yakınları hastane kapısı önünde ne yapabileceğimizi sordular, tartıştık. Geçen hafta Taksim Meydanı'na çelenk koydukları için gözaltına alınanlardan bir haber yok.

Genelkurmay'a, Başbakanlığa, Meclis Başkanlığı'na telgraf çektiler (Aileler) Sıkıyönetim Komutanı ile görüşmek istiyorlar.

Çok gerilimli bir bekleyiş...

7 Haziran 1984 Perşembe

Avukat Osman Ergin ile buluşup Sağmalcılar Cezaevi'ne gittim. Ben yine görüş yapamadım. Osman'a Dev-Sol davası sanıklarının avukatları ile görüşmemizin yararlı olacağını söyledim. Birlikte Avukat Erol Sümer'in yazıhanesine gittik.

Erol Sümer "Topluca Ankara'ya gidelim" dedi. Başbakanlığa bir dilekçe yazdık:

T.C.
BAŞBAKANLIK
GENEL EVRAK MÜDÜRLÜĞÜ
Gideceği Yer: Halk. İlşk.
FİŞ NO: 342
11 Haziran 1984

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Makamı'na,

ANKARA

Konu: İstanbul Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ndeki müvekkillerimiz hakkında.

Açıklamalarımız

1. İstanbul Metris Askeri Cezaevi ve Sağmalcılar özel bölümünde bulunan müvekkillerimizden 16 kişi, başlattıkları ölüm orucunun 57'nci gününde İstanbul-Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde bulunmaktadırlar.

2. Avukat olarak hastanede sanıklarla yaptığımız görüşmelerdeki gözlemlerimiz şunlardır:
   a. Sanıkların bir kısmında görme bozuklukları başlamış olup, görme yeteneklerini kaybetme durumuna gelmiştir.
   b. Sanıklardan birinin sol tarafına felç gelmiştir.
   c. Tüm oruçdakiler ise yürüyemez ve oturamaz durumdadır.

3. Sanıklar ölüm orucunun nedeni olarak cezaevi yönetiminin yasa, yönetmelik ve insanlık onuru-

na aykırı davranış ve muameleleri olduğunu söylemekte, bunların önlenmesi için bu güne kadar yapılan tüm başvurulardan sonra başka çözüm yollarının kalmadığını ifade etmektedirler.

HÜKÜMETİNİZ, ölüm orucu ile diğer protestolara neden olan yasa ve yönetmeliklere aykırı tutum ve muamelelerin giderilmesi konusunda, yetkili makamlar nezdinde ciddi girişimlerde bulunmazsa, durum acı sonlarla bitecek görünmektedir.

SONUÇ ve İSTEM

Ölüm orucuna neden olan koşulların bir an önce düzeltilmesi ve ölüm orucunda bulunanlara da, bu konuda inceleme yapılıp gereğine bakılacağı konusunda bilgi verilmesi için girişimlerinizi talep ederiz.

Saygılarımızla

8 Haziran 1984

Av. Şeref Şenduran
İmza

Av. Bahri Bayram Belen
İmza

Av. Kazım Bayraktar
İmza

A. Hüsnü Öndü
İmza

Av. Ahmet B. Çağlar
İmza

Av. Osman Ergin
İmza

Av. Erol Sümer
İmza

Av. Ercan Kanar
İmza

Av. İbrahim Açan
İmza

Salı günü... İlk kez aileler ölüm orucundaki yakınları ile görüştürüldüler. Ölüm orucuna katılanlar ailelerinden kırmızı tişört, kırmızı masa örtüsü, mürekkep, kolonya istemişler.

Aileler sanki "Hastane kapısından ayrılırsak kötü bir şey olur" düşüncesiyle kapının önünden hiçbir yere gitmiyorlar.

Bektaş ve Aysel ile görüştüm. Fatih'in iyi olmadığın öğrendim.

Aysel'de iyi değil. Yüzü bembeyaz, çökmüş bir vaziyette. Gözlerinin iyi görmediğini ve beni seçemediğini söyledi.

İsteklerini sordum "Sağolun" dediler. Askerler alıp götürdüler.

Fatih'i getirdiler. Üzerinde kırmızı tişört, sol gözü bantlanmış.

Bir sandalye verdiler oturdu.

Aysel'in annesinin verdiği gülü almadılar. Yasakmış.

Fatih son isteklerini söyledi: "**Üstümdeki tişörtü Aysel'e vereceğim. Bana kırmızı bir tişört alır mısınız? Kızkardeşimin bir oğlu olmuş, iletebilirseniz adını Osman Yaşar Yoldaşcan koysunlar. Beni de Silivrikapı Mezarlığı'nda Osman'ın yanına gömün.... Bir daha görüşemeyebiliriz. Biz biyolojik olarak öleceğiz, oysa ölüm çanları siyasi müflislerin başlarında çoktan çalıyor ve onları siyaseten öldürüyor. Biz yaşayacağız!...**"

Kalkıp koğuşa giderken Aysel'in kaldığı koğuşa doğru "**Moralini bozma başaracağız.**" dedi.

Görüşme hakkında ailelere bilgi verdim. Ayrıca avukatlar olarak Ankara'ya gideceğimizi söyledim. Onlar da bizimle geleceklerini söylediler. Zaten aileler bir

kaç kez Ankara'ya gidip görüşmeler yapmışlar.

Avukat arkadaşlardan Osman Ergin, Ercan Kanar, Erol Sümer, Bahri Belen, Şeref Şenduran ve ben Ankara'ya hareket ettik.

Adalet Bakanı ile görüştük. "Biz Askeri Cezaevleri'ne karışmayız. Biraz sonra konuyu Bakanlar Kurulu'na götüreceğim" dedi.

Cumhuriyet Gazetesi'nden Yalçın Doğan ile görüştük, "Ölüm orucunu haber olarak yazamayız" dedi. Başbakan'a soru yöneltebileceklerini, ancak soruyu ve Başbakan'ın yanıtını da yayınlayamayacaklarını, yayın yasağı olduğunu söylüyor.

Başbakanlığa, siyasi parti başkanlarına, Barolar Birliği'ne dilekçeler yazdık.

12 Haziran 1984. Bugün bir telgraf aldım. Fatih, Bektaş ve Aysel'den.. "Son gördüğünüzden biraz daha iyiyiz. Ancak her an ölümler de olabilir. Gelirken Eyüp Sabri Tuncer'in leylak kolonyasından getirirseniz seviniriz."

13 Haziran 1984 Çarşamba. Sağmalcılar'da yine görüş yok. "İkinci grup ölüm orucuna başlayanları da hastaneye sevketmişler" diye bir haber aldık...

14 Haziran 1984

Hastane önünde herkes birbirine aynı soruyu soruyor: "Bir gelişme var mı?"

Aysel'in babasını sorguya çekmişler. "Neden bu kadar çok dilekçe yazıyor ve telgraf çekiyorsun" demişler. O da "Ne yapmamı istiyorsunuz. Evladım ölüyor, bir dilekçe yazıyorum. Ne yapabilirim ve niye yazmayayım" demiş. "Bir daha yazmayacaksın!'. demişler. "Evet!" demiş.

Pazartesi 60. gün. Aysel'in durumu çok kötü, baygın yatıyormuş...

Bektaş ile görüşebildim.

En iyi durumda olan birkaç kişiden biri olduğunu söylüyor.

Gülüyor.

"Yaşamayı seviyoruz. O yüzden ölüme de gülüyoruz" diyor.

Fatih'i tekerlekli sandalyede getirdiler. Sol gözünde pamuk var, sağ gözü de görmüyor. Göz yuvarlağı dışarı fırlayacakmış, göz düşecekmiş gibi duruyor.

Derisi iyice çekilmiş, kaslar erimiş... Şu an kemikler ile deri arasında bir şey yok sanki...

Yanımda Avukat İbrahim Açan, Kazım Bayraktar var.

Fatih ellerini tel örgülere uzatıyor. İkinci grup arkadaşlarının da geldiğini söylüyor. Ankara'daki görüşmemizi söyledik.

"Sorun bizim ölmemiz, yaşamamız sorunu değil. Biz ölebiliriz. Hatta ikinci grup arkadaşlarımız da ölebilir. Ama kazanan biz olacağız, kazanacağız" dedi.

Bu kısa konuşmadan iyice yorgun düşen bedenini tekrar tekerlekli sandalyeye bıraktı.

Hiçbir şey söyleyemedim, söyleyemedik. Bütün cesaretimi toplayarak "Fatih nereden çıkarıyorsun ölümü, daha Adana'da birlikte savunma yapacağız" diyebildim.

Kısık bir sesle "Evet, yapacağız... Ne zaman duruşma.... Ama artık siz bizi orada temsil edersiniz. Çünkü gerçekçi olmak gerek... Bizim orada olmamız artık çok uzak bir olasılık.. Bizim için yaptıklarınıza teşekkür ederim" dedi.

Sustuk....

Bugün 15 Haziran 1984, beklenen ilk ölüm haberi geldi. Abdullah Meral öldü. Dün ölmüş.

Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nin önü. 17 Haziran 1984 Pazar günü Öğle üzeri üç-dört tutuklu ailesi çimlere oturmuş bekliyor. Kimseden tek bir ses çıkmıyor.

Yanlarına gidip oturdum. Bir haber olup olmadığını sordum.

"Haydar ve Fatih ölmüş" dediler.

Daha fazla duramadım. Hastane önünden Kadıköy iskelesine doğru yürüdüm. Bir süre haberin doğruluğuna inanamadım.

Akşam radyo ve TV ölüm haberlerini iğrenç bir biçimde verdi.

19 Haziran 1984 Salı.

Avukat Osman Ergin, Avukat Şeref Şenduran, Avukat Erol Sümer, Avukat Erhan Erel, Avukat Ercan Kanar, Avukat Raif Ertem, Avukat Mehmet Raif Kadıoğlu, Avukat Kazım Bayraktar, Avukat Doğan Zengin, Cumhuriyet Gazetesi'nden Deniz Teztel ve adını bilmediğim bir kadın gazeteci arkadaş, Haydar'ın iki yakını, Fatih'in babası, kayınpederi, ağabeyinin kayınpederi ve komşularından iki kişi.

Adli Tıp'tan ölüm raporunu aldık. Ölüm nedeni açlık grevi olarak belirtiliyor.

Cenaze için geniş güvenlik önlemi alınmış, Silivrikapı Mezarlığı tam bir polis kordonu altında.

Yıkayıcı soruyor:

— Neyin olurdu abi?

— Müvekkilim.

— Suçu neydi?

— Suçsuzdu.

— Niye öldü?

— ..???

Cevap veremedim son sorusuna.

Haydar ve Fatih yanyana yatıyor Silivrikapı Mezarlığı'nda. Silivrikapı Mezarlığı'na girişte, hemen mermercinin arkasında, sağda 100 metre ileride...

Taksiye binerek oradan uzaklaştık. Takside Osman Ergin'le yan yana oturduk. Osman'ın elinde Haydar'ın siyah tesbihi... Gözlüğünün altından yaşlar süzülüyor yanaklarına.. Haydar'ın tablasını uzatıyor. Tablanın altında, "Türkiyem" şiiri....

Osman sessizce fısıldıyor: "Yiğittiler"

24 Haziran 1984

Hasan Telci'nin ölüm haberi geldi.

24 Haziran 1984 ölüm orucu sona erdi.

. . . . . .

Son kez ölenlere "Hoşça kalın" dedik. Saygı duruşunda bulunduk mezarları başında, elimizdeki çiçekleri bıraktık.

. . . . . .

Notlar burada sona eriyor.

BİR ANANIN YÜREĞİNDEN...

"Kızım yaşıyor" diyorum kendi kendime, ölmedi ya, yaşıyor işte. Karşımda duruyor, öyle olsun varsın canlı ya, ölmedi ya. Evet doktorlar "Düzelmez" diyor. Birçok doktora götürdük. Her biri başka bir şey söyledi.

Ölmedi, yaşıyor diyorum ya, işte ana yüreği, dayanamıyor. Kızım yine gülsün, oynasın, neşelensin istiyorum. Bazen "Yaşıyor" diyip şükrediyorum, bazen gülsün neşelensin, benimle eskiden olduğu gibi konuşsun, sohbet etsin istiyorum, hiç olmazsa iki kelimecik konuşsa, sesini duysam... diyorum.

Ölüm orucundan sonra konuşmadı, duymadı, uzun süre gözleri doğru görmedi, yürüyemedi. O halde götürüp Adana Cezaevi'ne attılar. Oradan çıktı doktor doktor dolaştık. Verilen ilaçları aldık. Belki açlıktan oldu diyerek zorla yemek yesin istedim. Ama düzelmedi.

Ne olurdu çocuklarımız ölmeseydi, ne olurdu kızım bu durumda olmasaydı.

Hiçbir şey söylemesek saatlerce aynı noktaya bakıyor. Hareketsiz duruyor. Eskiden hiç yürüyemezdi, kolları, elleri titriyordu. Yürürken dengesini bulamıyordu. Şimdi hiç olmazsa bir parça kendi kendine yürüyor, hareket ediyor, yemek yiyor. Eskiden ben yediriyordum yemeklerini, bütün işlerini ben yapıyordum.

Babası zaten yoksul. Elimizde ne varsa tedavi için harcadık, bir düzelse başka nemiz varsa veririm.

Cezaevine gittiğim bir gün sordum "Neden açlık grevi yapıyorsun kızım?" dedim. O da "Anne bize çok kötü davranıyorlar. Yapmadıkları kalmıyor. Bize

insan gibi davranmıyorlar. Onun için" dedi. Cezaevi yöneticilerine dedim: "Neden iyi davranmıyorsunuz? Biraz isteklerine kulak verseniz de onlar da bir şey yapmasa olmaz mı?' Neredeyse hışımla üzerime inecekti. "Zaten siz yetiştirdiniz bunları" diye bağırmaya başladı. Biz kimi yetiştirelim. Doğru dürüst okur yazarlığımız da yoktur. Hangi baba, anne çocuğunu "Haydi kızım sen öl?" diye yetiştirir?

Kızım güzel kızım ne kadar da canlı ve neşeliydi... Cezaevinde ölmedi ama yaşayan ölü gibi geldi. Bir umut arıyorum kızımı eski haline döndürmek için.. Kaf Dağı'nın ardında da olsa bulacağım...

Kısa telgraflar çekildi: "Ölmesinler,,

Ölüm orucunun ilk günleri gelen telgraflar bir cümleden ibaretti: "Ölmesinler"

Telgraflar Cumhurbaşkanlığı'na, Başbakanlığa, Genelkurmay Başkanı'na, Adalet Bakanı'na, geliyordu. Gelen telgrafların sayısı belirsizdi. Uluslararası Af Örgütü "tutuklulara insanca davranılmasını, işkence ve baskıların derhal durdurulmasını, tutukluların savunmaları için gerekli savunma araçlarının sağlanmasını" istiyordu.

Aileler çocuklarının taleplerine bir kez olsun cevap verilmesini isteyen telgraflar çekiyorlardı.

Bir ana oradan oraya koşuştururken küçük defterine yaptıklarını veya yapacaklarını not etmişti:

. . . . . .

Notlardan .....

Bugün Sağmalcılar Cezaevi'ne gideceğim. Avukata uğrayacağım.

Ankara'ya telefon ederek, yeniden cevap arayacağım.

Genelkurmay Başkanı ile görüşmek için randevu almaya çalışacağım. Diğer tutuklu ailelerine de söyleyeyim gelsinler... Oğlumdan mektup aldım. Hem sevindim hem de içimde birşeylerin koptuğunu hissettim.

16.Mayıs.1984

Bugün Osman'a (Ergin) sordum. O da "Ne olacağını bilmiyorum" dedi. Hergün cezaevi önünde sabahtan akşama beklemek bizi de öldürecek.

Bugün avukatlar tekrar dilekçe yazacaklarını söylediler. Avukata soracağım, biz de dilekçe yazsak bir faydası olur mu?

Hergün Genelkurmay'dan telefon gelerek "Kızı yaşatmaya çalışın" diyorlarmış. Hemşire Hanım'ın ağzı da çok sıkı. Bir laf alamıyoruz. İçerdekiler "İyi mi?" desek "İyi" diyor "Kötü mü?" desek "Kötü" diyor.

5 Haziranda hastane önünde aileler ile buluşacağız. Gazetelere gidip bir konuşalım. Belki bir haber çıkar da çocuklarımız ölmez.

Avukatlar bugün hastaneye geldiler. Görüşmeye girdiler. Her çıkan üzgün görünüyor. Avukatlara söyledim. Biraz da siz zorlayın idareyi hiç olmazsa çocuklarımız ölmeden birkere olsun yüzlerini görelim. Hastane kapısında hangi subayı görsen on-onbeş gündür derdimizi anlatamıyoruz. Her subay "Benimle ilgisi yok" diyor.

Avukatlara söyledik, "Yarın ilgililere bir dilekçe daha yazalım" dediler. Artık biz dilekçe de yazamıyorüz. Dilekçe yazan aileleri sorguya çekmişler.

Bakkala yapılan borç: 35.450 lira. Feyziye'den yol parası ve çocuk için aldığım: 4.000 TL.

Avukatlarla Ankara'ya gidilecek????? Para ne kadar gider???

Herkesde bir umut var. Kimse "Şu olur" demiyor. Benim içimde bir sıkıntı var. Belki herkeste var da kimse söyleyemiyor. Yöneticiler "Çocuklarınız tedavi istemiyor" diyorlar. Çocuklar "Onlar bizi tedavi değil öldürmek istiyorlar" diyorlar.

. . . . . .

Bugün hastane önünde gözleri kan çanağına dönmemiş bir baba, ana görmedim. Ben zaten sabaha kadar ağlamaktan uyku uyuyamadım. Bir kişinin öldüğünü söylediler ismini öğrenmeye çalıştık... Kimse birşey söylemiyor. Avukatlar bile bizim gibi bir şey öğrenmek için oradan oraya koşuşturuyorlar.

Yarın parti başkanlarına gideceğiz. Telgraf çekeceğiz. Bir yavrumuz gitti. Hiç olmazsa diğerlerini kurtaralım.

Avukat "Dünyanın birçok ülkesinden telgraf yağıyormuş" dedi. Sordum "Telgrafta ne yazıyor?" Avukat "Ölmesinler" dedi. "Biz de çekelim" dedik aramızda cebimizdeki beş-on kuruşu vererek telgraf çektik: "Yavrularımız ölmesin"

Haberler geldi. Ardı ardına üç yavrumuz daha ölmüştü.

DÖRT FİDE DÜŞTÜ TOPRAĞA
TOPRAK HA ÇATLADI HA ÇATLAYACAK!

Sonuç yerine "Venceremos!" diyorum. Çünkü analar da artık seslerini dünden daha fazla yükseltmeye başladılar Analarımız da konuşmaya başladı, demek ki kazanacağız.

Dün tarlada, harmanda, ahırda, çamaşırda... v.s. uğraşan analarımız artık bedenlerini doğrultarak ayağa kalkmaya başladılar. Bir şairin dediği gibi "Babalarımızın suskunluğu analarımızdan değil, analarımızın suskunluğu babalarımızdan"dı. Şimdi analarımız konuşmaya başladığına göre babalarımız da konuşacak demektir.

Oğluna "**Kazanacağız!**" diyen bir ananın mektubu. Başka bir şey demeye gerek yok. Çünkü o her şeyi duru bir dille anlatmış.

"Sevgili yüreciğim.....

Seni ne kadar da severmişim. Sen de bizi. Ben hep senin bu olaylara girmene kızardım; ama seni sevdiğim için kızardım. Senin iyiliğin için sanarak kızardım. Hep de bilmeden kızardım. Şu üç yıl bana neler öğretti, neler...

Mektubunda bana halâ bir şeyler anlatarak beni ikna etmeye çalışıyorsun. Ne gerek var oğlum. Biz üç senede her şeyi çok iyi öğrendik. Eskiden bir ufak yerin yöneticisini bile çok büyük sanırdım. Şimdi hepisini öğrendim... Yüreklerinin kaç para ettiğini bile. Eskiden bir şey bilmezdim doğru. Sen de o zamanlar bize kızardın. Şimdi de öyle sanıyor ve bize bir şeyler anlatmaya çalışıyorsun. Yok oğlum, yok. Anlat-

mak için kendini yorma biz de öğrendik dünyayı, geç te olsa öğrendik. Dün elimdeki örgüden, ev işinden başka bir şeyden anlamazken şimdi günlük bir iki gazete okumaya, dergi takip etmeye, kitap okumaya başladım. Sana gönderdiğim kitaplar geri gelince oturup ben okuyorum onları.

Sana görderdiğim kazağı geri verdiler. Sonradan öğrendim ki kazağın üzerinde kırmızı çizgiler varmış, onun için almamışlar. Uzun süre anlamadım, ne zararı var bu incecik kırmızı çizginin diye. Şimdi de anlamış değilim. Her halde nedenini anlamış olsam akıllı bir iş yapmış olurlardı. En azından öyle derdim.

Ayın 15'inde mahkemeye geldim. Ama seni getirmemişlerdi. Merak ettim, o gün dönüp gerisin geri cezaevi önüne geldim. Sordum bir şey söylemediler. Sonra tekrar mahkemeye öğleden sonra geldim. Orada sordum da rahatladım, gelmeme nedenini öğrendim.

Oğlum yeni koğuşun nasıl? Bir isteğin var mı? Biz bugünlerde birkaç günlüğüne memlekete gideceğiz. Ziyarete baban gelecek.

Oğlum, yavrum beni mektubunda sürekli teskin etmeye çalışıyorsun. "Anacığım merak etme bunlar artık kimseyi idam etmezler" diyorsun. Benim merak ettiğim yok, yeter ki sen rahat ol. Beni ikna etmeye çalışma. Etseler de ben kendimi çoktan hazırladım. Üç yılda insan kendini neye hazırlamaz? Yavrusunun ölümüne bile hazırlar oğlum? Bu acı da olsa hazırlar. Ben bunlara "Yapmayacağız" deseler de inanmam. Yeter ki sen rahat ol. Ben rahatım. İdam ederlerse bile "Oğlum idam edildi" derim. Ağlarım, yanarım ama önlerinde eğilmem oğlum. Sen merak etme oğlum. Yüzünü kara çıkarmam. Zaman ne gösterir bilinmez; ama zamanın ne göstereceğini de öğrenmeye başladık. Bir

bakarsın her şey birden ters döner. Bu kadar anamın gözyaşı unutulur mu hiç?..

Memlekete kızkardeşinin doğumu için gidiyorum. Bak bir çocuk daha doğdu. Kardeşin adını verecekmiş. Ben de "İki ad koyun da karışıklık olmasın" dedim. Biraz büyüsün sana resmini göndereceğim. Kardeşiyin sana çok selamı var. Biliyorsun bir kere geldiğinde "Soyisim tutmuyor" diye almadılar. Sonra da hamilelikten tekrar buraya kadar gelemedi. Aslında o halde ben istemedim buralara kadar gelmesini. Oğlum ne olur olmaz hapishanede. Bazen bizi itekledikleri gibi onu da iteklemeye kalkışırlar... Dedim doğumdan sonra çocuk biraz büyüsün öyle gelirsiniz. Gelmeleri için önce Adli Müşavirliğe dilekçe yazmamız gerekiyormuş.

Oğlum sana bir şey söyleyeyim mi? Sizin yapamadığınızı biz yapıyoruz. Otobüste, sokakta, evde herkesle konuşurken bildiğim, okuduğum her şeyi dilim döndüğünce anlatıyorum.

Geçen eve polis geldi. Bu anlattıklarım için değil. Seni sormaya gelmişler. Sinirden gelenlerin kafasına elimde taş olsa geçirecektim. Gelip "Oğlunu arıyoruz" dediler. "Cezaevinde" dedim. Senin ne zaman girdiğini sordular. Ben de bağırmaya başladım. Bütün mahalle neredeyse eve toplandı, apartman eve toplandı. Bu sefer gelen polisler şaşırmış kedi gibi "Bizim suçumuz yok. Sor dediler. Biz nereden bilelim cezaevinde olduğunu" deyip çekip gittiler. Ama dayanamadım. Ben üç yıldır cezaevi cezaevi dolaşayım, sen gel "Oğlun nerde?" de.

Oğlum kendine iyi bak. Merak etme kazanacağız oğlum, kazanacağız. Ben artık sizin istediğinizi de biliyorum. Kazanacağız. Bir isteğin varsa yaz.....

(.....)..... Babanın hastalığı düzeldi sayılır. Seni ziyarete gelince sor.

Oğlum arkadaşlarının ölümüne üzüldüm. O gün evde baban görmesin diye mutfağa gidip ağladım. O görürse kalbine bir şeycik olur diye gizli gizli ağladım... Oğlum amaçlarınızı sizden başka kimse bilmedi ki. Bizi de içeri atmıyorlar, ama "bunlar için şu kadar" diyip o kadar haber veriyorlar. Haber hiçbir yerde çıkmadı oğlum. Bir tek televizyonda çıktı. O da sizleri suçlayarak verildi. Canım oğlum sana daha çok yazacak şeyim var. Ama ne yapayım her şeyi yazamıyorum. Babanın, kardeşinin selamı var. Bütün arkadaşlarına selam söyle.

Oğlum hasretle kucaklar gözlerinden öperim.

Annen.

DÖNÜM NOKTASI

Alçalan dağların yücelmesini görsen tanırmısın bir görüşme anında
Gözleriyle duvarları delen bir kadının sevinç gözyaşlarını yada
Ertelenmiş sabahları taşıyan o gelin suların
Her şeyi tül tül süslediği köpük bir aşkın zindanlara vuran sesini
Sosuzluğa atılan ve hiç kurumayan bir imza gibi tanırmısır

Bir dönüm noktasıydı o günün camlara öpüşmesiz düşmesi
Cam yoktu oysa
Gün yoktu dünyayı karartan taşların ıslak saltanatını sürdürdüğü yerde
Yalnızca onurun sularıyla yeşermiş bir demet yürek
Ve tek tek
Sesler vardı bir geriye doğru gidişin önüne çekilen setlerde
Kaç mevsim geçti gölgelerle kaplanan o yalansız güzelliklerin üstünden
Kaç ölüm
Kaç işkence
Kaç direnme türkülendi tek bir ezgi uğruna ateş basılan dillerinde
O güzelliklerin geleneği kimde şimdi
O dönüm noktasında bir demet yüreğin ve tek tek seslerin mirası kimde

Kirletilmiş bir mavinin yüreği mühürleyen iğrençliğine karşı
Kırmızı bir tişörtün geleceği kucaklayan anlamıdır şimdi çoğalan
Nasıl da yalan renklere bürünmüş dönüm noktasına tutulan zaman aynası
Herkesin ağzında sonuçsuz ve değişik günler
Oysa tam yetmişbeşinci gündü direnci anıtların diliyle sonsuzlaştıran
Ve tekerlekli bir sandalyeden uzanarak telörgülerde kerpetenleşen
ellerin
Zafere olan ışıl ışıl inancıdır hâlâ kulaklarımızda yankılanan

Ey boş uğraşlar ve yoz kahkahalar çirkefinde eriyen insan yanları
yaşamın
Ayvalar hep geçmiş yazları büyütürken acılarla boğulan seslerde
Güller neden hep gelecek baharların aşkını dolaştırıyor sanki
dilimizde
Güller dedim de
İhanetler bir korkunun iniltisine dönüştü birden bire gittiğim
her yerde

Oysa o gün bademler
Daha yeni çiçekleniyordu dallara güneşi emziren pembe bir sevinçte
Ve bir şişe leylak kolonyası bekliyordu dostlar
Ölümün kokusunu yıkamak için açlığın çürüttüğü buğday tenlerinde

Ey dökülen kanları dudaklarda ruj sanan ihanet yanı geçen zamanın
Yenilginin rengini görsen tanırmısın teslimiyetin titrek dudaklarında
Başını kaldırınca uzayıp giden o mavilliklerin
Aşılmadan ve anlaşılmadan yanar dağlara dönüşen azgın gürültüsünü
Geleceğin dünyaları biçimleyecek olan mağmasında tanırmısın

Gün dönerken ışık selleriyle dönüm noktasının üstünde
Hâlâ bekliyoruz onları talan edilmiş bir bahçenin yılmayan
çiçeklenişinde
Çok uzun bir aradan sonra ilk kez görecekmişiz gibi denizi
Her yokuşta içimizde binlerce kanat sesi kıyıların şenliğine doğru
Binlerce çağlayan dize
Henüz anlatamadık oysa kabarıp taşmalarımızın tek damlasını bile
Hiç söylenmemiş sözlere vursam diyorum anlatılamayan o çığlıkları
Hiç yapılmamış çok renkli resimlere
Hiç bestelenmemiş çok sesli müziklere vursam diyorum
Gözlerimize çivilerle perdelenen yanlışlık duvarlarını yıkarak
gelir mi dile

Ey kumsallara mutluluk türküleri yazan hayali sevinç kaçakları
Yaz bitti
Hani nerede yarın adına günün gecelerine gömülen gözleriniz
Yüreklerin dağları çoktan silelendi pür köpük dalga sesleriyle
Uzaklarda fırtınalarla sevişiyor artık bel bağladığınız o deniz
Yağmur yağıyor şimdi tüm bahçelere alabildiğine dost bir yağmur
En yumuşak topraklardan yatak yapıyor o direnç tohumlarına
Ve kar yağacak bir gece sabaha karşı göreceksiniz
Yorgan olacak aynı tohumlara doğum öncesinin o sıcak bekleyişinde
Baharın aşk ve inançla bütünleşen geleneği kimde şimdi
O dönüm noktasnın eşsiz doruklarda şiirleşen mirası kimde

ADNAN YÜCEL

" Düşlerin sonsuza koştuğu yerde
Sabrın çiçeklerini açtığı yerde
Asla kapanmaz yaşanan defter
Çünkü tarihin en güzel yerinde
Son sözü hep direnenler söyler,,

Roza Yayınları